

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Sociologijos katedra

Eglė Tamulionytė

Sociologijos studijų programa

Magistro darbas

Žydų įvaizdis lietuviškoje internetinėje žiniasklaidoje ir komentaruose

Darbo vadovas: prof. Algimantas Valantiejus

Vilnius 2009

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS.....	5
1. ŽYDŲ ĮVAIZDIS INTERNETINĖJE ŽINIASKLAIDOJE	10
1.1. Žydų įvaizdžio turinys žiniasklaidos pranešimuose.....	10
1.1.1. Įvaizdžio konstravimas iš stereotipų	10
1.1.2. Žiniasklaidos pranešimuose žydams priskiriamos savybės	11
1.2. Žydų įvaizdžio teminė struktūra žiniasklaidos pranešimuose	20
2. ŽYDŲ ĮVAIZDIS INTERNETINĖSE VIEŠŲ DISKUSIJŲ ERDVĖSE	26
2.1. Žydų įvaizdžio turinys diskusijų komentaruose.....	26
2.1.1. Įvaizdžio raiška internete	26
2.1.2. Diskusijų komentaruose žydams priskiriamos savybės	28
2.2. Žydų įvaizdžio teminė struktūra diskusijų komentaruose.....	33
3. ŽYDŲ ĮVAIZDŽIO INTERNETINĖS ŽINIASKLAIDOS IR VIEŠŲ DISKUSIJŲ TURINYJE RYŠIAI	43
3.1. Žydams priskiriamų stereotipų žiniasklaidoje ir komentaruose palyginimas	43
3.2. Žydų įvaizdžio teminės struktūros internetinės žiniasklaidos ir viešų diskusijų komentarų turinyje ryšiai.....	47
IŠVADOS	56
LITERATŪROS SĄRAŠAS	59
PRIEDAI.....	63

SANTRAUKA

Žydų įvaizdis lietuviškoje internetinėje žiniasklaidoje ir komentaruose

Šiame darbe nagrinėjamas žydų įvaizdis lietuviškame internete. Skiriamos dvi įvaizdžio realizacijos internete erdvės – žiniasklaidos ir viešų diskusijų portalai. Šiose erdvėse galioja atskiros įvaizdžių konstravimo taisyklės ir apribojimai. Diskriminuojančių stereotipų palaikymas antidiskriminacinių įstatymų kontroliuojamoje žiniasklaidoje dažnai nėra akivaizdus, o greičiau numanomas per tam tikras reprezentacijas. Todėl sunku apibrėžti jo ryšį su diskusijų komentaruose palaikomais stereotipais, kuriuose nepakantumo formos įvairesnės ir atviresnės. Darbe keliamas tikslas iširti internetinės žiniasklaidos pranešimų ir diskusijų komentarų turinio ryšį žydų įvaizdžio atveju. Įvaizdis tiriamas analitiškai atskiriant jo turinį ir struktūrą. Įvaizdžio turinį sudaro stereotipai. Jie grupuojasi ir atsiskleidžia tam tikrose temose, sudarydami įvaizdžio teminę struktūrą. Darbe analizuotas 2005 – 2008 metų internetinės žiniasklaidos pranešimų, žiniasklaidos pranešimų komentarų, diskusijų forumų bei tinklaraščių tekstinis (lietuvių kalba) ir vaizdinis turinys. Derinant kokybinės ir kiekybinės turinio analizės principus išskirtos internetinės žiniasklaidos pranešimuose ir viešų diskusijų komentaruose palaikomų stereotipų grupės bei temos, kuriose šie stereotipai pasireiškia. Gautos stereotipų ir temų grupės lyginamos, siekiant atskleisti žiniasklaidos pranešimų ir diskusijų komentarų turinio ryšį. Tyrimo išvadoje konstatuojama, kad žiniasklaidoje palaikomi stereotipai komentaruose transformuojami į giminingus stereotipus. Žydų įvaizdžio struktūra ir turinys komentaruose tiesiogiai nepriklauso nuo komentuojamų žiniasklaidos pranešimų turinio. Tačiau diskusijų komentaruose artikuliuojami stereotipai paremiami nuorodomis į žiniasklaidos pranešimus bei jų interpretacija. Internetinėje žiniasklaidoje žydų įvaizdis konstruojamas pabrėžiant priešišką santykį su Lietuva arba kitomis valstybėmis. Šis santykis vaizduojamas kaip ypač problemiškas kalbant apie istorijos, diskriminacijos bei turto klausimus. Čia žydai vaizduojami kaip aktyvūs problemų kurstytojai. Komentaruose šio žydų priešiškumu kitoms tautoms argumentuojamas komentatorių priešiškumas žydams. Žydų įvaizdį formuoja žydų, kaip lietuviams priešingos (ir priešų, ir priešingybės prasme) tautos suvokimas. Toks suvokimas lemia, kad žydams priskiriamos savybės interpretuojamos atskleidžiant santykį su lietuviais – žydai tampa teigiamu ar neigiamu pavyzdžiu.

Esminiai žodžiai: stereotipai, žydų įvaizdis, internetas, žiniasklaida, diskusijų erdvės

SUMMARY

The Image of Jews in Lithuanian Internet Media and Comments

This study analyses the image of Jews in Lithuanian Internet. The distinction is made between two spaces of internet – media and public discussion sites. These spaces have different rules and confines of image formation. Sustentation of discriminating stereotypes is usually latent in media, controlled with help of anti-discrimination laws. Though it is present through certain representations. Whereas intolerance is much more varied and open in public discussions. Therefore the determination of the relations between internet media and public discussion content is complex. The aim of this study is to reveal the considered relations in case of the Image of Jews. The Image is explored by analytically separating its content and structure. The structure of an image consists of stereotypes. The clusters of stereotypes appear in certain topics, composing the structure of an image. The data analysed in the study includes visual and textual (Lithuanian) contents of blogs, public discussion forums, Internet media and media comments, years 2005 – 2008. The quantitative content analysis was used to highlight the clusters of stereotypes, sustained in internet media and public discussion comments, and topics in which the stereotypes appear. The clusters of stereotypes and topics are compared in order to reveal the relations between the contents of Internet media ant comments. The findings show that the stereotypes, sustained in Internet media are transformed into related stereotypes in discussion comments. The structure and contents of the image of Jews in comments are not in direct ratio to the commented media contents. However, the stereotypes, sustained in discussion comments are grounded referring to the stereotypes, sustained in media, and their interpretations. The Image of Jews is constructed in Internet media by amplifying the perceived antagonism between Jews and Lithuania and other countries. The relations between Jews and Lithuanians are represented as problematic, especially in historical, discrimination and restitution issues. In these topics the Jews are perceived as active provokers of problems. In discussion comments such perceptions are transformed to perceptions of disfavor on Jews. Thus, the Image of Jews is modeled by perception of Jews as opposite Others. Therefore the stereotypes attributed to Jews are construed in relation with Lithuanians.

Key words: stereotypes, Image of Jews, Internet, Media, online discussions

IVADAS

Informacijos visuomenėje susikuria naujos sąveikos formos ir būdai, reikšmingai keičiantys socialinį pasaulį. Komunikacijos procesai vyksta itin greitai, tuo tarpu dėl jų vykstančių pokyčių institucionalizavimas trunka ilgiau. Tokio atotrūkio pavyzdžiu galėtų būti internetinės žiniasklaidos ir komentarų viešose internetinių diskusijų erdvėse santykis. Sparčiai besiplečianti tiek turinio, tiek vartotojų skaičiaus prasme internetinė žiniasklaida atveria interaktyvaus žinių vartojimo galimybes. Naujienomis gali būti operatyviai keičiamasi, jų turinys komentuojamas, koreguojamas ir nukreipiama sklaida. Didėjant interneto vartotojų skaičiui, asmeninės nuomonės suvokiamų kaip svarbūs (verti paviešinimo) visuomenei klausimų viešas išreiškimas tampa prieinamas vis didesnei visuomenės daliai. Žiniasklaida ir apskritai bet koks viešas tekstas gamina žinojimą. Tai, kas yra vaizduojama tekste, gali turėti poveikį individams ir visuomenei. Į interneto erdvę perkelti informacijos skleidėjų ir vartotojų – visų žmonių - santykiai paaštrina tam tikras socialinių mokslų sprendžiamas problemas. Nuomonės išreiškimo prieinamumas ir sąlyginis anonimiškumas sąlygoja asmeninės nuomonės ir diskriminacijos atskyrimo problemą. Elektroninėje erdvėje sąveikaujant nuomonę reiškiantiems individams, formuojasi stereotipai, išeinantys už asmeninės nuomonės ribų, galintys veikti kitų tinklo dalyvių nuomones ir nuostatas, tarp jų ir diskriminacines. Tuo tarpu instituciškai sunku apibrėžti, kur baigiasi asmens nuomonė ir prasideda diskriminacija. Diskriminuojančių stereotipų palaikymas elektroninėje žiniasklaidoje Lietuvoje yra draudžiamas įstatymų. Tačiau internetinė žiniasklaida yra kartu ir viešų diskusijų erdvė (komentarai žiniasklaidos portaluose) arba integrali diskusijų erdvės dalis (citasos, nuorodos diskusijų forumuose ir tinklaraščiuose), kurioje paliekama daugiau savireguliacijos. Tik šias dvi sąveikos sritis analizuojant kartu įmanoma atskleisti, kaip interneto erdvėje kuriami įvaizdžiai ir palaikomi stereotipai.

Objektas, tema, problema

Šiame darbe interneto palaikomi stereotipai aptariami analizuojant žydų įvaizdžio atvejį. Tyrimo tema - žydų įvaizdis lietuviškoje internetinėje žiniasklaidoje ir diskusijų erdvėse. Remiamasi prielaida, kad įvaizdį sudaro tam tikri stereotipai. Tai, kokie tie stereotipai, šiame darbe vadinama įvaizdžio turiniu. Stereotipai į įvaizdžius jungiasi savitu būdu. Šis jungimosi savitumas, stereotipų tarpusavio santykiai, jų atsiskleidimas tam tikrose temose šiame darbe vadinamas įvaizdžio temine struktūra. Tyrimo objektas – žydų įvaizdis, kokiame kontekste (internetu žiniasklaidos pranešimų ir diskusijų komentarų turinyje) vartojamas žydų etnonimas, dalykas – kokios žydų įvaizdžio sudėtinės dalys, turinys, kaip įvaizdis

išsiskleidžia, teminė struktūra. Darbe skiriamos dvi įvaizdžio realizacijos internete erdvės – žiniasklaidos ir viešų diskusijų portalai. Šioms erdvėms taikomi skirtingi turinio kontrolės būdai, tai lemia informacijos pateikimo formas ir turinio skirtumus. Taip pat skirtumus lemia ir tai, kad diskusijų erdvėse įvaizdžiai konstruojami pasiremiant tiek žiniasklaidos teikiama informacija, tiek kasdiene patirtimi ir kitais informacijos šaltiniais. Dėl šių skirtumų problemiška įvardinti žiniasklaidos pranešimų ir komentarų turinio tarpusavio ryšius. Diskriminuojančių stereotipų palaikymas antidiskriminacinių įstatymų kontroliuojamoje žiniasklaidoje dažnai nėra akivaizdus, o greičiau numanomas per tam tikras reprezentacijas. Todėl sunku apibrėžti jo ryšį su diskusijų komentaruose palaikomais stereotipais, kuriuose nepakantumo formos įvairesnės ir atviresnės. Tačiau žiniasklaidos konstruojamų įvaizdžių poveikio visuomenės nuostatoms ir etninių grupių santykiams studijos teigia tokių ryšių egzistavimą. Šiame tyrime keliamas klausimas, ar egzistuoja šis ryšys žydų įvaizdžio turinio atveju.

Tyrimo tikslai ir uždaviniai

Tyrimo tikslas – ištirti ir palyginti žydų įvaizdžio lietuviškoje internetinėje žiniasklaidoje ir viešose diskusijų erdvėse turinį ir struktūrą.

Tyrimu tikimasi atskleisti, kad žydų įvaizdis internetinėje žiniasklaidoje ir viešose internetinėse diskusijų erdvėse skiriasi savo turiniu (vartojami skirtingi žodžiai, reiškiasi skirtingi stereotipai), tačiau panašus savo struktūra (dominuoja tos pačios temos). Tarus, kad internetinės žiniasklaidos pranešimų ir komentarų viešose internetinių diskusijų erdvėse turinio panašumai ne atsitiktiniai, o priežastiniai, šis tyrimas atskleis šio priežastingumo rezultatus – kokie stereotipai, susiję su žydų etnonimo vartojimu palaikomi internetinėje žiniasklaidoje ir komentaruose ir koks jų ryšys. Šis tyrimas apima tik internetinės žiniasklaidos pranešimų ir komentarų viešose diskusijų erdvėse turinio ryšius, paliekant nuošalėje kitus šių ryšių aspektus, reikalaujančius kompleksinių tyrimų.

Šiam tikslui pasiekti formuluojami uždaviniai:

- a) ištirti žydų įvaizdžio viešose diskusijų erdvėse (forumuose, tinklaraščiuose ir žiniasklaidos portalų komentaruose) turinį – žydų įvaizdžio sudedamąsias dalis (kokie stereotipai vyrauja);
- b) ištirti žydų įvaizdžio viešose diskusijų erdvėse (forumuose, tinklaraščiuose ir žiniasklaidos portalų komentaruose) struktūrą – kokie sudedamųjų dalių tarpusavio santykiai (kaip susiję tarpusavy stereotipai priklausomai nuo temų-kontekstų, kuriuose aptariami žydai);

- c) ištirti žydų įvaizdžio internetinės žiniasklaidos pranešimuose turinį - žydų įvaizdžio sudedamąsias dalis (kokie stereotipai vyrauja);
- d) ištirti žydų įvaizdžio internetinės žiniasklaidos pranešimuose struktūrą (kaip susiję tarpusavy stereotipai priklausomai nuo temų-kontekstų, kuriuose aptariami žydai);
- e) palyginti žydų įvaizdį komentaruose viešose internetinėse diskusijų erdvėse ir internetinės žiniasklaidos pranešimuose.

Aktualumas ir naujumas

Šis tyrimas jungia kelis socialinių tyrimų problematikos laukus. Pirmiausia tai savo-svetimo atskyrimo mechanizmų, etninių stereotipų bei įvaizdžių teorinės ir empirinės studijos. Pirmasis stereotipo sąvoką spaudos kritikoje panaudojo W. Lippman. Vėliau ši sąvoka perimama psichologų, kur aiškinamas stereotipų poveikis nuostatoms. Sociologijoje ši sąvoka svarbi etikečių klijavimo, stigmatizacijos, diskriminacijos teorijose.

Stereotipų ir įvaizdžių empiriniai tyrimai ypač aktualūs tiriant reprezentacijas žiniasklaidoje. Viena iš svarbiausių medijų studijų sričių – medijų turinio studijos, kurių tikslas - medijų produkcijos kultūrinės ypatybės bei tam tikri šališkumai ir poveikis, toks kaip stereotipizavimas arba tam tikro elgesio, nuostatų, vertybių propagavimas.

Lietuvoje pastaraisiais metais taip pat gausu darbų, tiriančių atskirų socialinių grupių – šeimų, lyčių, amžiaus, elito, etninių grupių - įvaizdžius spaudoje ir internete. Etninių grupių įvaizdžių nuolatinis tyrimus Lietuvoje vykdo Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centras, 2006 metų „Etniškumo studijų“ numerį skyręs šiam klausimui. Šiame straipsnių rinkinyje žydų įvaizdis tiriamas greta kitų Lietuvos etninių grupių įvaizdžių. Tuo tarpu žydų įvaizdis gausiau aptartas tarpdisciplininuose, istoriniuose tyrimuose, keliant lietuvių ir žydų istorinių santykių ir Holokausto klausimus.

Didėjant interneto svarbai, įvaizdžių tyrimams aktualūs ir gausiai tiriami interneto sąlygoti nauji raiškos būdai: virtualių bendruomenių, tinklalapių, pokalbių svetainių, tinklaraščių, tinklo adaptacijos tyrimai.

Šiuo darbu siekiama atskleisti dar išsamiai nenagrinėtus žydų įvaizdžio aspektus – jo raišką lietuviškuose tinklaraščiuose ir viešose diskusijų erdvėse bei internetinėje žiniasklaidoje. Tariant, kad įvaizdis susideda iš kolektyvinių stereotipų, paliečiama žiniasklaidos pranešimų ir viešų diskusijų komentarų ryšio palaikant stereotipus problematika.

Metodika

Tyrimas atliktas derinant kokybinės ir kiekybinės turinio analizės principus, leidžiančius išpildyti keliamus uždavinius.

Kiekybinė kompiuterinė analizė (sudaryti dažniausiai vartojamų žodžių sąrašai ir žodynėlis) atlikta naudojantis programa Hamlet II for Windows. Tiriant pranešimų turinį remtasi prielaida, kad tam tikri pasikartojantys žodžiai atspindi tam tikras pasikartojančias temas.

Kokybinės analizės būdu iš viso duomenų masyvo išskirtos pagrindinės stereotipų grupės. Visuose duomenų masyvuose išryškinamos būdingos įvaizdžio tematikos ir palygintos tarp atskirų masyvų. Internetinės žiniasklaidos pranešimų ir antraščių, pranešimus iliustruojančių vaizdinių dokumentų, komentarų viešose diskusijų erdvėse kokybinę analizę sudarė:

- a) žiniasklaidos pranešimų bei komentarų analizė pagal temas: kokiose temose pasirodo žydo etnonimas, kaip temos tarpusavyje susiję;
- b) žiniasklaidos pranešimų bei komentarų analizė pagal žydams priskiriamas savybes – stereotipus;
- c) žiniasklaidos pranešimų ir antraščių analizė pagal temas ir veikiantį subjektą;
- d) komentarų priklausomybės nuo žiniasklaidos pranešimų temų analizė;
- e) vaizdo dokumentų turinio analizė pagal vaizduojamus simbolius.

Analizei naudoti empiriniai duomenys:

1. Pranešimų (komentarų) lietuvių kalba viešose diskusijų erdvėse turinys:
 - a. www.delfi.lt straipsnių komentarai (500 komentarų, vienetu laikant vieno asmens vienu metu paskelbtą pasisakymą);
 - b. diskusijų erdvių iš www.biteplius.lt, www.supermama.lt turinys (730 komentarų);
2. Tinklaraščių iš www.blogas.lt turinys (74 tinklaraščių įrašai su komentarais);
3. interneto žiniasklaidos portalų www.delfi.lt (2005 – 2008 m. 10 mėn.), www.omni.lt (2005 – 2006), www.balsas.lt (2007 – 2008 m. 10 mėn.) turinys (571 antraštė ir 80 pranešimų).
4. atrinktuose straipsniuose publikuoti susiję paveikslėliai (22 vienetai).

Tinklapių atranka – Tyrimui, remiantis www.alex.com, www.hey.lt, www.gemius.lt, www.skaitiklis.lt portalų lankomumo statistika bei TNS Gallup interneto tyrimų duomenimis, atrinkti dažniausiai lankomi internetiniai puslapiai. Iš lankomiausių lietuviškų portalų sąrašo atrinkti: viena iš lankomiausių lietuviškų tinklaraščių svetainių (www.blogas.lt), lankomiausia lietuviška specializuota diskusijų erdvė (www.supermama.lt), viena iš lankomiausių lietuviškų nespacializuotų diskusijų erdvių

(www.biteplus.lt) bei populiariausi naujienų portalai (www.delfi.lt, www.omni.lt (iki 2006 metų) bei www.balsas.lt (po 2006 metų)).

Tinklaraščių įrašų atranka - Analizuoti tinklaraščiai buvo atrinkti į paiešką tinklaraščių svetainėje www.blogas.lt, atrinktoje pagal lankomumą, įvedus paieškos žodžius „zydas, zydai, žydas, žydai“.

Diskusijų erdvių įrašų atranka - Diskusijų erdvėse iš internetinių puslapių www.biteplus.lt ir www.supermama.lt buvo analizuojamos visos temos, kuriose yra pranešimų, vēlesnių kaip 2005 metų sausio mėnuo, nedarant atrankos.

Naujienų portalo komentarų atranka - Naujienų portale www.delfi.lt straipsniai, kurių komentarai buvo analizuojami, buvo atrinkti dviem žingsniais. Pirmiausia buvo rasti straipsniai nuo 2005 metų pagal raktinį žodžius „zydas, zydai, žydas, žydai“, tuomet buvo imtas kas 100-asis straipsnis ir jo pirmi 100 komentarų buvo analizuojami. Straipsnių atranka daryta dėl didelio atrinktų straipsnių kiekio, norint suvienodinti analizuojamų įrašų skaičių su tinklaraščių ir diskusijų erdvių įrašų skaičiumi.

Naujienų portalų straipsnių atranka - Populiacija – internetinė periodika 2005 – 2008 (iki spalio mėn.): portalai www.delfi.lt (2005 – 2008 m. 10 mėn.), www.omni.lt (2005 – 2006), www.balsas.lt (2007 – 2008 m. 10 mėn.). Imtis – atsitiktinai iš sąrašo (sudaryto puslapių paieškos sistemose įvedus žodį „žydai“) atrinkti straipsniai (žingsnis 50).

1. ŽYDŲ ĮVAIZDIS INTERNETINĖJE ŽINIASKLAIDOJE

1. 1. Žydų įvaizdžio turinys žiniasklaidos pranešimuose

1. 1. 1. Įvaizdžio konstravimas iš stereotipų

Įvaizdžio turinį sudaro stereotipai. Stereotipai - neišvengiamas kasdienis reiškinys, socializacijos, bendruomeniškumo dalis, neatsiejama nuo kolektyvo. Šiame darbe dėmesys skiriamas kolektyviniams etniniams stereotipams - įsitikinimui, kad vienos ar kitos grupės nariams būdingi tam tikri somatiniai, psichiniai, elgsenos ir moraliniai bruožai. Stereotipizacija bus suprantama kaip kultūrinės prigimties reiškinys, paliekant nuošalyje jos psichologinį aspektą. (Statkus: 1998, 59). Toks grupių įsivaizdavimas apie kitas grupes yra įvairialytis. Etninių stereotipų tyrėjai įvairiai traktuoja stereotipų kilmę ir jos realų pagrindą. Vieniems stereotipai – nepagrįstas realybės iškraipymas, kitiems apibendrinta ir psichikos transformuota tikrovė, tretiems grupių santykiuje ir sąveikoje kintantis tiesos bei žinojimo apie kitus ir etnocentrinų vertinimų mišinys (Kuzmickaitė: 1992, 57). Stereotipai vystosi, plinta, transformuojasi verbaliniu būdu, suteikdami sąvokoms emocinį atspalvį ir taip veikdami kolektyvinę sąmonę.

Pagal W. Lippman stereotipai yra schematiškas, kultūros determinuotas sąmonės vaizdinys (Kuzmickaitė, Tamošiūnaitė: 2000, 22). Jis išskiria dvi pagrindines stereotipizavimo priežastis – per kategorizavimą realizuojamą mąstymo ekonomiją ir savos grupės vertybių gynimą (Kuzmickaitė: 1992, 56). Pirmoji išvalga leidžia aiškinti stereotipus kaip žmogaus sąmonės struktūrų sąlygotą apibendrinimo reiškinį. Kategorizacija yra vienas tikrovės pažinimo būdų, kai tikrovė vertinama pagal tam tikras išmuktas schemas sąmonėje, rūšiuojant naujus reiškinius ir faktus į apibendrinančias kategorijas. Iš jo išplaukia stereotipizavimas – faktų ir reiškinių vertinimas pagal šias kategorijas. Tai paaiškina įvaizdžių inertiškumą, ilgaamžiškumą, o taip pat jų sąlyginį vienodumą skirtingų grupių ir aplinkybių atžvilgiu. Antroji stereotipo priežastis – savo grupės vertybių gynimas - leidžia suvokti, kaip stereotipizacija priklauso nuo santykių tarp grupių ir nuo ko priklauso stereotipų turinys.

Šią stereotipo sampratą išplečia nauji tarpdisciplininiai tyrimai. Tariant, kad stereotipai iš esmės yra kultūrinis, socializacijos reiškinys, iškyla vertybinis stereotipizacijos aspektas. Jį išplėtoja A. Schaff, į pirmą vietą iškeldamas stereotipizacijos kaip įvertinimo sampratą (Jarosz: 1991, 99). Stereotipizacijos išeities tašku jis laiko žmonių grupių tarpusavio santykį, išreikštą buitinais, kultūriniais kontaktais, susiduriančiais vertybiniais laukais. Tai reiškia, kad etninio stereotipo kilmė yra išskirtinai kolektyvinė, visuomeninė. Jis neapima asmeninės individo patirties, o yra jam aplinkos įdiegiamas per socializaciją,

auklėjimą. Anot autoriaus, stereotipai pasižymi turinio nekvestionavimu, net jei jis akivaizdžiai prieštarauja realybei, tverme ir atsparumu; tai susiję su nepriklausymu nuo patirties ir neišvengiamu bei esmingu pačiai reiškinių prigimčiai emociniu krūviu, teigiamu ar neigiamu. Šios savybės, teigia A. Schaff, leidžia visuomeninės stereotipo funkcijos – vertybių ir įvertinimų, kurių priėmimas yra individo integracijos į grupę sąlyga, - gynybos, realizaciją. (Jarosz: 1991, 99). Tai vyksta per kognityvinius kategorizacijos mechanizmus, kurių pagalba supaprastintas žinojimas apie kitas grupes, kylantis iš įvairiakrypčių kontaktų, paverčiamas savų ir svetimų atskyrimo riba. Iš jų per kalbinį praktikavimą, viešąją nuomonę, grupės sąmonėje formuojasi daugialypiai kitų grupių įvaizdžiai. Šie visada susiję su kalba, lingvistiniais kodais per kuriuos aktyvizuojami stereotipai sudaro įvaizdžio turinį. Savo – svetimo priešpriešą išreiškiantys įvaizdžiai funkcionuoja kiekvienoje visuomenėje, tačiau kiekviena visuomenė sukuria savitą svetimąjį, priklausomai nuo esamų sąveikų ir grupės savivokos.

Etniniai stereotipai gyvuoja atskirai nuo realių santykių tarp grupių; tokį teiginį aiškiausiai iliustruotų antisemitizmo Japonijoje pavyzdys. Jie veikia kuriami vienos grupės viduje, artikuliuojant savą tapatybę, išskiriant savus bruožus kaip vertybes ir konstruojant tokios tapatybės antipodą. Nors stereotipų turinį sudaro visiškai iracionalios, šališkos nuostatos, emocijos, iš jų besiklostantis įvaizdis racionalizuojamas. Susiklosčiusiam svetimojo įvaizdžiui pagrįsti ir sustiprinti, o kartu ir įtvirtinti savoms vertybėms paprastai ieškoma realių grupių sąlyčio taškų. Įvaizdis konstruojamas taip, kad ilgainiui jis tampa tarsi savaimine kasdienybės dalimi, atrodo logiškai pagrįstas.

Kasdiniame gyvenime stereotipas suprantamas kaip supaprastinta, redukuota, apibendrinta tikrovė. Tačiau galios santykių sociologija kritikuoja šią sampratą. Pabrėžiama, kad stereotipų paprastumas yra apgaulingas, jie turi ne tik tiesioginę reikšmę, bet nurodo sudėtingą socialinę struktūrą ir galios santykius (Dyer: 1993, 13). Pavyzdžiui, stereotipas „kvaila blondinė“ reiškia ne tik plaukų spalvą ir proto gabumus, bet taip pat nurodo ir lytį, statusą visuomenėje, elgesį (Dyer, cit. pg. Perkins: 1993, 13). Taigi, stereotipai tarpusavy susiję į visumą, sudarančią įvaizdžių struktūrą. Šiame darbe stereotipai suprantami kaip mažiausia integrali „kitai“ (ne savai) grupei priskiriamas įvaizdžio dalis, vertybėmis pagrįstas tikėjimas apie kitą grupę.

1. 1. 2. Žiniasklaidos pranešimuose žydams priskiriamos savybės

Žiniasklaida konstruoja savitą socialinę tikrovę per įvaizdžius, susidedančius iš stereotipų. Šie stereotipai gali paveikti žurnalistų darbą, informacijos šaltinių atranką, informacijos struktūravimą, tekstą. Galiausiai teksto turinyje konstruojami stereotipai interpretuojami žiniasklaidos vartotojų ir

klostosi į naujus įvaizdžius, į kuriuos gali orientuotis ir veikti visuomenė. Žiniasklaida veikia kaip tarpininkas ne tik tarp informacijos šaltinių ir gavėjų, bet ir tarp objektų ir gavėjų (Beresnevičiūtė V., Frėjūtė M.: 2006, 20). Ji suteikia informacijos apie etnines grupes ir tiems, kurie su tomis grupėmis tikrovėje nesusiduria. Taigi žiniasklaidoje formuojami įvaizdžiai keičia socialinę tikrovę, išplečia ir įvairina grupių santykius, gali įtakoti visuomenės nuostatas. Nors objektyvi žiniasklaida dažnai laikoma siekiamybe, ji palaiko tam tikrus stereotipus. Pirma, žurnalistai, žiniasklaidos gamintojai, taip pat kaip ir kiti visuomenės nariai yra socialiniai agentai (Dickinson: 2006, 5), kurie yra veikiami visuomenėje vyraujančių stereotipų ir pagal juos konstruoja tikrovę, taip pat ir objektyvumo suvokimą. Antra, žiniasklaida yra interpretuojama informacijos gavėjų. Šiame interpretavimo procese taip pat dalyvauja stereotipai.

Žinių teikimo ir interpretavimo procesus įgalina tirti internetinės žiniasklaidos fenomenas. Tradicinė žiniasklaida gali būti interpretuojama viešai kitose žiniasklaidos priemonėse ir privačiai tarpasmeniniuose santykiuose arba laiko ir erdvės apribotoje žmonių grupėje. Tuo tarpu internetas panaikina tarpasmeninį bendravimą ir tradicinę žiniasklaidą skiriančią ribą (Baym: 2002, <http://www.uk.sagepub.com/mcquail5/downloads/Handbookchaps/ch04.pdf>). Internetinė žiniasklaida yra kartu ir viešų diskusijų erdvė, jungianti neformalų bendravimą ir viešą, regimą nuomonės išsakymą. Internetinės žiniasklaidos svarbiausia savybė – interaktyvumas. Internetinės žiniasklaidos pranešimai dėl interaktyvumo nebėra fiksuoti, išbaigti, informacijos tekėjimas nėra vienakryptis. Pranešimas gali būti cituojamas, skaidomas, interpretuojamas, perkuriamas komentaruose. Tokiomis komentavimo erdvėmis tampa ne tik žiniasklaidos portalų diskusijų erdvės, bet ir bet kokios kitos viešos internetinės diskusijų erdvės: forumai, tinklaraščiai, pokalbių svetainės. Tekstas ir vaizdas formaliai nepriklauso nuo laiko – net ir žiniasklaidos priemonėse nebesaugomas pranešimas bet kada gali būti bet kurio internetinės žiniasklaidos vartotojo sugrąžintas į tinklą cituojant. Tokiu būdu informacija vis mažiau priklauso jos kūrėjui. Kadangi interaktyvumas leidžia sukurti tokį tekstą, kuriame „užkoduotų pranešimų esmė gali būti tikslinama iki begalybės, o prasmė keičiama iš esamojo momento“ (Balčytienė: 2000, 75), pasikeičia tradicinei žiniasklaidai būdingas autoriaus ir gavėjo santykis. Autoriui nebepriklauso galia nuspręsti, kaip įvykiai bus pristatomi gavėjui. Taip pat internetinė žiniasklaida pasižymi gebėjimu skleisti daugialypę informaciją – suderinti vaizdą, garsą ir tekstą. Toks informacijos pateikimas sąlygoja, kad skaitytojas patiria didžiulį psichologinį ir kultūrinį jos poveikį (Balčytienė: 2000, 76). Dėl šių priežasčių įvaizdžių raišką svarbu tirti apimant tiek žiniasklaidos (autorių), tiek komentarų (gavėjų) sritis.

Norint atskleisti, koks žydų įvaizdis vyrauja lietuviškame internete, pirmiausia atskirai tiriamos jo raiškos erdvės – žiniasklaida ir viešos diskusijos. Įvaizdis, konstruojamas šiose erdvėse, tiriamas išskiriant jo mažiausias sudedamąsias dalis – stereotipus, apibendrinančius, šališkus, pasikartojančius tikėjimus apie suvokiamą žmonių grupę. Stereotipai sudaro įvaizdžio turinį. Tam tikri stereotipai išryškėja tam tikroje aplinkoje, siejami su tam tikrais kontekstais. Žiniasklaidos pranešimuose tektais ir vaizdais išreikštų stereotipų pasikartojimo dažnumas susijęs su tam tikromis pranešimų temomis. Šios temos struktūroja įvaizdį, tad stereotipų pasikartojimas tam tikrose temose, kuriose atsiskleidžia žydų įvaizdis (t.y. kokiuose kontekstuose pasirodo žydų etnonimas), šiame darbe vadinamas įvaizdžio temine struktūra.

Šiame tyrime žiniasklaidos pranešimų turinyje palaikomi stereotipai buvo išskirti analizuojant pranešimų ir jų antraščių turinį. Antraštės analizuotos pagal nurodomą veikėją ir veiksmą. Pranešimų turinyje buvo ieškoma kontekstų, kuriuose pasirodo žydų etnonimas (šie kontekstai išskirti naudojantis kompiuterinės tekstų analizės programos HAMLET II pagalba, pasirenkant žodžio paieškos konteksto vienetą funkciją).

Atskirus analizuojamų duomenų masyvus sudarė atrinkti žiniasklaidos pranešimai bei pranešimų, kuriuose nors vieną kartą paminėtas žodis “žydai” antraštės. Į šį masyvą pateko ir straipsniai, skirti su žydais tiesiogiai susijusiai tematikai, ir straipsniai, kuriuose žodžio “žydai” paminėjimas tiesiogiai nesusijęs su straipsnio tema. Straipsniai atrinkti pagal vidinę portalų archyvo paieškos sistemą. Analizei atrinktos visos portalų www.delfi.lt straipsnių, kuriuose nors vieną kartą paminėtas žodis “žydai” antraštės nuo 2005 metų sausio iki 2008 metų spalio mėnesio, www.omni.lt straipsnių nuo 2005 metų sausio iki 2006 metų gruodžio bei www.balsas.lt straipsnių nuo 2006 metų sausio iki 2008 metų spalio mėnesio antraštės. Iš viso analizuota 571 antraštė.

Visos antraštės buvo suskirstytos į kategorijas pagal temas. Tema čia laikomas straipsnio tikslas, keliami klausimai. Pranešimuose, kur žydai minimi epizodiškai, antraštės buvo priskiriamos kategorijai pagal paminėjimo tikslą. Visos antraštės suskirstytos į septynias kategorijas, apimančias visas straipsnių temas. Temų suskirstymas į kategorijas pateiktas 1 lentelėje.

1 lentelė. Žiniasklaidos pranešimų kategorizacija pagal temas

Kategorijos	Temos
Žydų tradicijos	Šventės; papročiai: apipjaustymas, košer, šabas; religija: Šv. Raštas, maldos namai, apeigos, rabinai, tikėjimas; paveldas Lietuvoje ir pasaulyje, materialinės kultūros vertybės; kalba; ortodoksai.
Istoriniai santykiai	Holokaustas: genocido nusikaltimai, holokausto neigimas, teismai, kaltinimai, minėjimai, žydų gelbėtojai; Hitleris, nacistinis režimas, aukos, karas; žydų gyvenimas Lietuvoje prieš II PK; pogromai, istoriniai išpuoliai prieš žydus; žydų kilmės paieškos.
Turto klausimai	Restitucijos įstatymai, susitikimai su politikais, žydų bendruomenių Lietuvoje ir užsienyje pozicijos, tarptautiniai pareiškimai turto klausimu, kapinės, kompensacijos pinigais ir pastatais.
Politinis žydų vaidmuo	Artimųjų rytų kariniai konfliktai, derybos, išpuoliai, Izraelio pozicija, diplomatiniai santykiai, Izraelio vidaus politika, gyventojai.
Sportas	Tarptautinės sporto varžybos, čempionatai.
Diskriminacija	Antisemitizmas, rasizmas, komentarai internete, vandalizmo aktai, kovo 11 eitynės, baudos, teismai dėl diskriminacijos, mažumų teisės, nacionalizmas, žymių visuomenės veikėjų pasisakymai ir jų vertinimas, antisemitiniai išpuoliai ir pasisakymai pasaulyje, tolerancija.
Kita	Balsas.lt perspausdinti tekstai iš XXa. pradžios laikraščių; etninių grupių tyrimų duomenys; poleminiai straipsniai; komentarai, lyginantys lietuvių ir žydų tautas; litvakų pilietybės klausimas.

Straipsnių antraštės pagal atskiras temų grupes buvo analizuojamos veikiančiojo subjekto ir veiksmo atžvilgiu.

Žydų tradicijos

Šiai kategorijai priskirtos 69 antraštės, iš kurių 19-oje yra žodžių su šaknimi „žyd“, 8 žodžiai „žydai“, o iš antraštėse nurodomų situacijos veikėjų 11 yra tiesiogiai įvardijama kaip žydai, Lietuvos žydai arba žydai ortodoksai. Taigi, iš visų antraščių, kuriose kalbama apie žydų tradicijas, 16 % sudaro antraštės, kuriose tiesiogiai minimi veikėjai žydai. Lietuvoje gyvenantys žydai kaip veikėjai minimi straipsniuose apie tradicines šventes, minėjimus – „Lietuvos žydai švenčia Chanuką“, „Lietuvos žydų bendruomenė

švenčia pesachą”, Lietuvos žydai šiomet švęs kartu su krikščionimis“. Lietuvos žydai taip pat vaizduojami kaip savos kalbos puoselėtojai: „Lietuvos žydai gaivina jidiš kalbą“. Žydai „švenčia“, „mini“, „gaivina“, atlieka bendruomenės susitelkimo aktus, išreiškiančius grupės vieningumą ir savitumą. Pasaulio žydai minimi konservatyvių religinių tradicijų kontekste: „Žydai ortodoksai nori uždrausti skrydžius Šabo metu“, „Skerdykla domina ir judėjus, ir musulmonus“, „Žydai pritarė gėjų šventinimui į rabinus“, „Zara“ atsiprašė žydų dėl lino ir vilnos“.

Žydai esą ortodoksiški, ribojami draudimų ir leidimų, susijusiu su religiniu gyvenimu. Tai nurodo tiek veikėjai – ortodoksai, judėjai, tiek aplinkybės – košerinis skerdimas, šabas, rabinai.

Didžiausia temų apie tradicijas kategorijai priklausančių straipsnių antraščių dalis skirta straipsniams apie įvairius egzotiškus papročius. Šiuo atveju žydai antraštėse neminimi, o iš antraštėje formuluojamos temos galima suprasti, kad žydai pateikiami kaip egzotiškų tradicijų sukūrusi tauta: „Pasaulio laikas matuojamas skirtingais kalendoriais“, „Senosios pasninko tradicijos“, „Pasaulio laidotuvių tradicijos – nuo liepsnos iki striptizo“, „Kultūriniai šokai pasaulyje“. Čia žydų papročiai suvokiami kaip verti paminėjimo kaip egzotiški, kitokie, keisti.

Istoriniai santykiai

Iš 94 straipsnių antraščių, susijusių su istoriniais žydų-lietuvių arba žydų-nežydų santykiais, 13 (14%) veikėjais įvardijami žydai. Čia veikia „Lietuvos žydai“, „Amerikos žydai“, „Klyvlendo žydai“, „Holokaustą išgyvenę žydai“, „Žydų radikalai“, „Įtakingas žydų dienraštis“. Taigi žydai čia pasižymi vieningu, bendruomenišku veikimu, radikalumu ir galia (įtakingumu). Iš vienos pusės žydai atlieka bendruomeniškus tautinės atminties palaikymo veiksmus: „Klaipėdiečių šeimai žydai dėkojo už drąsą“, „Žydai gelbsti kapinių Panevėžyje atminimą“, „Lietuvos žydai minės Holokausto aukų atminimo dieną“. Žydiškumas siejamas su istorinės atminties svarba. Ši svarba tačiau nebūtinai vaizduojama kaip pozityvi. Žydai „kaltina“, „piktinasi“, „protestuoja“, „grasina“ dėl istorinės atminties. Veiksny „žydai“ nurodo, kad šie veiksmai būdingi visiems žydų tautybės žmonėms, t.y. piktinimasis, kaltinimai tampa žydiškumo dalimi, visų žydų savybe: „Žydai kaltina Lenkiją, jog ši nepersekioja holokausto budelių“, „Žydai piktinasi Lietuvos teismo sprendimu nepasiūsti A.Dailidės už grotybę“. Šiais atvejais žydai veikia kaip priešprieša valstybei, kitai tautai. Šis motyvas ryškus ir konkrečių žydų grupių veiksmuose: „Klyvlendo žydai smerkia Lietuvą dėl holokausto aukų persekiojimo“. Žydai sukelia priešpriešą, nesitaiko su esama padėtimi: „Holokaustą išgyvenę žydai surengė protestą“, pasižymi radikaliu požiūriu: „A.Paleckis: žydų radikalai grasina Vilniui – Europos kultūros sostinei“. Priešpriešą sustiprina ir tai, kad

žydai pasižymi įtakingumu: „Įtakingą žydų dienraštį papiktino Vilniui suteikta garbė tapti Europos kultūros sostine”.

Kalbant apie žuvusiuosius per Holokaustą, pasirenkamas ne etnonimas „žydai“, o frazės „žydų genocido aukos“, „holokausto aukos“, „žydų aukos“: „Pagerbiamos žydų genocido aukos Vilniuje pagerbiamas žydų genocido aukų atminimas”, „Žydų aukų palaikai atgulė poilsio”, „Pilietinė akcija pagerbs Holokausto ir kitų genocidų aukas“. Čia kalbama apie pagerbimo, atminimo reikšmę. Situacijos subjektais čia tampa valstybės, oficialūs asmenys, išreiškiantys kaltę prieš žydus: „Lenkija žada gražinti pilietybę tūkstančiams 1968 m. išvartų žydų“, „Danija atsiprašė už žydų deportavimą į Vokietiją“, „S.Beržinis: be holokausto istorijos nesuvoksime nieko kito”, pabrėžiantys tarpusavio santykių atminties reikšmę: „V.Adamkus: žydų gelbėtojai - Lietuvos garbės gelbėtojai“. Taigi žydai esą reikšmingi ir šis reikšmingumas atsimenamas, instituciškai įtvirtintas.

Turto klausimai

Iš 83 antraščių, patekusių į turto klausimų kategoriją, 42 kartus (51%) tiesioginiais arba netiesioginiais (vieni iš situacijos subjektų, lemiantys veiksmą) veikėjais įvardinti žydai. Aktyvūs veikėjai – žydai apskritai, skirtingų šalių ir miestų – Amerikos, Lenkijos, Kauno – bendruomenės, religinės ir pasaulietinės („Kauno žydai prieš Kauno judėjus“), litvakai. Situacijos, pakliūnančios į turto klausimų kategoriją vaizduojamos kaip problemiškos – tai „rebusas“, „konfliktas“, „problema“, „kova“. Ryškėja šios situacijos veikėjų priešprieša. Iš vienos pusės, žydai turi pretenzijų, protestuoja, reikalauja, ragina: „Žydai litvakai prašo G. Kirkilo neteikti įstatymo pataisos”, „Statybomis nepatenkinti žydai protestuoja prie Lietuvos ambasados Londone”, „Žydai laiškais užvertė Vilniaus savivaldybę“, „Amerikos žydai ragina išspręsti turto gražinimo klausimą“. Žydai vaizduojami kaip vieninteliai situacijos kaltininkai – jie „nepatenkinti“, „nerimsta“, primena apie savo teises („Pasaulio litvakai priminė savo teises į turtą“), kurios, pirma, esti jų pačių reikalas, antra, esti abejotinos: „Žydai nerimsta dėl menamų kapinių“, „Menamų žydų kapinių vietoje – pirmieji archeologų radiniai“. Žydai suvokiami kaip nepagrįstai, apgaulingai reikalaujantys. Šie reikalavimai besikartojantys, įkyrūs: „Vilniuje viešintys žydai ir vėl kalba apie žydų kapinių "niekinimą". Antra vertus, situacijos problemiškumą gilina ir žydų tarpusavio nesutarimai: „Turtą žydams siūloma gražinti tada, kai pati bendruomenė susitars tarpusavyje“, „Prezidentas: sunku gražinti turtą žydų bendruomenėms, kai jos nesusitaria“. Kituose kontekstuose suvokiamas vieningumas čia turto atžvilgiu paneigiamas. Čia išryškėja godumo stereotipas - žydai gviešisi galbūt neteisėto turto. Stereotipą sustiprina turto dydžio, prabangos pabrėžimas: „Žydų bendruomenę sudomino turto kompensacija pinigais“, „Kaune žydams gali tekti gražinti turto už 700

mln. Lt“, „Žydai Vilniuje pretenduoja į turtą už 600 mln. litų“, „Žydų turto sąrašė - prabangūs pastatai“; ir galiausiai „V.Kavaliauskas: žydų pretenzijos pagrįstos tik 1 trečdali pastatų“. Trečia vertus, išspręsti susidariusią situaciją trukdo ne tik nevieningumas, bet ir pats žydiškumas – „religiniai barjerai“: „Vilniaus teisme – Kauno žydai prieš Kauno judėjus“, „Tirti žydų kapus trukdo religiniai barjerai“. Dėl tokios žydų veiklos visuomenė tampa bejėge ir priversta „šauktis pagalbos“: „Amerikos žydų komitetas Lietuvą ragina spartinti restitucijos procesą“ → „Lietuva raginama sparčiau spręsti restitucijos klausimus“ → „Lietuva šauksis pagalbos konflikte dėl žydų kapinių“.

Politinis žydų vaidmuo

Ši kategorija apima 137 antraštes, taigi yra gausiausia, tačiau žodis „žydai“ antraštėse paminėtas tik 10 kartų, tai sudaro apie 7% visų antraščių ir yra vienas iš mažiausių rodiklių lyginant su kitomis kategorijomis. Čia veikėjai žydai – Izraelio valstybės gyventojai, esantys karinių konfliktų situacijoje: „Palestiniečių rajone prievarta iškraustyti žydai“, „Libanas: 2 "Hezbollah" pagrobti žydų kareiviai - gyvi“, „Prasidėjo žydų pasitraukimas iš Gazos ruožo“, „Per naują smurto proveržį žuvo du žydai ir du Gazos kovotojai“. Jie priešinami su musulmonais, palestiniečiais: „Jeruzalės meras sustabdė remonto darbus žydams ir musulmonams šventoje vietoje“, tokiu būtu apibrėžiami kaip politinis ir kultūrinis vienetas. Dažniausiai šiose temose (apie trečdalyje antraščių) pagrindinis situacijos veikėjas yra Izraelis, jo oficialūs asmenys, kariai. Izraelis dalyvauja kariniuose veiksmuose, „smogia“, „pasitraukia“, bei diplomatinuose santykiuose, aktyviai reiškia poziciją, „planuoja“, „neigia“, „gąsdina“: „Izraelis pasmerkė antisemitiškus A. Lukašenkos teiginius“, „Izraelis priešinasi Artimųjų Rytų taikos konferencijai Maskvoje“. Tačiau politiniais veikėjais įvardijami ir žydai: „Žydai ir palestiniečiai turi paskelbti apie paliaubas“, „C.Rice ragina žydus ir palestiniečius tesėti pažadus“. Čia žydai suvokiami kaip turintys politinę galią bei atsakomybę.

Diskriminacija

Diskriminacijos kategorija antra pagal gausimą, joje 126 antraštės, iš kurių 9-iose (7 procentuose) yra žodis „žydai“ bei 15-oje situacijos veikėjai yra žydai, žydų bendruomenės ar jų atstovai. Žydai čia aktyvūs pozicijos reiškėjai, jie „pasigenda“, „kaltina“, „prašo“, „reikalauja“ ir taip trikdo status quo. Veiksmas kyla iš žydų iniciatyvos ir emocinės būsenos: „Lietuvos žydai susirūpinę dėl stiprėjančio antisemitizmo“, „Žydai prašo vandalizmo aktus vertinti kaip Lietuvos įžeidimą“. Įžeidūs ir susirūpinę žydai esą siekia paveikti visuomenę, reikšdami savo valią: „Lietuvos žydai kaltina prokurorus persekiojant jų tautiečius“, „S.Alperavičius skundžia prokurorus prezidentui“, „Žydai reikalauja atnaujinti bylą V.Tomkui“. Žydai čia vaizduojami kaip vieninga bendruomenė, susitelkusi dėl bendro

tikslo. Jie svetimi, veikia prieš Lietuvos visuomenės atstovus, reikalauja pastarųjų atlikti tam tikrus veiksmus: „Alperavičius: su antisemitizmu turi kovoti lietuviai“. Svetimumą sustiprina ir vaizduojamas užsienio žydų dalyvavimas Lietuvoje visuomenėje vykstančiuose procesuose: „Lietuvių Užgavėnių papročiai šokiravo JAV žydų leidinio žurnalistą“, „V.Tomkui nedalyvaujant nagrinėjama byla stebės garsiausi Pasaulio žydai“. Demonstruojama šių svetimųjų galia – jų požiūris į lietuvių papročius vertas straipsnio antraštės, o jie patys – „garsiausi“, matomi, veiklūs. Žydai vaizduojami kaip reikšmingi ir įtakingi ne tik Lietuvoje: „Legendinis Lenkijos žydas reikalauja uždaryti katalikišką radiją "Maryja"“.

Sportas

Sporto kategorijos antraštėse „žydai“ – Izraelio sporto komandų ir klubų žaidėjai. Šiose temose apie žydus kalbama sporto varžybų, čempionatų kontekste, suliejant priklausomybę šaliai ir tautybei: „Bosniai, makedonai ir žydai tęs kovą dėl kelialapio į EČ“, „Žydai įveikė rusus ir išsaugojo viltis anglams“. Etnonimas „žydai“ antraštėse vartojamas nedažnai, tokios antraštės sudaro apie 9 % visų į kategoriją patekusių antraščių. Jis dažniausiai reiškia Izraelio rinktinės sportininkus, rečiau klubų sportininkus. Atskirais atvejais nurodomas sporto ir Izraelio politikos santykis: „Buvusio R. Poškaus klubo vadovas ragina palestiniečius priešintis Izraelio okupacijai“, „Izraelio futbolas – konflikto Gazos ruože įkaitas“.

Kita

Į šią kategoriją pateko straipsnių antraštės, neatspindinčios kitoms kategorijoms priskirtų temų. Vieną jų dalį sudaro www.balsas.lt perspausdinami šimtmečio senumo lietuviškos spaudos straipsniai. Apie žydus čia kalbama kaip atskiras grupes („Juodieji žydai“, „Žydai fermeriai“), tiek kaip apie visuomenės dalį („Ai“ žydo namuose“). Šios antraštės pagal jų sukūrimo laiką neišsitenka darbo chronologinėse ribose, tačiau jų perspausdinimas tinkle papildė žydų įvaizdžio komponentus. Išsiskirianti antraščių kalba lemia žydų egzotiškumo suvokimą.

Žydai kaip aktyvūs veikėjai vaizduojami kalbant apie visuomenės tyrimus. „Lenkai mano, kad žydai turi per daug galios rinkose“ – šiuo atveju antraštėje pateikiama stereotipą apie žydų įtakingumą išreiškianti tyrimo interpretacija. „Žydai bijo, kad išmirs“ pastaruoju atveju situacijos veiksnys – žydų emocinė būseną, išryškėja stereotipas, kad žydus telkia ir jų veiksmus lemia bendri išgyvenimai. Žydai suvokiami kaip vieninga grupė, neapibrėžta priklausomybė leidžia taikyti stereotipą visiems tariamiems žydams. Žydai kaip vieninga etninė grupė lyginama su lietuviais: „Kuo lietuviai primena žydus“. Lyginimo pagrindas – tautoms priskiriamos stereotipinės savybės, kaip antai stiprybė: „Lietuvių ir žydų stiprybė“.

Taigi, analizuotame lietuviškos internetinės žiniasklaidos turinyje reiškiasi su žydais siejami stereotipai, kuriuos galima suskirstyti į šias grupes:

- Dėmesys praeičiai, tradicijoms, keistumas, egzotiškumas;
- Išskirtinumas, svetimumas, priešiškus Lietuvai;
- Naudos siekimas, aktyvumas, įkyrumas;
- Įtakingumas;
- Vieningumas, nevieningumas (priklausomai nuo konteksto);
- Veiksmai pagrįsti emociškai (žydus telkia ir jų veiksmus lemia bendri išgyvenimai).

1. 2. Žydų įvaizdžio teminė struktūra žiniasklaidos pranešimuose

Anksčiau aptartas straipsnių, kuriuose minimas žodis „žydas“ antraščių pasiskirstymas pagal straipsnių temas, nurodomas antraštėje. Tačiau ne visos antraštės nurodo tikslią žydų etnonimo paminėjimo priežastį. Taip pat daugelyje pranešimų – ypač tai pasakytina apie poleminius straipsnius – susipina kelios temos, kuriose išryškėja skirtingi žydų įvaizdžio aspektai. Todėl prasminga analizuoti žydų įvaizdžio temų blokus straipsniuose. Taip išryškėja, kokių būdu žiniasklaidoje palaikomi stereotipai susiję tarpusavyje, kokia žydų įvaizdžio teminė struktūra.

Istoriniai santykiai

Dažniausiai šioje kategorijoje minimos temos susijusios su Holokaustu. Tai a) II Pasaulinio Karo įvykių vertinimai, b) su žydų genocidu susiję dabarties įvykiai.

Pirmajame bloke išryškėja lietuvių – žydų istorinių santykių tema. Ji aktualizuojama analizuojant genocido priežastis ir aplinkybes, minint istorines datas. Šiame kontekste pabrėžiamas lietuvių ir žydų tautų istorinis glaudumas: „sujaukė per amžius nusistovėjusius tautų santykius“, „žydų ir lietuvių tautos šimtmečius eina kartu“, „lemtinga takoskyra tarp lietuvių ir žydų – tautų, kurios Lietuvoje daugiau nei šešis šimtus metų atrodė neatsiejamoms viena nuo kitos“. Santykiai tarp tautų aiškunami istoriškai – sugyvenimu iki II Pasaulinio karo ir jo įvykiais. Čia pasikartoja lietuvių dalyvavimo žydų genocido vykdyme bei žydų dalyvavimo KGB veikloje ir trėmimuose klausimai: „Mes „atsikirsdami“ išgalvojome „dviejų genocidų teoriją“: jie (žydai) mus vežė į Sibirą, o mes (lietuviai) juos už tai biški pažudėm“, „komunistai ir žydai yra beveik sinonimai“. Dera pažymėti, kad ši tema nagrinėjamuose tekstuose aptinkama tik poleminės paskirties straipsniuose, kur šie stereotipai ironizuojami ar ginčijami.

Antrajam temų blokui priskirtini teismai dėl žydų genocidą vykdžiusių lietuvių. Plačiai analizuojamos internetinės žiniasklaidos nušviesta A. Dailidės byla dėl dalyvavimo vykdant žydų genocidą - teismo procesui skirta 10% šios kategorijos antraščių. Vieno iš straipsnių pirmasis sakinytis nusako straipsnio temą: „Buvusius nacių ir jų kolaborantus persekiojantis Simono Wiesenthalio centras Izraelyje smerkia Lietuvos apeliacinio teismo sprendimą neskirti nusikaltimuose prie žydus dalyvavusiam Algimantui Mykolui Dailidei realios laisvės atėmimo bausmės“. Straipsnio pagrindinis tikslas – informuoti apie tai, kaip Izraelyje veikianti organizacija reaguoja į Lietuvoje vykstantį teismo procesą. Situacijos veikėjas – „Simono Wiesenthalio centras“ – yra aktyvus ir priešingas Lietuvai, tiek pabrėžiant šalis - „Izraelyje“: „Lietuvos teisėsaugos valdžia“, tiek santykiui suteikiant stiprų emocinį krūvį: „smerkia“, „pareiškime išsakomas pasipiktinimas Lietuvos teisėsaugos valdžia“. Užsienio žydų domėjimasis šiais

klausimais pabrėžiamas ir kitose temose: „Niujorko žydai turėjo svarbesnį klausimą nei turtas, jie užklupo G.Kirkilą visiškai nepasiruošusį: kodėl Lietuva kaltina buvusius geto kalinius ir holokausto aukas?“, „straipsnį apie lietuvių išsisukinėjimą nuo atsakomybės dėl holokausto paskelbė didžiausias Amerikos žydų dienraštis“.

Su holokausto vertinimų ir paminėjimų pranešimais dažnai esti susijęs ir diskriminacijos motyvas. Vienais atvejais bandoma paaiškinti diskriminacijos kilmę lietuvių – žydų istoriniais santykiais, kitais apeliuojant į praeities įvykius siekiama atkreipti dėmesį į diskriminacijos prevenciją: „ši skaudi pamoka įpareigoja mus skleisti nepakantumą antisemitizmui, ugdyti toleranciją“.

Minint genocido įvykius, pabrėžiama ne tik istorinių faktų įvertinimo svarba, bet ir žydų tautos reikšmingumas, įtaka kultūrai: „tiek daug davę Europos kultūrai, menui, ekonomikai, nacių okupuotose valstybėse žydai buvo masiškai naikinami“.

Diskriminacija

Kaip jau minėta anksčiau, mažumų diskriminacijos temas, kuriose išskiriami žydai, dažnai lydi istorinių žydų ir lietuvių santykių klausimai. Čia pabrėžiamas santykių sudėtingumas, problematiškumas: „žydų tema – pati jautriausia mūsų visuomenės sąmonėje“. Vienas iš šio problematiško santykio aspektų – antisemitinės nuostatos ir veiksmai. Pirmu atveju klausama, ar Lietuvoje egzistuoja nepakantumai žydams: „mano Tėvynė, pasirodo, yra vis dar apnuodyta neapykantos bebaigiantiems išnykti Lietuvos žydams“. Taip pat diskutuojama apie viešų asmenų pasisakymus, vertinamus kaip antisemitinius: „Tokius viešus aukšto mūsų valstybės pareigūno pasisakymus reikėtų vertinti ne tik kaip nesupratimą ar, švelniai tariant, asmeninį ribotumą, bet ir kaip antisemitizmo ir tautinės nesantaikos kurstymą bei nukreiptą prieš Lietuvos vakarietišką orientaciją ir krikščioniškas bei moralines vertybes“. Antisemitizmas vertinamas kaip reikšmingas valstybiniu mastu.

Antisemitizmo temose įsipina Izraelio politikos klausimai. Tai dažniausiai Izraelio atstovų reakcijos į galimai antisemitinius pasisakymus: „Šį tvirtinimą Izraelis pavadino „antisemitiniu“ ir iškviė pasiaiškinti Baltarusijos ambasadorių“. Šiuo atveju Izraelis santykiuje su kita šalimi – aktyvus ir agresyvus situacijos veikėjas.

Antrasis problemiško santykių aspektas – išpuoliai, apibūdinami kaip „antisemitiniai“: „iškabintas antisemitinio turinio plakatas“, „Išniekinta Klaipėdos žydų bendruomenės pastato tvora“. Čia emocinis krūvis sukuriamas parenkant žodžius: „išniekinti“, „neapykanta“, cituojant antisemitiniais įvardijamus užrašus: „žydai lauk iš katalikiškos šalies“, komentarais apie įvykį: „taip kurstoma tautinė nesantaika“.

Įtampą padidina ir pranešimai apie užsienio žydų įtariamus apie antisemitizmą Lietuvoje: „Lietuviškos Užgavėnių tradicijos papiktino užsienio žydus“. Žydai čia „skundžiasi“, „piktinasi“, „įžeisti“, „kaltina“ – pabrėžiamas emocinis ir konfliktiškas savų-lietuvių ir užsienio žydų santykis.

Didžiausia dalis visų į šią kategoriją patekusių antraščių (6,4%) skirta 2008 metų kovo 11 vykusiu eitynių, per kurias buvo skanduojami antisemitiniai šūkiai, aptarimui. Kalbama apie diskriminacijos „prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ kurstymą, jo prevenciją ir nuobaudas. Žydai analizuojamuose straipsniuose minimi netiesiogiai, cituojant antisemitinėmis vadinamas eitynių dalyvių skanduotes: „Tvarkinga kolona išsirikiavę jaunuoliai žygiuodami skandavo: „Viens du trys, graži Lietuva be ruso, žydai lauk“ ir kitus nacionalistinius, antisemitinius šūkius“. Šūkių sakymas vaizduojamas kaip problema („Problema atsiranda, kai pradedami skanduoti rasinę neapykantą kurstantys šūkiai kaip „Juden raus“ („žydai lauk“), „užmuškite tą žyduką“, „Lietuva be ruso“ ir tt.“), mažumų grupių teisių pažeidimas („apie šias eitynes niekas nekalbėtų, nes jos nebūtų pažeidusios niekieno teisių“). Pažymėtina, kad žydai išskiriami kaip atskira diskriminuojama grupė šalia kitų tautų, atskiriant antisemitizmą ir „kitokią netoleranciją“ („kurstančios antisemitizmą, nepakantumą gėjams ir kitokią netoleranciją“). Šios kategorijos pranešimuose minimos svastikos ir kiti nacistiniai simboliai, suprantami kaip diskriminuojantys žydus: „nešė Lietuvos, Latvijos bei svastikomis ir kaukole išpaišytą vėliavą“.

Žydai minimi kaip viena iš Lietuvos mažumų grupių. Dažniausia tai grupės, išskiriamos pagal tautybę. Žydų etnonimas aptinkamas greta rusų, romų, čigonų, čečėnų, taip pat lyginamas su kitomis grupėmis, išskiriamomis pagal rasinius, kultūrinius požymius – juodaodžiais, musulmonais: „Lietuvoje sustiprėjo neigiamos nuostatos ne tik musulmonų, bet ir čigonų, žydų atžvilgiu“, „visai ir nemažai pas mus tų mažumų, jei skaičiuosime pagal rasę, tautybę, intelektą bei kitus dalykus: du šimtai kinų, keletą kartų daugiau čečėnų, keli šimtai juodaodžių bei likutis neišvykusių į Izraelį žydų“. Įtampa tarp mažumų ir daugumos išryškinama emocinį krūvį turinčiais žodžiais: „Iš pradžių jiems nepatiks juodaodžiai, po to – žydai, vėliau – rusai ir galiausiai – lietuviai“, - piktinosi jis“. Kalbant apie diskriminaciją, žydai kaip mažuma gretinami ir su homoseksualais: „agresiją mažuma sukelia ne visiems. Kitos spalvos žmonės sukelia agresiją rasistams. Homoseksualai- homofobams. Žydai – antisemitams“.

Turto klausimai

Į šią kategoriją pateko temos, susijusios su žydų prieš II pasaulinį karą turėtos nuosavybės Lietuvoje gražinimo, kompensavimo, disponavimo teisės klausimais. Šiose temose atsiskleidžia dviejų pagrindinių

veikėjų – žydų bendruomenių ir Lietuvos valstybės problemiškas, konfliktiškas santykis. Čia išryškėja dvejopa įtampa.

Įtampą tarp savų (Lietuvos valstybės) ir svetimų („pasaulio žydų bendruomenės“) atspindi gausiausiai komentuojama tema – žydų kapinių Šnipiškėse klausimo vaizdavimas. Pati situacija vaizduojama kaip „ginčas“, „konfliktas“, net „viešas skandalas“, „Dievo rykštė“, kurio veikėjai – Lietuvos atstovai (dabartiniai ginčytino sklypo valdytojai, tyrėjai, Lietuvos valstybė) bei užsienio žydų bendruomenės ir jų atstovai, ginčo iniciatoriai („reikia atlikti archeologinius kasinėjimus arba gręžimus, kam prieštarauja žydų rabinai“, „atsakyti į klausimus, kuriuos kelia mus tarptautinė žydų bendruomenė“). Įtampa tarp šių dviejų grupių išreiškiama emocinį krūvį turinčiais žodžiais: „JAV žydų bendruomenės atstovai *pasipiktino*, jog buvusių žydų kapinių vietoje gali būti vykdomos statybos“, „žydai reiškė *nepasitenkinimą tarptautiniu mastu*“, bei parodomais galios santykiais: „Kasinėjimus atliks Lietuvos archeologai, *prižiūrimi* Žydų kapinių Europoje išsaugojimo komiteto deleguotų rabinų bei Izraelio geofizikų“. Šiuose galios santykiuose žydai remiami užsienio šalių: „Žydų įtaka gana didelė, oficiali Amerikos pozicija šiuo atveju jau yra Lietuvai labai nepalanki, ir mes turime kaip nors į tai reaguoti“. Jie svetimi: „pasaulio žydų bendruomenė“, „įtakingi Niujorko žydai“, „Išeitų, kad Užsienio reikalų ministerija Lietuvos žydų bendruomenei pripažįsta lyg ir kažkokį eksteritorinį statusą“. Šie svetimieji skirtingi, keisti: „Izraelio geofizikų, prieš mėnesį baigusį žvalgyti teritoriją *savo prietaisais*“, „rabinas dar naudojosi virgule“.

Žydų turto restitucijos temai skirtuose pranešimuose išryškėja dvejopa įtampa: čia konfliktas vyksta tarp Lietuvos valstybės ir žydų bei tarp žydų bendruomenių. Čia įtampa sukuriama skelbiant tariamai gražintino turto vertę bei naudojant emocinį krūvį turinčius palyginimus: „milžiniški skaičiai“, „net 700 mln“, „Tiek galėtų kainuoti ir daugiau nei pusė miegamojo sostinės Viršuliškių rajono“. Šis klausimas vaizduojamas kaip „našta mokesčių mokėtojams“ ir grėsmė į gražintinų sąrašą patekusių pastatų gyventojams („iškeldins miesto valdžią“). Kita vertus, pabrėžiama, kad tai esą norai („žydai pretenduoja“, „žydai atsiimtų“, „nori“), kurie ne visada pagrįsti („dauguma pretenzijų į Laisvės alėjos pastatus nepamatuotos“), dargi juokingi („juokina jie su savo sąrašu“). Pažymima, kad gražintino turto sąrašas esąs ginčų tarp pačių turto norinčių žydų objektas: „Kauno žydai nesutaria dėl turto gražinimo“. Antroji įtampos ašis tik sustiprina abejones dėl konflikto pagrįstumo.

Politinis žydų vaidmuo

Didžiąją dalį į šią kategoriją patekusių pranešimų sudaro straipsniai, skirti kariniams konfliktams, kuriuose dalyvauja Izraelis: jų eigai (a), galios santykiams, tarptautinei politikai jų atžvilgiu (b), konfliktų priežastims ir teisiosios pusės paieškoms nagrinėti.

Kalbant apie karinių konfliktų eigą, Izraelis vadinamas „žydų valstybe“, kartais žodį „Izraelis pakeičia tiesiog „žydai“. Žydų etnonimas dažnai vartojamas priešinat su palestiniečiais – karinių veiksmų, susitarimų, derybų kontekste, taip pat kalbant apie Izraelio vidaus darinius, priešinant juos Izraelio kaip valstybės darinio išoriniams, tarptautiniam veiksmams („žydų spauda“ (bet ir „Izraelio spauda“), „žydų aviacija“, bet „Izraelio veržimasis į Libano gilumą“).

Karinių konfliktų temose atsispindi galios santykių klausimai: „žydų kariuomenė galinga, o konfrontuojančių pusių motyvacija labai stipri“, „Hezbollah“ ir žydų rankomis kariauja ne tik arabų fundamentalistai ir žydai, izraeliečiai. Atrodo, kad šioje teritorijoje kariauja ir du geriausi pasaulyje draugai – George’as W. Bushas ir Vladimiras Putinas“, „Jungtinės Valstijos vėl pademonstravo norą padėti užbaigti Izraelio ir Palestinos konfliktą“. Tokiais atvejais dažniausiai gvildenami Izraelio ir JAV galios santykiai, jų pozicijos pasaulyje. Taip pat galios santykių klausimuose minima Rusija. Vaizduojama, kad JAV ir Izraelio santykiai sutvirtina žydų galios pozicijas: „Europoje nėra tokios galingos proizraelietiškos lobistinės organizacijos, koks Jungtinėse Valstijose yra Amerikos ryšių su Izraeliu komitetas“. Šiomis galios pozicijomis argumentuojamas ir Izraelio santykis su likusiu pasauliu: „Kodėl europiečiai instinktyviai nusiteikę prieš Izraelį, o amerikiečiai taip pat instinktyviai linkę palaikyti šią šalį“.

Holokausto ir Izraelio politikos temų ryšys jau šiek tiek paliestas Izraelio agresyvumo aspektu. Tačiau Izraelis vaizduojamas ne tik kaip kontroliuojantis holokausto nusikaltimų tyrimą pasaulyje: „Izraelis gąsdina įvykdysiantis holokaustą palestiniečiams“. Izraelio pozicija vaizduojama kaip aktyvi, gąsdinanti. Toliau pranešime teigiama, kad „Žodis „šoa“ dažniausiai naudojamas tik nacių vykdytam žydų holokaustui apibūdinti ir *patys žydai itin siunta*, kai žodis pavartojamas kitame kontekste“. Emociškai įkrautomis sąvokomis išreiškiamas įtarimas Izraelio pozicijos dviprasmiškumu.

Apibendrinant, su žydais siejami stereotipai internetinėje žiniasklaidoje pasikartoja tam tikrose temose. Šios temos nebūtinai atitinka pranešimų, kuriuose yra plėtojamos, temas (pagrindinius tikslus).

Internetinės žiniasklaidos pranešimuose žydų įvaizdį struktūruoja šios temos:

- Lietuvių-žydų problemiški istoriniai santykiai, genocido nusikaltimų problematika: žydai vaizduojami kaip svetimi, priešiški, reiklūs, įtakingi, vertinantys praeitį;
- Diskriminacija: atsiskleidžia suvokiamas mažumų teisių klausimo jautrumas, antisemitizmo reikšmingumas, čia žydai lyginami su kitomis mažumų grupėmis. Vaizduojamas jų įtakingumas, išskirtinumas iš kitų visuomenės grupių, antisemitinių klausimų svarba valstybei.
- Turto klausimų temose atsiskleidžia žydų teisės į turtą problema, kur žydai vaizduojami keisti, svetimi, įtakingi, nevieningi, siekiantys dominuoti, siekiantys naudoti, turintys tarptautinę paramą.
- Politinis žydų vaidmuo: žydai tapatinami su Izraeliu, pabrėžiama jo įtaka pasaulyje, agresyvus santykis su kitomis šalimis. Žydai vaizduojami kaip priešiški kitoms tautoms.
- Su žydų tradicijomis, religiją susijusiose temose vyrauja žydų keistumo, ortodoksiškumo, svetimumo stereotipai.

2. ŽYDŲ ĮVAIZDIS INTERNETINĖSE VIEŠŲ DISKUSIJŲ ERDVĖSE

2. 1. Žydu įvaizdžio turinys diskusijų komentaruose

2. 1. 1. Įvaizdžio raiška internete

Internetas – vienas informacijos visuomenės susiformavimo veiksnių. „Informacijos visuomenė“ – nurodo informacijos buvimą visur. Terminas žinomas nuo 1960, bet tik vėliau tapo plačiai naudojamas. Informacijos visuomenės požymiai - nepertraukiamas ir greitėjantis informacijos priemonių gausėjimas, mokslo svarba, kompiuterinės komunikacijos technologijos. Informacinė visuomenė yra tokia, kurioje informacija yra vienas svarbiausių bruožų, ji skiriasi nuo industrinės visuomenės, kurioje didžiausią vertę turėjo garo variklis ir kietas kuras (Scott, Marshall: 2005. <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t88.e1116>).

Yra šeši informacijos visuomenės apibrėžimo kriterijai: technologinis – pabrėžia informacijos ir komunikacijos technologijų gausėjimą, ir tai laiko informacinės visuomenės atsiradimo rodikliu; ekonominis – informacijos visuomenė yra tokia, kurioje su informacija susijusių verslų dalis BVP yra didesnė už kitas dalis, tokias kaip gamyba ar žemės ūkis. Apibrėžti situaciją, kurioje informacijos industrija įneša didžiausią dalį BVP naudojamas terminas „informacijos ekonomika“; profesinis – informacijos visuomenę apibrėžia kaip tokią, kurioje daugiausia darbų yra susiję su informacija, jos gamyba, analize bei perdavimu; erdvinis – čia pabrėžiami tinklai, kuriais keliauja informacija. Manuel Castells tai vadina tinklo visuomene; kultūrinis – pabrėžia simbolių ir ženklų gausėjimą, kurį suponuoja televizija ir kitos medijos, reklama, gyvenimo būdų įvairovė, daugialypė etninė savimonė, visa apimantis internetas ir t. t.; teorinis – informacijos visuomenėje vyrauja teorinis o ne praktinis informacijos/žinojimo matmuo. Ankstesnėse visuomenėse vyravo poreikiai, know how ir papročiai (Scott, Marshall: 2005.

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t88.e1116>).

Informacijos visuomenė įvaizdžius konstruoja virtualioje (kibernetinė) erdvėje. Tai kompiuteriu medijuotų komunikacijų vartotojų tinklas. Komunikacijos technologijų integravimas panaikino skirtį tarp „informacijos technologijos“ (terminas taikomas kiekvienam kompiuteriu paremtam procesui), ir „telekomunikacijos technologijos“ (pvz.: faksas). Kibererdvės terminologija apima abi šias plėtras. David Bell knygoje “Introduction to cybercultures” virtuali erdvė apibrėžiama kaip sukurta iš pasakojamų istorijų: materialinės, simbolinės bei patirtinės (Kennedy:2003, 130). Dauguma virtualioje

erdvėje daromų veikų, yra nukreiptos į realius socialinius, ekonominius, kultūrinius ar politinius santykius (Sokefeld: 2002, 100). Virtualios erdvės komunikacija yra pigi, greita ir globali.

Dvi teorinės prielaidos apibrėžia kompiuteriu medijuotos komunikacijos (Computer Mediated Communication – CMC) ir socialinio veiksmo santykį. Pirmoji – tiesioginio poveikio prielaida, priima CMC, kaip instrumentą, kuris tiesiogiai įtakoja individo socialinį veikimą. Antroji yra netiesioginio poveikio perspektyva. Pastarojoje CMC technologija suprantama, kaip žadinanti, o ne nulemianti individualų ir/ar socialinį veiksmą (Sean P. Hier). Paskutiniai tyrimai kvestionuoja abi perspektyvas. CMC ir socialinis veiksmas yra daug sudėtingesnio proceso dalys, kuri apibrėžia dialektinio abipusiškumo (dialectical reciprocal) perspektyva. CMC vartotojai aktyviai naudojami komunikacijos technologijomis. Taigi CMC technologijos yra ne socialinio veiksmo priežastis, o greičiau socialinis veiksmas atsiranda dialektiniame kaitos procese tarp kompiuterio vartotojų ir kompiuterio sukurtų komunikacijos technologijų (Hier: 2000, 472).

Interneto įgalina gauti atgalinį ryšį (talk back) elektroninio pašto pagalba, naujienų grupių ir internetinių puslapių pagalba. Jis sukuria galimybę kiekvienam, paviešinti savo nuomonę ir bendrauti su globalia auditorija. Tokiu būdu vartotojai įsteigia naują saviraiškos formą, konstruojamą tekstu, vaizdu ir nuorodomis. Informacijos erai būdinga erdvėlaikio kompresija ir pliuralizacija, yra globalizacijos, kuri įgalina būti fiziškai, ekonomiškai, socialiai mobilesniems, jėga. Tai lemia didesnę priklausomybę nuo įvairių tinklo technologijų. (Hardey: 2004, 183). Apžvelgiant 2000-2007 metų interneto ir kompiuterių vartojimą: nuo 2000-ųjų metų smarkiai išaugo namų ūkių, turinčių kompiuterį skaičius. 2000 m. tokių ūkių buvo tik 5,3 procento, o 2007 metų pirmąjį ketvirtį 42,0 procento. Priklausomai nuo to išaugo ir turinčiųjų prieigą prie interneto namuose nuo 2,3 procentų 2000-aisias iki 40,3 procento 2007 metų pirmąjį ketvirtį (3 priedas).

Lietuvoje nuosekliai auga asmenų, kurie naudojami internetu bei kompiuteriu skaičius. Besinaudojančių kompiuteriu skaičius išaugo nuo 37 procentų 2004 metais iki 51,8 procento 2007 metais. Sunkiausiai naujas technologija įsisavina vyresnio amžiaus asmenys tik 4,5 procentų 65-74 metų asmenų 2007 metų pirmąjį ketvirtį naudojami kompiuteriu., tuo tarpu imliausia grupė yra 16-24 metų asmenys, 91,1 procentas kurių 2007 metų pirmą ketvirtį naudojami kompiuteriu. Ryški riba yra tarp 45-54 metų ir 55-64 metų amžiaus grupių, kuomet naudojimosi kompiuteriu procentas staigiai krinta žemys. Nuo 41,3 procento 45-54 metų amžiaus grupėje iki 18,6 procentų 55-64 metų amžiaus grupėje (4 priedas).

Panašia proporcija, tačiau nežymiai mažiau žmonių įsisavina ir internetą. 2004 metais internetu naudojami 29,2 procento visų 16-74 metų amžiaus asmenų, o 2007 metais net 48,7 procentai.

Daugiausiai net 89,8 procento, internetu naudojami 16-24 metų amžiaus grupės, mažiausiai 65-74 metų amžiaus grupės atstovai. Čia taip pat matyti aiškus lūžis tarp amžiaus grupių, kuomet lengviau įsisavinamos naujos technologijos ir amžiaus, kuomet sunku išmoksti naudoti naujomis technologijomis. Tai riba tarp 45-54 ir 55-64 metų amžiaus grupių. Atotrūkis tarp jų yra didžiausias, net 21,7 procento (4 priedas).

Remiantis statistikos departamento pateiktais duomenimis yra 9 pagrindiniai interneto naudojimo tikslai: informacijos paieškos ir tiesioginės paslaugos, švietimas bei mokymasis, radijo bei TV laidų žiūrėjimas, žaidimų bei muzikos įrašų siuntimas ir žaidimas, naudojimas internetinės bankininkystės paslaugomis, naudojimas informacija iš valstybės institucijų tinklapių, informacijos susijusios su sveikatos priežiūra paieška. Populiariausi tikslai yra informacijos paieškos ir tiesioginės paslaugos, ryšiai, žurnalų bei laikraščių skaitymas ir siuntimas. Populiariausių tikslų trejetukas per visus tiriamus metus (2004 – 2007) nesikeitė, tačiau procentinė dydžio išraiška didėjo: informacijos paieškos ir tiesioginės paslaugos - 26,9% - 2004 metais, 31,7% - 2005 metais, 40,8% - 2006 metais ir 47,3% - 2007 metais; ryšiai – 24,6% - 2004m., 27,1 – 2005 m., 33,8% - 2006 m., ir 40,8% - 2007 m.; žurnalų bei laikraščių skaitymas ir siuntimas – 21% - 2005 m., 24,2 – 2005 m., 30,3% - 2006 m., 31,7 – 2007 m. tai rodo, kad interneto vartotojų daugėjo, tačiau jų interesų pasiskirstymas internete liko proporcingai toks pat. Mažiausiai dėmesio sulaukė tokie tikslai kaip naudojimas internetinės bankininkystės paslaugomis 2004 metais, svariausia to priežastis yra dar neišvystytas e-bankininkystės sektorius, informacijos susijusios su sveikatos priežiūra paieška 2005 metais, naudojimas informacija iš valstybės institucijų tinklapių 2006 ir 2007 metais (5 priedas).

2. 1. 2. Diskusijų komentaruose žydams priskiriamos savybės

Egzotiška išvaizda

Žydai suvokiami kaip svetimieji, kiti, kitokie žmonės, pirmiausia besiskiriantys išore. Pabrėžiama jų išskirtinė išvaizda. Jie suvokiami kaip kitos rasės žmonės, sureikšminamas jų tamsus gymis, egzotiškumas. Apie žmogaus žydišką kilmę išduoda išvaizda: „kai ilipo i trula vienas žydas“, „Kiekvienoje tautoje yra žydu, bet jie visi turi kažkokių bendrų fizioanatominių bruožų“. Savybė, pagal kurią galima atpažinti – nosis: „as zydiska nosi turu“, „nosys už indoeuropiečių dą bjauresnės“. Žydo išvaizdos suvokimas – kultūrinės ir istorinės patirties dalis. Tai iliustruoja tipiška laikomą žydo išvaizdą apibūdinantis paveikslėlis – „senas ŽYDAS melancholiška veido išraiška kepa sau silkutę“

(paveikliuko apibūdinimas). Žydas su silke – istorinis neturtingo žydo įvaizdis – egzistuoja greta įvaizdžių, susiformuojančių per kasdienį stebėjimą.

Daugiau dėmesio skiriama moterų išvaizdai. „Žydiška“ išvaizda siejama su moterų nepatrauklumu: „žydelkos visteik šlykščios“, „kas cia per fantastika? zydelka ir dar grazi“. Nepaisant to, pabrėžiamas žydžių seksualumas („Merginos evreikos tai tikrai noreciau“, „Kai pamatysite seksualią moterį juodomis akimis, būkite atsargūs-nes po žydės ant kitų moterų nebelipsite. Velnio dukros turi tokios jėgos, kad cepelininės lietuvės gali būt nebent namų tvarkytojomis“, bei seksualinis laisvumas („Įstatyti ragus reikia su žydaite. Nes žydaitės geresnės“). Jis priešingas suvokiamam lietuviškam kuklumui.

Tautos vieningumas

Viena iš ryškiausių žydų įvaizdžio dalių – suvokiamas žydų kaip grupės, tautos vieningumas, solidarumas. Jie „labai padeda vienas kitam..kaip zydei, ko nepasakaciau apie kitas tautas“. Žydai vaizduojami kaip „vieninga tauta, branginantys savo istorija ir savo praeiti“. Taigi, išryškėja tautos, turinčios savivoką, istorinę atmintį, susitelkimas: „Žydai turi savo gedulo dienas atėjusias iš 2000m. glūdumos, gerbia jie savo praeitį užtat ir išliko kaip tauta, nors kitos seniai būtų jau ištirpę“. Žydų tautos vienybė reiškiasi per visokeriopą tarpusavio pagalbą. Ši pagalba vertinama skirtingai. „Žydas žyda užjaus supras paguos ir padės keik galės“; solidarumas su tautiečiais suprantamas kaip išskirtinė ir labai dažna, svarbi savybė, padedanti palaikyti tautinį identitetą ir išlikti sunkiomis sąlygomis. Tarpusavio pagalba aiškinamas žydų tautos išlikimas sunkiomis istorinėmis sąlygomis bei iškilimas („žydai - garsiausia pasaulio tauta“). Tautos solidarumu aiškinamos ir žydų išskirtinių gabumų, išsilavinimo savybės.

Žydų vieningumo stereotipas itin intensyviai naudojamas supriešinant žydų ir lietuvių savybes. Šiuo kontrastu paprastai siekiama parodyti suvokiamas lietuvių tautos silpnybes, išryškėjančias susidūrus su sunkumais. Žydų vieningumas vaizduojamas kaip tautą stiprinanti savybė su nuoroda to pasimokyti: žydas „myli savo tevyne ir nekakoja ant jos viso pasaulio akivaizdoje, jis neniekina tautieciui, jis sukure normalu gyvenima savo tautai. O kuo is to gali pasigirti lietuvis“, „kad žydai prasimuša, tai tik respectas. Litvinai taip pat galėtų pasimokyti iš žydų vienybės ir savitarpio pagalbos“, „žydai – garsiausia pasauly tauta. Ne tai kai mes, savižudžiai, vagys ir žudikai“. Pamokymo naudojant stereotipus efektas dar labiau sutvirtinamas parodant žydus kaip moraliai lietuviams priešingą grupę, neigiančią lietuviams priimtinas vertybes ar panaudojančią jas blogam: „žydai brangiai pardavė savo holokaustą, kai tuo tarpu lietuvių genocido dar ir ne visi pripažįsta“. Parduoti Holokaustą yra amoralus veiksmas, tačiau savybė, kuri leidžia tai padaryti – vieningi veiksmai Holokausto suvokimo klausimu, naudos tautai siekimas – yra

būtina tautos klestėjimui. Tai, kad ši būtina savybė svetimų, žydų, panaudojama blogiems tikslams, turi paskatinti suvokti savus privalumus, teigti savą moralę ir kartu panaudoti prieš stiprybes. Taigi šiuo atveju žydų įvaizdis per vieningumo savybės priskyrimą tampa lietuvių tapatumo konstravimo dalimi.

Vieningumo panaudojimas blogam – žydų kaip gobšios ir už viską labiau pinigų vertinančios tautos įvaizdžio dalis: „bet kaip jau is kitu pinigų melzti tai jau jie tai tikrai vieningi moka būti“. Žydams vieningumas esąs ne vertybė, o priemonė išpešti materialinės naudos. Todėl esą natūralu, kad ji „baigiasi tuomet, kai reikia gautą turtą dalintis“. Tai apsimestinė savybė, žydų veidmainiškumo įrodymas. Vieningumas tuo pačiu suvokiamas ne tik kaip teigiama, sutelkianti tautą, savybė, bet kaip įrankis išnaudoti kitas tautas. Taigi šis stereotipas yra viena iš prielaidų žydų sąmokslui prieš nežydus įvaizdžiui.

Protiniai gabumai

Vienas dažniausiai pasitaikančių stereotipų apie žydus – „žydai yra protingi“. Protingumas suvokiamas kaip teigiama savybė, padedanti iškilti atskiriems individams, tuo aiškinama garsių žydų kilmės visuomenės veikėjų sėkmė, o taip pat ir visos tautos iškilimas. „Žydai protingi žmonės, žino, ką daro“, todėl siūloma remtis pavyzdžiais, įrodančiais sėkmingą žydų praktiką: „protingi žydai visada perka, kai visi parduoda, ir atvirksčiai“. Tai sektina savybė: „žinote kodėl man patinka žydai? o gi todėl, kad jie DIRBA SMEGENIMIS, o lietuviai plugu“. Protingumas siejamas su istoriniu žydų išmintingumu, didelio dėmesio išsilavinimui suvokimu. Taip pat su „idėjų generavimu“ sugebėjimais siejama verslumo savybė, kuri suvokiama kaip vienijanti žydus ir padedanti jiems prisitaikyti bei stiprėti visose pasaulio šalyse („gal ir norėčiau, kad jų nebūtų, bet tokiu atveju viso pasaulio ekonomika tebebūtų natūrinių mainų fazėje. Manau šiai didžiai tautai turime būti dėkingi už šiuolaikinę ekonomiką, o pirmiausia už jos finansinę sistemą“). Šios savybės taip pat kaip ir vieningumas dažnai nurodomos kaip reikalingos pasimokyti lietuviams. Čia vėlgi žydų įvaizdis formuojamas kaip kontrastas lietuvių įvaizdžiui – žydai vaizduojami kaip kitokio mentaliteto, kuriame svarbiausi yra mąstymo gebėjimai, atstovai, o lietuviai tuo tarpu pašiepiami už fizinio darbo sureikšminimą, abstraktaus mąstymo trūkumą. Dažnai žydų protingumu aiškinamos jų santykių su kitomis tautomis specifikos priežastys. Pažymima, kad „jų visas pasaulis nekenčia, nes jie protingi“. Žydų išskirtinis bruožas – protingumas – esą leidžia jiems pasiekti aukštą pozicijų visuomenėje ir tuo erzina kitas tautas: „labai aukšto intelekto todėl dauguma žydų užima aukštą pareigą, (kartojusi, nepavydžiu)“. Taigi žydų protingumas pabrėžiamas siekiant pamokyti atsisakyti pavydo ir ugdyti šią savybę kaip lietuviško tapatumo dalį.

Protiniai gabumai žydams tariamai leidžia išsiskirti iš visuomenės. Kalbant apie iškilus asmenis, gerai visuomenėje matomų profesijų atstovus, pabrėžiama jų žydiška kilmė. Tai dažnai medikai („neatsimenu

kur, bet žinau kad gydytojas buvo žydas“), kultūros ir mokslo veikėjai („taip, nemažai gerų dėstytojų Maskvoje – žydai“). Žydų ypatingas išmintingumas ir minties paveldas argumentuojamas žydų kilmės mokslininkų ir menininkų laimėjimais: „ar žinai, kad žydai sudaro 0,3 procento pasaulio gyventojų, bet 30 procentų visų Nobelio premijos laureatų – žydai“.

Toks supriešinimas taip pat gali lemti ir neigiamą žydų įvaizdį. Žydai suvokiami kaip gudrūs ir apskrūs: „turejau vaikina zyda ir tikrai turiu pripazinti, kad jis buvo ir yra zymiai apskresnis uz dauguma mano pazistamu lietuviu vaikinu(jei ne uz visus)“. Šios savybės taip pat suprantamos kaip sektinos: žydai nepatinka visiems tuom, kad jie gudrus kaip „... kaip by.. zino kas... o kas jumi trukdo buti jiems gudresnems.“ Tačiau suvokiamas žydų gudrumas ir apskrumas įgalina apgauti, pasinaudoti kitais, siekiant savanaudiškų tikslų („per zydus lietuviu kariai sedi Afganistane ir Irake , jei apziotu sedetu dar Irane“). „Zydai gudrus ir visada ispes sau naudos, apmulkindami kita zmogu. pas juos viskas paremta pasiekti gudrumu , o ne fiziniu darbu“ – gudrumas ir protingumas tėra būdas pasiekti tikslo.

Turto siekimas

Vienas esminių bruožų, priskiriamų žydams – jų ypatingas santykis su pinigais. „Turtingiausi pasaulio žmonės“ esą žydai, jiems priskiriamos su pinigais susijusios pozicijos ir vertybės. Įsitikinimas, kad „žydai moka vertinti pinigus“ traktuojamas įvairiai, gali būti parodomas tiek kaip sektina vertybė, tiek kaip niekšiško priežastis. Viena vertus, gebėjimas susikrauti turtus protiniu darbu esąs gerbtinas. Antra vertus, jis įgyja neigiamą krūvį kai suvokiamas kaip pagrindinė vertybė ir tikslas. Suvokiamas žydų turtingumas palyginus su kitomis tautomis argumentuojamas jų didesniu interesu gauti pinigų. Turtų siekimas įvardijamas kaip pagrindinis tikslas, kuris, nesant kitų, aukštesnių tikslų, liudija žemą moralę: „už babkes ir motiną parduotų“, „ish prigimties ypatingi savanaduzhiai kurie tezhiuri kaip daugiau pinigų i kishene susikisht, o apie tokia kaipo samprata "draugas, draugai" nieko nesupranta, jei ish to negauna papildomu iplauku – nereikia“. Turtų troškimas paaiškina suvokiamą žydų veidmainišką draugiškumą asmeniniuose santykiuose su nežydais bei žydų tautos poziciją kitų tautų atžvilgiu. Pažymima, kad žydų kontaktus su nežydais lemia pinigai. Manoma, kad žydas nedarytų nežydui geranoriškos paslaugos: „kur tu matei žydą ką nors veltui darant“. Ne gana to, žydai suvokiami kaip besinaudojantys nežydais pasipelnymo, lengvo praturtėjimo tikslais. Tai susiję su skolinimo už palūkanas tema, istoriškai dėl specifinės žydų veiklos sferos susiklosčiusio žydo-palūkininko įvaizdžiu: „skolintis is zydo? babkiu?! as net druskos is jo nesiskolinciau, paskum dar mano ir anukai skolingi liktu“. Žydai brangina pinigus labiau nei santykius su kitataučiais: „tas bica daug daug pinigų atidave uz

zydus, bet zinant zydu buda ar jie pasielgtu taip pat, atiduotu savo turta uz svetimus kitataucius...“. Taip argumentuojamas žydų priešiškus, tariamai provokuojantis antisemitines nuotaikas.

Pinigų siekimas vaizduojamas kaip neigiama savybė, nes prieštarauja moralinėms vertybėms. Iš šios prielaidos seka ir kaltinimas, kad žydai uždirba iš savo istorijos, naudojasi tuo, kas turėtų būti verta didžiausios pagarbos: „Kodel zhydai neshokineja priesh vokiechius? Del to kad jie moka pinigines kompensacijas? Chia visas reikalas tik piniguose?“. Taip argumentuojami įsitikinimai, kad žydai „pardavė savo mirusiuosius“, šis klausimas iškyla diskutuojant istorinės tiesos paiešką – genocido, žydų kapinių Vilniuje vietos – klausimais.

Pinigų troškimas lemia kitas žydams priskiriamas savybes – savanaudiškumą ir gobšumą: „nagai i save lenkti pasidaro kai tik pinigus uzuodzia“, „Gal kaip tas žydas, kuris pagavo auksinę žuvelę, o ta ir sako: paleisk, išpildysiu tris tavo norus... Na, - sako žmogus, - duok man tris..., ne penkis milijonus baksų, didelį namą ir ugningą gražuolę į žmonas - tai bus vienas noras...“. Jos pašiepiamos, suvokiamos kaip vertos paniekos. Čia svarbu pažymėti, kad gobšumas ir savanaudiškumas yra suprantamas kaip visos tautos savybė („Zydai yra bene pati savanaudiskiausia pasaulio tauta“), tam tikro žydiško auklėjimo, kultūros dalis ir yra nukreiptas būtent prieš nežydus. Kai kuriais atvejais pašiepiamas žydų nesutarimas atgauto turto klausimu, tačiau apie tai kalbama irgi kaip atskirų grupių, o ne pavienių asmenų konfliktus. Iš suvokiamo ypatingo žydų potraukio pinigams seka tai, kad žydai vaizduojami kaip „prasivogę“, „sukciai, vagilkos, melagiai“. Šiam įsitikinimui būdingi du pagrindiniai bruožai. Pirma, šios savybės yra prigimtinės: „sukciai is prigimties“, „apsigimie vagys“. Taigi, svetimo turto siekimas esąs „žydiškas“, būdingas visiems žydiškos prigimties individams ir lemiantis jų elgesį bet kokiomis sąlygomis. Antra, šis elgesys yra siejamas su įsivaizdavimu apie žydų vertybines nuostatas: „visko jiems yra per mazhai, bet kuriam momente apgaus ar ishduos“. Žydai suvokiami kaip niekada nepasitenkinantys esama padėtimi ir visada besinaudojantys visais (ypač amoraliais) būdais siekti savo gerovės. Svarbiausia sritis, kur reiškiasi žydų suvokiamas nepasisotinimas – ekonomika, o vertybinė nuostata, lemianti vagiliavimą, sukčiavimą – savanaudiškumas: „sukciai ir vagys, nes kam anksčiau priklause visa prekyba ir pramone ir kodel jie nenorejo, kad atsirastu konkurentai, nes paprasciausiai yra savanaudziai egoistai“.

Žydai neigiamuose pasisakymuose lyginami su parazitais: „jie gyvena visur isplite kaip tarakonai“, „landūs kaip žiurkės“, „gajūs kaip virusai“, „pasaulio piktžolės“, „uteliu vel prisiveise“. Tuo pabrėžiamas jų svetimumas, suvokiamas naudojimas kitų uždirbtu turto. Jie suvokiami kaip erzinantys, trikdantys ramų gyvenimą, išūliai reikalaujantys jiems nepriklausančių dalykų, neatnešantys naudos, o patys išnaudojantys: „gyvena is musu kisheniu ir mes mokam jiems uzh tai ko patys asmeniskai nepadarem..“.

Savęs vertinimas

Naudos savo tautai siekimo kitų sąskaita principas pasikartoja įvairiuose kontekstuose. Iš jo priklausomai nuo pasisakymų temos daromos išvados, kad žydai esą per daug išsiskiriantys iš kitų tautų. Žydų tauta minima kaip „garsiausia“, „protingiausia“, „gabiliausia“, „savanaudiškiausia“, „veidmainiškiausia pasaulio tauta“, tai rodo jų kaip išskirtinės tautos suvokimą. Šalia egzistuoja suvokimas, kad žydai patys save laiko išskirtine tauta ir siekia tai parodyti. Teigiamai šią savybę vertinantys pabrėžia savimonę ir didžiavimąsi savo tauta („man zydu tauta taipogi kelia sveika pavyda - kad tokia tauta moka save iskelti auksciau uz kitus (cia lietuviai galetu tikrai pasimokyti)“, kuris yra sektinas. Neigiamai vertinantieji pabrėžia šios savybės perteklių, dominavimą virš kitų savybių, o taip pat iš to plaukiantį kitų tautų nepaisymą: „zhydai perdaug achu.jelina“, „per daug sau leidžia“, „per daug isijaute“, „atrodo tarsi jaustūsi pasaulio bambos“. Per dideliu aktyvumu ir tapatybės išskėlimu argumentuojama antipatija žydams: „jie man nepatinka del to, kad liabai reishkaisi smarkiai“. Ypatinga savigarba traktuojama kaip neatsiejama žydiškumo dalis: „Nū, vaikystėj pažinojau du žydukus. Subines jiem spardydavau. Ne dėl to, kad žydai, o kad perdaug šustri. Ale gal jie perdaug šustri buvo dėl to, kad žydai“. Tokia laikysena suprantama kaip prievarta prieš kitas tautas: „niekas nieko neturetu prieš juos jeigu jie neliptu ant galvos ir nekistu visiem savo kulturos“.

Suvokiamas žydų noras išsiskirti paremiamas bibrline dievo išrinktosios tautos sąvoka. Šie „Dievo ishrinktieji“ kaltinami patys sugalvoję savo tautai tokį epitetą ir juo besinaudojantys, kad dominuotų virš kitų tautų visose įmanomose srityse. Tai tampa argumentu priešiškam nusiteikimui: „nemegstu del to, kad jie jausiasi esa pasaulio bambos. blem, ce jie ishrinktoji tauta“, „tautos kulto kelimas ir jos isskirtinumas kitom tautom nera toks jau priimtinas“. Suvokiama šio pavadinimo bibrline kilmė, tuo tarpu pats šventraštis įgyja specialiai žydų tikslams sukurto kūrinio prasmę. Žydų savęs išaukštinimo principai kildinami iš šventraščio: „jeigu zyday savo talmude yra pasake "tik zyday yra žmones, o kiti tik gyvunai". Iš to išvedamos žydų elgesio su kitomis tautomis trajektorijos, interpretuojant politines nūdienos aktualijas: „reiskia zydam arabai yra tik gyvunai. tai zyday man yra siuksles!!“, „net amerika amerikoz zydu deka islaiko zydu armija ir t.t Labai jau isskirtine tauta esa“.

2. 2. Žydų įvaizdžio teminė struktūra diskusijų komentaruose

Žydams priskiriamos savybės analizuojamuose tekstuose sudaro temų blokus. Tam tikros savybės atsiskleidžia tam tikrose su žydais siejamose komentarų temose. Atlikus kokybinę tekstų turinio analizę išryškėja penkios žydų įvaizdį sudarančios temos. Tai mažumų teisių, sąmokslų teorijų, žydų tradicijų, istorinių santykių bei politinio žydų vaidmens temos.

Mažumų teisės

Tariamasi žydų tautos savęs iškelimas virš kitų tautų yra esminė prielaida diskusijose apie žydų kaip mažumos teises. Žydai komentaruose matomi kaip aktyvūs valdžios privilegijų, išskirtinių teisių siekėjai: „Jeigu žydu tauta sutiktu su tokiomis pat teisėmis, kaip ir kitos tautos, tai turetu zymiai maziau priesu, bet jie labai daznai save mato, kaip isskirtine tauta“, „jei reikalauja aukstesniu teisiu nei kitoms wisoms pasaulio tautoms...“.

Tokiame kontekste žydai sugretinami su kitomis mažumomis, reikalaujančiomis sau teisių: „Taip paklausai radija televizoriu, ir pasidaro aisku, kad visuomene diskriminuoja visus. Moteris, paauglius, pensininkus, gejus, kitus iskrypelius, komunistus, politikus, sifilitikus, kalinius (buvusius ir esamus), kitatikius, zyodus, cigonus, negrus“. Pabrėžiama, kad tam tikros visuomenės grupės esą naudojasi mažumų išskirtinumu, kad gautų daugiau privilegijų, turėtų aukštesnes pozicijas. Toks mažumų išskirtinumas traktuojamas kaip nesąžiningas, įsivaizduojamai besinaudojančios kitoniškumu mažumos smerkiamos už esą nepelnytai aukštas pozicijas visuomenėje, privilegijuotą statusą, išskirtinį dėmesį: „kodel tureciau juos gerbti vien uz tai, kad yra“, „kas daugiausiai rekia del savo teisiu tie ir atrodo daugiausia nukriausti“.

Akcentuojama žydų ypatinga (lyginant su kitomis greta minimomis mažumomis) sėkmė siekiant išskirtinių teisių: „Vienas diskriminuojamas grupes (ar asmenis) labiau, kitas mažiau gina teisėtvarka“, „nors tema kaip ir apie nacionalizma-rasizma-ksenofobija, bet tradiciskai issrutulioja, kad vieninteliai zyandai yra nekenciami, skriaudziami, zudomi ir kitaip niekinami. Ir taip visam pasauli“. Jis aiškinamas pačių žydų išskirtinėmis savybėmis – įkyrumu, landumu, veidmainiškumu.

Mažumų, reikalaujančių išskirtinių teisių temose minimos ir kitos Lietuvos tautinės mažumos – rusai, lenkai, taip pat juodaodžiai, seksualinės bei religinės mažumos. Visgi dažniausiai kalbant apie išskirtines teises žydai sugretinami su juodaodžiais ir gėjais. Tai lemia ypač paplitęs šių trijų grupių siejimas su tolerancijos, diskriminacijos, rasizmo temomis. Žydų sugretinimas su juodaodžiais remiasi rasinės diskriminacijos sąvoka. Tiek žydai, tiek juodaodžiai yra suvokiami kaip mažumų grupės, gyvenančios svetimose joms visuomenėse ir siekiančios sau išskirtinio statuso, leidžiančio naudotis svetimos valstybės teikiamomis privilegijomis. Svetimumas čia suprantamas ir kaip nedarymas nieko šeiminkaujančios tautos labui. Taigi, privilegijos suvokiamos kaip neužtarnautos, jų esą reikalaujama be pagrindo. Dėl to žydai, kaip ir juodaodžiai, kaltinami įžūlumu, vagiliavimu, svetimo turto gviešimusi: „negrai darosi įžūlesni nei sušikti žydpalaikiai“, „dauguma negrų yra apsigimę vagys. kaip ir žydai“.

Toks elgesys suvokiamas kaip rasinės diskriminacijos, nepakantumo minėtoms grupėms priežastis: „jokie įstatymai nepanaikins rasinės neapykantos - juodukai, lygiai kaip ir žydai, išmano tik savo teises ir nuskriaustųjų vaidmenį. Nenuostabu, kad su tokiu mąstymu jie kelia priešišumą ir netgi neapykantą“. Išskirtinės teisės yra supriešinamos su tautos šeiminingės kultūrinio savitumo ir dominuojančios padėties pripažinimu. Grupė, nepripažįstanti daugumos viršenybės, suvokiama kaip konflikto kurstytoja. „Žydai, siauraakiai ir juodžiai patys yra rasistai“ – mažumos kaltinamos pačios kurstančios neapykantą tuo, kad iškelia savo reikalavimus virš daugumos interesų. Žydai ir negrai esą naudojami nepalankumu jiems, kad galėtų pasiekti savo tikslų per antidiskriminacinę propagandą, mažumų įstatymus. Tokia taktika apibūdinama principu „patys muša – patys rėkia“. „Atrodo žydams patiems rūpi karts nuo karto sukelti šurmulį apie save, kad nepasimirštų kokie jie“ – žydai esą patys sukuria savo kaip nuskriaustųjų įvaizdį, taip siekdami sau palankių valdžios sprendimų.

Suvokiamas savęs kaip grupės išaukštinimas priskiriamas žydams kalbant apie rasinę, etninę diskriminaciją bei toleranciją: „mes esame rasistai, o kad žydai laiko save aukščiau visko“. Savo tautos išskyrimu, prilygstančiu rasizmui, aiškinamas žydų elgesys įvairiose situacijose, tiek prisimenant istorinius Holokausto, žydų turto restitucijos klausimus („žydai net po milijonu metų prievartauja visus kad kentetu atsiprasinetu už praeiti - tai čia yra rasizmas“), tiek kalbant apie politikos aktualijas („artimuosiose rytuose rasizmas pradėjo žydai. ne arabai. žydu rasizmui(sionizmas) atsisukus prieš arabus, gimė arabų rasizmas, kuris yra atkirtis siaubingiemis izraelio kelsams“). Rasistinis savo tautos išaukštinimas kyla iš prielaidos, „kad žydai laiko save aukščiau dėl to, kad seniai seniai jų tauta kentėjo. Kas buvo, pražvo, o dabar juk su jais elgiamasi lygiai, tačiau jie, kaip ir juodaodžiai, menkiausią grubumą laiko diskriminacija“.

Panašiai suvokiamas ir žydų bei gėjų bendrumas. Abiems grupėms priskiriamos išskirtinės charakterio savybės – gabumas, talentingumas, muzikalumas, artistiškumas, taip pat pastebimos ir tariamai dominuojančios pozicijos visuomenėje: „tarp homoseksualų daugiau gabių ir turtingų žmonių“. Pabrėžiama, kad nepaisant to, jog tiek žydai, tiek gėjai yra sąlyginai mažos grupės visuomenėje, „ir žydų, ir žydrų daug prilindę į valdžią“, „meno pasaulyje isvis vien žydai ir gėjai“. Tokios tariamos disproporcijos aiškinamos dvejopai: pirma, kaip išskirtinių gabumų, ugdymo pasekmė („gerbiu žydus ypač už tai, kaip ju moterys sugeba surasti ir išlavinti vaiku talentus“, „žydri tokie pat muzikalūs kaip ir žydai“), antra, mažumų grupės yra ypač solidarios ir siekia valdžios: „homoseksualų bendruomenė(jei tik ją galima apibrėžti kaip bendruomenę), labai jau panaši į žydų. Jie vienas kitą palaiko, padeda. Jei kur į valdžią įlindo vienas pideras, tuoj ir kitą atsitempia. Tokioj vietoj, nabagui biseksualui, nesvarbu

koks gabus jis bebūtų, prasimušti praktiškai šansų nebėra“. Solidarumas gali būti suvokiamas kaip pavyzdys kitoms bendruomenėms, tačiau pabrėžiamas ir kenkimas – nežydams ir negėjams esą sunkiau užimti dominuojančias pozicijas, nes tam trukdo mažumų tarpusavio pagalba. Tokiu suvokimu argumentuojamos žydų ir gėjų sąmokslų teorijos.

Sąmokslų teorijos

Žydai suvokiami kaip save išskirianti, pasižyminti solidarumu, protiniais gabumais ir apsukrumu tauta, siekianti dominuojančių pozicijų visuomenėse, kuriose gyvena. Jiems taip pat priskiriamas interesas siekti valdžios. Šios savybės atsiskleidžia žydų pasaulinio sąmokslų teorijose: „yra pasaulyje dvi mafijos tai pediku ir zydu“, „zydai valdo pasauli“. Siekis valdyti išvedamas iš santykinės žydų kilmės asmenų gausos įvairiose neżydiškose visuomenėse įvairiais laikais, tam pasitelkiant garsias pavardes ir įrodinėjant jų žydiškas šaknis. Pasaulio valdymas siejamas pirmiausia su prigimtiniu turto siekimu („jie negali gyvent užkalinedami tik pragyvenimui“) ir disponavimu juo („paziurekit Amerikoj milijardines korporacijos, irasu studijos, rusijoj demantu kasyklos, nafta, dujos, viskas zydu“). „Pasaulį valdo pinigai, o pinigus valdo žydai“ - iš disponavimo didžiausiais pasaulio turtais globaliu mastu kildinamos ir politinės galios. Tuo aiškinami Izraelio ir Amerikos santykiai („amerikonai jiems subines dar už tai bučiuoja“), taip pat santykiai su Rusija, kariniai konfliktai.

Išskirtinis „žydų mafijos“, „židomasonerijos“, siekiančių valdyti pasaulį žydų bruožas – gebėjimas sukurti teorijas, pagrindžiančias valdymą, kartu ir jį maskuojančias. Žydams priskiriamas kapitalizmo ideologijos sukūrimas, siejamas su jų verslumu: „kapitalistine tironija, kai kompanijos ryja musu planeta, dera dar pastebėti kad dauguma tu kompaniju bosu buvo ir yra zydai“. Tuo tarpu ne kas kitas, o žydai esą atsakingi ir už komunizmo idėjas: „Marksizmas kaip sekuliarinė žydų–krikščionių religijos forma“ (krikščionybė – taip pat žydų sukurta ideologija). Globalizmas taip pat laikomas nūdienos pasaulio ideologija ir priedanga žydų sąmokslui: „Visas tas kapitalizmas ir globalizmas yra naudingas vienai tokiai tautai“. Taigi, žydai tariamai kuria ir padeda visuotinai įsitvirtinti ideologijoms, kuriomis patys pasinaudoja savo dominavimo įtvirtinimui. Ideologija gali būti įtvirtinta įvairiais keliais, tiek taikiai, tiek per revoliucijas: „rusu bolshevizmas - tai dvidešimtojo amžiaus zydu meginimas pasiekti pasaulini vieshpatavima“. Skiriamasis šio taktikos bruožas – slaptumas. „Per teorija žydai valdo mergaite“, teorija po abstrakčiu pavidalu maskuoja konkrečius vienos grupės valdymo tikslus: „žydai sukūrė sau sionizmą, o visiems kitiems globalizmą“.

Sąmokslų teorijos paremiamos nuorodomis į internetines svetaines, kuriose galima rasti informacijos apie tariamai atskleistus istorinius žydų sąmokslus. Vienas iš tipišku pavyzdžių – lietuviškas tekstas,

komentatorių vadinamas „Talmudo vertimu“, kuris atitinka garsiojo Siono išminčių protokolo teiginius. Juo remiamasi kaip įrodymu, kad slapta laikomame Talmude užrašyti pasaulinio žydų sąmokslu prieš nežydus pagrindiniai punktai.

Žydų tradicijos

Religija

Žydai minimi religijos kontekste. Pirmiausia sąvoka „žydų religija“ vartojama kai sinonimas Judaizmui. Pasisakymuose religinėmis, ezoterinėmis temomis remiamasi „senovės žydų išmintim“, kalbama apie Judaizmo, Senojo Testamento kaip žydų kūrinio teiginius, teiginiai paremiami tariamomis žydų šventraščių citatomis. Žydų išminčiai priskiriama Kabala. Žydai minimi šalia kitų religijų išpažinėjų, dažniausiai musulmonų ir krikščionių. Svarbus vaidmuo žydams tenka kalbant apie krikščionybę. Visų pirma žydams priskiriama Senojo Testamento autorystė, o iš to kyla ir žydų tautos kaip krikščionybės pradininkės suvokimas. Šis teiginys susilauki prieštarų vertinimų. Teigiami vertinimai argumentuojami žydų išminties galia, kultūros paveldu, neigiami nukreipti prieš krikščionybę ar apskritai prieš religijas („žydiškas monoteizmas, kaip ir jo padarinys krikščionybė-blogis“). Kalbant apie krikščionybę, religinę toleranciją, tai pat neapykantos žydams istorines šaknis prisimenamas dievažudystės kaltinimas: „mergaitėi 10 metų žydų tautybės, tikybės mokytoja įrodinėjo, kad žydai nužudė Jėzų Kristų“.

Tarpasmeniniai santykiai

Tiek forumuose, tiek tinklaraščiuose žydai minimi kaip teigiamas, neigiamas ar egzotiškas pavyzdys kalbant apie santykius šeimoje. Galima išskirti tris minimus santykius: žydai sutuoktiniai, mišri santuoka, žydai tėvai ir vaikai. Pirmieji minimi kaip netradicinių lietuvių požiūriu santykių šalininkai: „jū šeimos reikalai, atsiprašant supuvę“, „tarpusavyje labai persimaišę (kraujomaiša)“. Akcentuojamas žydų šeimyninių santykių kitoniškumas: „Tikri Žydai į šį reikalą tikrai žiūri šiek tiek kitaip. Tikra žydaitė tikrai neardys šeimos dėl to, kad jos vyras ketvirtadieniais išeina pasismaginti“. Egzotiški šeimos papročiai suprantami ir kaip žeminantys: „moterys nuskustos ir nesioja visos vienodus perukus“.... Kalbant apie tėvų ir vaikų santykį dažniausiai pabrėžiamas stiprus ryšys: „jokis žydas savo vaiko nepaliktų“, „žydas labiausiai myli mamą“, „žydai: jie kiekvienam vaikui sako, kad jis mylimiausias“. Taip pat akcentuojama moteriškoji giminės linija.

Didesnio dėmesio susilaukia mišrių santuokų klausimas. Jis dažniausiai susijęs arba su žinomų lietuvių santuokų su kitataučiais aptarimu, arba su svarstymais apie tautiškai mišrių santuokų ypatybes. Pirmoji tema dažnai iškyta straipsnių komentaruose ir specializuotose sporto temose, pavyzdžiui aptariant

krepsininko Š. Jasikevičiaus ryšius su drauge iš Izraelio. Šie ryšiai komentuojami kaip netinkami: „Atrodo nera daugiau ko vesti, tik žydaitės“, „jaska lietuvaite issirinktu kokia... o kad zyda urodu tauta tai grynas faktas!“, žydaitė neverta iškilus lietuviui, nepakankamai graži. Diskutuoju apie mišrias santuokas, žydai minimi kaip tinkami ar netinkami sutuoktiniai, partneriai. Dažniausiai pabrėžiamos teigiamos sutuoktinių žydų savybės - fizinis patrauklumas, seksualumas, protingumas. Tuo tarpu neigiami vertinimai kyla iš nepritrimo santuokoms su kitataučiais, argumentuojami žydų reikalavimu būtinai prieš susituokiant priimti judaizmą.

Žydai vaizduojami kaip itin socialūs, palaikantys glaudžius ryšius bendruomenėje, giminėje, šeimoje: „dėl kompanijos žydas, taip sakant, pasikorė“.

Draugystės su žydais įsivaizdavimas dažnai susijęs su istorinėmis realijomis, kur pabrėžiamas šeimų, kaimynysčių lojalumas. Būdingi prisiminimai apie kaimyninių šeimų bičiulystę, besitęsiančią per kelias kartas („labai gražiai sutarėm su kaimynais žydais, bendraudavo šeimos, kol jie neišvažiavo į Izraelį“). Čia žydai draugiški, šilti, lojalūs ir ištikimi ilgalaikio bendravimo tradicijoms.

Asmeniniai santykiai su žydais vertinami prieštarinai. Viena vertus, žydai vaizduojami kaip draugiški, vieningi ir solidarūs tarpusavyje, tačiau priešiški ne savo grupės nariams. Kita vertus, netgi toks suvokimas netrukdo gyvuoti įsitikinimui, kad „Jei su koku evreju gerai sutarsi, tai blin vargu ar turesi kita geresni, nuosirdesni ir tiek atsidavusi drauga“. Taigi žydai esą pasižymi atsidavimu, išryškėjančiu tiek tarpusavio santykiuose, tiek santykiuose su kitataučiais draugais.

Žydų ir nežydų draugystės santykiuose išlieka svarbus tautybių skirtumas – juo linkstama argumentuoti santykių problemas: „vienas zydas yra vienas is geriausių mano draugu - viskas zjbs, bet kartais konkrečiai užpisa zydo kraujas pasireiskiantis jame“.

Papročiai

Žydų papročiai suvokiami kaip egzotiški, keisti, nesuprantami, nepagrįsti: „ne kokie žydai, kuriems 40 dienų po gimdymo moteris yra "nešvari". Kaip egzotiškas suvokiamas tradicinis žydų gyvenimo būdas. Ypač dažna tema – košerinis maistas. Aiškinama žodžio kilmė, papročiai, maisto gamtinio ypatumai. Košerio tradicija vertinama tiek kaip egzotiška, įdomi, tiek kaip „atgyvenusi“. Skiriami besilaikantys tradicijų žydai ortodoksai ir pasaulietiniai, kurie „tokioj šaly, kaip Lietuva, nusistato: "traktuosiu tai kaip tremtį, o tremty ir nepritekliuj galima valgyti viską" ir valgo kiaulieną“. Pastarieji vertinami palankiau. Pasisakymuose apie žydus esti užuominų į istorinę sugyvenimo patirtį, senų, folkloru virtusių prietarų. Šie motyvai nenaudojami argumentacijai, jie nelaikomi tiesa, dažniausiai diskusijose pasirodo kaip nereikšmingi priedai jau susiklosčiusiai temai apie žydus. Prietarai apie žydų praktikas, suvokiamas kaip

keistas, baugias, iškrypėliškas - vaikų kraujo vartojimą macų kepimui, šulinių nuodijimą, mirusių nekaltų mergaičių defloraciją – minimi kaip senų žmonių prisiminimai, vaikystėje girdėtos šiurpės: „po darzeli praskriedavo gandas, kad zydai ateina megaiciu kraujo siurbti savo pyragėliams“, „mosiute pasakojo, kad zydai pagaudavo vaika, idedavo i backa su cvekais ir ridendavo nuo kalno, o tada krauja is vaiko dedavo i macus“. Tokie įsitikinimai suvokiami kaip kvaili, klaidingi, juokingi, linksmi. Jais gali būti argumentuojama nuomonė apie antisemitizmo klaidingumą. Tačiau taip pat jie vartojami ir paremti antižydiškoms nuomonėms – tokiais atvejais minėti prietarai suvokiami kaip klaidingi, tačiau tikima jų atsiradimo racionalumu, tai yra tuo, kad patys žydai savo nepriimtiniu elgesiu provokuoja prietarų apie juos kūrimą. Panašiai naudojama ir skanduotė „lipo žydai kopėčiom“, dažnai pasitaikanti diskusijose tiek apie žydų savybes, tiek apie antisemitizmą. Pirmu atveju ji naudojama pokalbio pajvairinimui, antru atveju pasitelkiama priminti, kad neapykanta žydams esanti istoriškai pagrįsta ir išsisknijusi folklore. Pastarąją prielaidą naudoja tiek antisemitinius, tiek antidiskriminacinius pasisakymus rašantys komentatoriai

Vienas iš būdingų suvokiamų kaip egzotiškų žydų tradicijų ir skiriamųjų bruožų – apipjaustymas. Apipjaustymas vaizduojamas kaip svarbi žydus nuo nežydų skirianti savybė: „jie ne tokie patys kaip mes - jie apipjaustyti (joke)“. Taigi per apipjaustymą pabrėžiamas žydų kitoniškumas ir egzotiškumas. Ši tradicija suvokiama kaip keista, žeminanti, verta pasišaipymo: „varyk i savo nupjautaskuriu sali“. Dažniausiai tai žeminimo objektas, vaizduojamas kaip žmogaus defektas: „Kuo man ir patinka žydai, kad net ir apipjaustyti, bet vis tiek didžiuojasi tuo“. Neutralus apipjaustymo vertinimas specifinėse temose aptariamame sveikatos kontekste. Čia svarbu, kad apipjaustymas priskiriamas žydų istoriškai susiklosčiusiomis tradicijomis. Suvokiamas apipjaustymo privalumas – seksualinis pajėgumas: „nu apipjaustytas ilgiau pajėgia tai pavydu turbūt kai kam“. Tokią poziciją dažniausiai palaiko save žydais laikantys ir draugystę su žydais deklaruojantys komentatoriai. Tokie pasisakymai kitų suvokiami kaip prieštaraujantys lietuvių tradicijoms ir natūralumui. Apipjaustymas gali tapti ir kitų žydams priskiriamų savybių, pavyzdžiui veidmainiškumo, laidu: „Taigi apipjaustytas. Galo jautrumas sumazejes.... taigi. Gali apgauti“.

Istoriniai santykiai

Vienas iš gausiausių duomenų blokų, kur fiksuojamas žydų įvaizdis – komentarai, atskleidžiantys istorinio sugyvenimo su žydais, II – ojo Pasaulinio Karo įvykių Lietuvoje, Holokausto temas. Pirmoji iš jų – genocido ir Holokausto sąvokų vartojimas. Nesutarimus dėl Holokausto galima išskirstyti į tris

pozicijas: Holokausto neigimas, Holokausto masto pervertinimo teigimas, Holokausto sureikšminimas. Pirmąją poziciją išreiškiančiuose komentaruose esminga prielaida, kad žydai siekia materialinės naudos amoraliais būdais. Iš jos išplaukia teorija, kad Holokaustas yra specialiai pasipelnymo tikslais sukurtas falsifikatas: „bet kokios shnekos apie zhydu, kaip nacijos naikinima yra tushti plepalai ir melas. Holokaustas – mitas“. Tokie požiūriai paremiami pasaulinio žydų sąmokslu teorijomis, žymių tariamai prie II-ojo Pasaulinio Karo įvykių prisidėjusių žydų pavardėmis, taip pat cituojamos nuorodos į šaltinius – autorius, knygas, straipsnius, vaizdo klipus – kuriuose neigiamas Holokausto egzistavimas.

Antroji pozicija taip pat remiasi žydų naudos siekimo stereotipu. Čia Holokausto buvimo faktas neginčijamas, tačiau menkinama jo reikšmė pasaulio istorijoje: „Ir Amerikos indenu holokaustas buvo ir Afrikos gyventojų pardavinejimas i kolonijas ko ne holokaustas zydeliai baisiai susireiksmine ir kuria mitus apie savo kancias kitos tautos kentejo daugiau uz juos“. Čia pabrėžiama nuomonė, kad „holokaustas ir genocidas yra sinonimai“. Teigiama, kad karas palietė visas tautas, tačiau žydai (pabrėžiant jų anksčiau aptartą savybę iškelti savo tautą virš kitų bei siekti gauti naudos iš savo padėties) „vieninteliai laimi iš savo skriaudų“, jiems „genocidas jau nebera kazkokia labai didele nuoskauda... jie juo naudojasi, kaip dar daugiau is wisu issunki“. Toks požiūris argumentuojamas genocido sąvoka – teigiama, kad žydų genocidas nėra svarbesnis už kitų tautų genocidus. Ypač populiarus argumentas – „lietuvių genocidas“. Čia galima išskirti dvi kryptis. Viena vertus, pabrėžiama, kad II-ojo Pasaulinio karo metu buvo žudomi ir lietuviai. Tai trėmimas į Sibirą, karo veiksmų bei partizaninio karo aukos. Antra vertus, dažnai tikima, kad dėl šio „genocido“ vykdymo kalti žydai, todėl jie, pirma, yra pelnytai nukentėję, antra, nėra vieninteliai nukentėję (argi zydu genocido isputimas nera naudingas tik zydam? Argi tai nera kitu tautu, nukentejusi nuo ivairiu rezimu menkinimas ir zeminimas?) ir neturi teisės sureikšminti Holokausto („tiems zydpalaikiams taip patiko tas holokaustas, kad vis primena apie tai ir primena, niekaip neimanoma uzmirsti“). Žydų kaltinimas lietuvių genocidu pagrįstas istoriniu įsivaizdavimu, kad dauguma žydų II-ojo Pasaulinio Karo metu ir vėliau buvo komunistai: „Žydai pokario metu kartu su rusais vykdė Pabaltijo tautų genocidą“, „lietuviai labai nukentejo nuo zhydishkos komunistines ideologijos, nuoju komunistines vergijos“, „o kiek zyda isveze lietuviu i sibira...? pasidomekit kokios tautybes zmoniu buvo daugiausia tarp KGB agentu“. Tariami žydų ryšiai su komunistų valdžios struktūrom paremiami istorinių šaltinių interpretacijom, nuorodom į autorius, karą išgyvenusius žmonių pasakojimus: mano sneliai pasakojo kad dauguma kgb'istu buvo zyda, siunte lietuvius y sibira, tai jie dare genocida mums“, „kas dirbo NKVD kai treme istisas tautas i Sibira?“. Toks įsitikinimas įtraukia ir įsivaizdavimą apie žydų siekį užimti visuomenėje dominuojančias pozicijas, „būti

valdžioje“ („O kas emesi vadovauti tarybines valdzios ir partijos komitetams????“), o taip pat kenkti nežydams. Iš to seka, kad žydai patys kalti dėl antisemitinių nuotaikų ir veiksmų, nes „didžioji ji dauguma nukentėjusių, realiai, o ne tariamai, žydu buvo komunistų komisarai ir jų šeimos. Kiti žydai išvyko į Izraelį“.

Prie šios pozicijos galima būtų priskirti ir kaltinimus, esą žydai prisidėjo vykdamas Holokaustą pasipelnymo ir valdymo tikslais: „ŽUDE HITLERIS, O JIS GI BUVO ŽYDAS. IŠEINA, KAD ŽYDAI VYKDE ŽYDŲ GENOCIDA“, „Holokaustas verčiant iš jidiš kalbos reiškia savanoriškas savęs paaukojimas Dievui. Todel ir ejo rabinu apkvailinti žydukai kaip avinai prie duobių“.

Trečiosios pozicijos šalininkai vertina Holokaustą kaip istorijos pamoką, kurią esą reikia tinkamai įvertinti. Tikima, kad žydai gerbtini, jog Holokausto minėjimu „sugeba pasauliui pasakyti, kad jis {žydas} žmogus, kuri privalu gerbti“. Čia argumentuojama žydų tautos vieningumu, pagarba savo istorijai. Tokią poziciją išreiškiantys komentatoriai dažnai įtariami patys esą žydai: „tu gal žydas, kad taip juos gini?“, „beje, nesu išrinktosios tautos atstovas“.

Politinis žydų vaidmuo

Itin daug komentarų susilaukia naujienos, susijusios su restitucija, žydų turto grąžinimo klausimais. Komentatorių pozicijos šiais klausimais palyginti mažai įvairuoja. Būdingiausia pozicija – „jokiais būdais nesutinku kad žydų laikams būtų dalijamas Lietuvos turtas. Sutariama, kad tenkinti žydų pageidavimų dėl turto grąžinimo nederėtų, nes „grąžinsi pradžioje senmiesty paskui jau viso Vilniaus užsigeis ir paskui iki Kauno daeis... ir žydai visa Lietuva valdys“. Kompromisinėse derybose dėl turto grąžinimo matomas pavojus, kad žydams „niekada negana“ ir kad tai tik padėtų sustiprinti ir taip Lietuvai kenksmingas jų pozicijas. Turto reikalavimas suvokiamas kaip nukreiptas prieš Lietuvą ir lietuvius: „Vis ant Lietuvos varo-tai kapines randa, tai turtą turėtą prieš 60 metų nori atsiimt, tai dar ką nors sugalvoja“. Jis vertinamas kaip dar vienas išsišokimas, įrodantis jų esminę savybę išsiskirti, išaukštinti savo tautą: „Žydų ambicijas vertinu kaip eilinį išsišokimą ir nosies kišimą ten, kur kažkada ją buvo įkišę“. Žydų reikalavimai esą nepagrįsti dėl to, kad „tie žydėliai, kuriems priklausė tie pastatai jau dauguma yra po velėna“, nepagrįstumas taip pat aiškinamas tuo, kad po karo ne kartą keitėsi politinė situacija, „namus iš žydu atėmė lietuviai, o rusai“ ar „vokiečiai“. Šie reikalavimai taip pat vertinami kaip amoralūs. Pirma, įsivaizduojama, kad žydai atima namus iš ten įsikūrusių žmonių, palikdami juos vargšais: „uzsimane atgaut puse Vilniaus ir px, kad žmonės jau tas patalpas privatizave, ten gyvena šeimos, žydai vistiek kaukia, reikalauja, liepia nx žmones iš namu iškeldinti“. Antra, aktualizuojamas

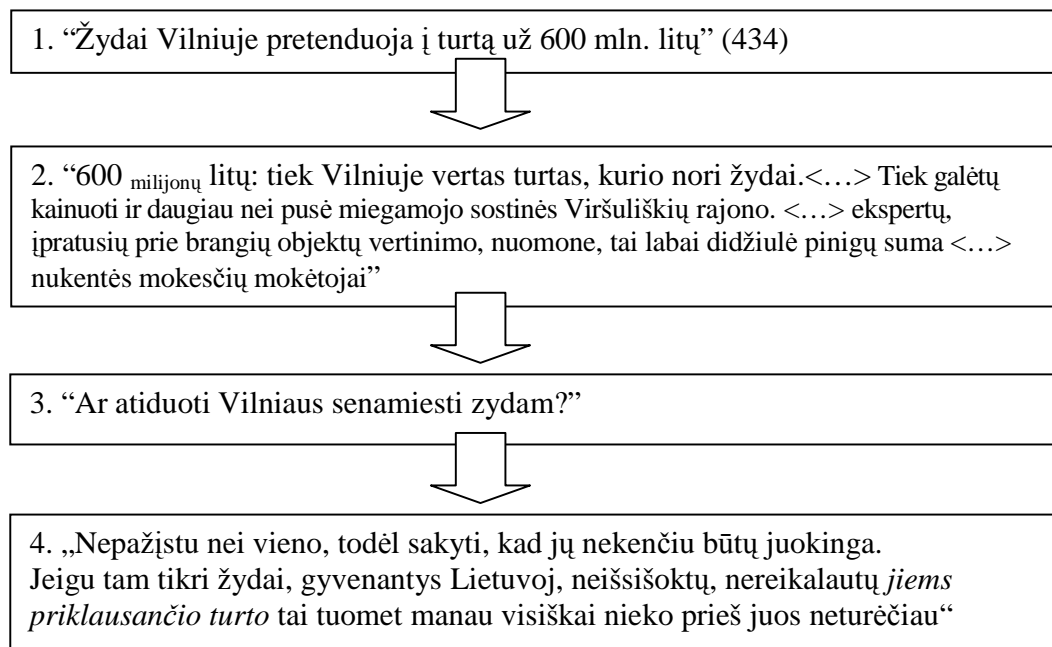
įsivaizdavimas, kad didžiausia vertybė žydams yra materialinis turtas, dėl kurio keliami amoralūs, veidmainiški reikalavimai: „tas kapines žydai dar caro laikais pardavė, jos buvo perkeltos kitur. Kažkodėl apie tai niekas nešneka“. Trečia, žydų amoralumas įrodomas įsitikinimu, kad dėl materialinio turto žydai nepaiso ir vieningumo, atsiskleisdami kaip veidmainiai: „zydai musasi dėl tu turto, nebesutaria kas ka turi atsiimt, net nesutaria kur yra kapiniu ribos prie sporto rumu, o gal ju ten visai nebuvo.“ Ketvirta, svetimos tautos reikalavimai savai valstybei suvokiami kaip politinė prievarta, kišimasis: „Ir išvis kodėl tiek JAV, tiek Žydai kišasi į Lietuvos vidaus politiką, Lietuvos turtą“.

Suvokiamas žydų kišimasis į svetimų valstybių politiką dažnai grindžiamas ir pavyzdžiais apie Izraelio ir Palestinos konfliktą. Čia išsiskiria priešingos pozicijos – vieni palaiko teiginį, kad Izraelis turi istorinę teisę į Palestinos žemes, antrieji mano, kad „tai per amžius buvo arabų žemės“. Pastarųjų manymu žydai „arabus nuolat terorizuoja“. Jų įsitikinimu žydai naudodamiesi jėga vykdo neteisėtą agresiją prieš arabus, kurie yra taikūs ir bejėgiai: „Ar matet koki palestinietį su tanku, o žydai kiek ju turi. Ten ne izraelis, o Palestinos žeme ir tikiuosi labai norečiau, kad kuo greičiau visi prakeikti žydų laikais išvestu“. Izraelio ir Palestinos konfliktas matomas kaip žydų veidmainystė. Pastebima, kad Izraelis vykdo propagandą ir nepripažįsta savo agresijos: „jei jau apie žydus ka nors negero - tai anoks čia oobjektyvumas, ane? Juk izraelis nedaro nieko tokio, ane? nežudo arabų, nevykdo jokios blokados“. Tai vertinama kaip melas, veidmainiavimas: „Aisku, kad meluoja. Tie žydai tikri setonai. Patys musa, patys ir verkia“. Šios savybės tiesiogiai siejamos ir su žydų veiksmais Lietuvoje: „Tendecija aiski, kai tik Izraelis keleta arabu Palestinoje nuzudo, taip is karto apkaltina Lietuva, Latvija ar Estija antisemitizmu. Taigi geriausia gynyba – puolimas“. Izraelio, žydų valstybės, suvokiama veidmainiška ir prieš Lietuvą nukreipta kišimosi politika liečia ir lietuvių tautai svarbius istorinius įvykius: „Lietuviai yra susipažinę su Nachmanu Dušanskiu ir keletu kitų Lietuvos žudikų, kuriuos Izraelis priglaudė. Bet buvo ir daugiau, kurie rado prieglobstį Izraelyje“. Taigi, suvokiama kišimosi politika leidžia argumentuoti teiginį, kad žydai patys kalti dėl to, kad jų nemėgstama: „O žyda reiketu gerbti uz tai ,kad gerai tvarkosi svetimose palestinieciu zemese ? O zydus reiketu gerbti uz tai,kad nusikaltimus daro svetimose salyse?“.

3. ŽYDŲ ĮVAIZDŽIO INTERNETINĖS ŽINIASKLAIDOS IR VIEŠŲ DISKUSIJŲ TURINYJE RYŠIAI

3. 1. Žydams priskiriamų stereotipų žiniasklaidoje ir komentaruose palyginimas

Internetinė žiniasklaida kartu yra ir diskusijų erdvė, kurioje asmeninės nuomonės išsakymas prieinamas kiekvienam interneto vartotojui. Ši diskusijų erdvės galimybė taip pat išplečia apsikeitimo informacija būdus. Diskusijų erdvės įgalina komentuoti žiniasklaidos pranešimus, dalintis išvalgomis apie juos, papildyti ir interpretuoti pateiktą informaciją. Diskusijų erdvės išplečia žiniasklaidos pranešimų informacijos vartojimą. Informacija, gauta iš žiniasklaidos pranešimų, naudojama kaip argumentacija išsakant nuomones. Pirma, žiniasklaidos portaluose paprastai įdiegta galimybė skaityti susijusius pranešimus, taip pat pačiuose pranešimuose esti nuorodos į ankstesnius ta tema parašytus pranešimus. Antra, žiniasklaidos pranešimų informacija nuorodų, citatų pavidalu atsiduria tinklaraščiuose, diskusijų forumuose, kur yra diskutuojama, lyginama, ja argumentuojami tam tikri artikuliuojami stereotipai. Tipinį argumentacijos pavyzdį iliustruoja 1 schema.

1 schema. Žiniasklaidos palaikomų stereotipų transformacija komentaruose

Pirmuoju numeriu pažymėta internetinės žiniasklaidos pranešimo antraštė. Šalia jos skliausteliuose pažymėtas komentarų skaičius. Šis pranešimas sulaukė daugiau nei 400 komentarų, taigi pagal šiame tyrime naudojamą klasifikaciją patenka tarp populiariausių straipsnių, todėl galima daryti prielaidą, kad jame atspindintys stereotipai ir įvaizdžio temos yra labiausiai diskutuojami, taigi dažniausiai pasikartojantys. Antraštė apibūdina pranešime skelbiamą situaciją, kurią galima priskirti turto klausimų temai. Situacijos veikėjai yra „žydai“, neįvardinant konkrečios bendruomenės. Apibendrinantis veikėjo įvardijimas liudija apie etninį stereotipą – svarbiausiu situacijos veikėją charakterizuojančiu bruožu laikoma etninė tapatybė, tuo teigiant ryšį tarp etninės priklausomybės ir antraštėje apibrėžtos situacijos veiksmo, pretendavimo į turtą Vilniuje. Veikėjas – žydai – yra aktyvus, pretenduoja į turtą, sukelia tam tikrą situaciją, yra jos iniciatorius. Pranešimo antraštės tikslas yra paskelbti, kad pranešime bus kalbama apie reikšmingą turtą. Tai liudija pirmoji pranešimo pastraipa, schemoje pažymėta antruoju numeriu, kur vaizdžiai kalbama apie nurodyto turto mastą. Pirmą, pateikiamas palyginimas su kasdieniame gyvenime sutinkamais objektais. Antra, pateikiamas „ekspertų“, profesionalų vertinimas, taip sukuriama situacijos reikšmingumo išpūdis. Trečia, apeliuojama asmeniškai į skaitytoją (darant prielaidą, kad dauguma interneto žiniasklaidos vartotojų save laiko „mokesčių mokėtojais“), parodydamas grėsmę („nukentės“). Pirmosios pranešimo pastraipos situacijos logika išreiškia numanomą „mes“ : „jie“ perskyrą, žydų priešiško stereotipą. Veikėjai (visi žydai) lemia (nori), kad dėl turto nukentės mokesčių mokėtojai. Dar daugiau, situacijos veiksmas yra žydų noras, kuris susijęs su reikšmingai dideliu turtu. Tokia veiksmo logika rodo stereotipą apie žydų polinkį į turtą.

Trečiuoju numeriu schemoje pažymėtas diskusijų forumo diskusijos pavadinimas. Tai komentatoriaus, kviečiančio diskutuoti, klausimo formuluotė su nuoroda į nagrinėjamą žiniasklaidos pranešimą. Čia, kaip ir žiniasklaidos pranešime, situacijos veikėjo ir iniciatoriaus statusas suteikiamas visiems žydams. Situacijos logika nurodo, kad kviečiama spręsti klausimą apie turtą, kuris diskusijos pavadinime, kaip ir žiniasklaidos pranešime, suvokiamas kaip reikšmingas ir brangus („Vilniaus senamiestis“). Žydai čia ne tik apibendrintas etnonimas, bet ir svetimieji, kurie spręsti klausimo apie Vilniaus senamiestio „atidavimą“ nekviečiami.

Ketvirtuoju numeriu pažymėtas nagrinėjamą diskusijos komentaras. Čia situacijos veikėjais įvardinami „tam tikri Lietuvoje gyvenantys žydai“, tai yra ne visi žydai, tačiau charakterizuojantys atributai suteikiami etniniu pagrindu – išsišokimai ir turto reikalavimai siejami su etnine priklausomybe. Komentatorius išreiškia žydų priešiško inversiją: žydai nenusipelnytų priešiško, jei nereikalautų *jiems priklausančio turto* (kursyvas – komentaro autorius). Žydus charakterizuojantys bruožai –

nepagrįstas turto reikalavimas (arba pagrįstas noru, t.y. polinkiu į turta), kaip anksčiau parodyta, suvokiamas kaip skriauda nežydams, bei polinkis „išsišokti“, savęs vertinimo stereotipas, būdingas mažumų teisių ir diskriminacijos temose. Šiomis suvokiamomis savybėmis grindžiamas komentatoriaus deklaruotas priešiškus žydams. Taigi, žiniasklaidos pranešime išreikštas žydų priešiškus žiniasklaidos vartotojų auditorijai, „mokesčių mokėtojams“ komentatorių transformuojamas į priešiškus žydams.

Taigi, žiniasklaidos pranešimuose išryškėjantys stereotipai tampa argumentacija komentaruose išreiškiamiems stereotipams. Šie stereotipai nebūtinai pasireiškia tose pačiose temose žiniasklaidos pranešimuose ir diskusijų komentaruose.

Formalūs žydų įvaizdžio skirtumai žiniasklaidos pranešimų ir diskusijų komentarų turinyje pastebimi be ypatingų tyrinėjimų. Žiniasklaidoje įstatymiškai reglamentuojama kalba, čia svarbus ne tik kalbos kultūros normų reikalavimas, bet ir žurnalistinio teksto principai ir praktikos, autorių rašymo ypatybės. Tuo tarpu viešose diskusijose cenzūra taikoma labai ribotai ir paliekama savireguliacijai. Čia atskiri diskusijų erdvių prižiūrėtojai (moderatoriai) turi galią pašalinti įžeidžiančio turinio komentarus, tačiau įžeidžiantis turinys gali būti traktuojamas lanksčiai. Kitas cenzūros tipas – draudžiamų žodžių sąrašas (kai į diskusijų forumo programą įrašomas tam tikras sąrašas draudžiamų necenzūrinių žodžių ir įrašius žodį iš sąrašo, žinutėje jis automatiškai pakeičiamas kitu arba žinutė neįkeliamą į viešą erdvę) – labai nesudėtingai apeinamas. Dėl šių priežasčių vartojamų žodžių sąrašai internetinėje žiniasklaidoje bei viešų diskusijų erdvėse ir tinklaraščiuose stipriai skiriasi. Tačiau analizė pagal stereotipus rodo tam tikrus turinio bendrumus.

Žiniasklaidos pranešimuose formuojamas žydų svetimumo ir priešiškus stereotipas. Jis palaikomas a) per tam tikras temas, kaip antai ortodoksiškus tradicijas, b) per supriešinimą su Lietuvos valstybe, lietuviais, ypač tai aktualu pranešimuose apie turto bei diskriminacijos klausimus, kur situacijos veikėjai būna žydų bendruomenė, reiškianti priešiškus, reikalavimus valstybei, c) per emocinį krūvį turinčius žodžius – tam tikros temos pateikiamos kaip „jautrios“, „svarbios“, tam tikrose situacijose naudojamas šališkas žodynas, kai situacija apibūdinama gramatiškai padalinant į veikiančiuosius (žydus ir nežydus) ir jų veiksmai apibūdinami kaip emociškai sąlygoti („piktinasi“, „grasina“), o veikiantiesiems žydams priskiriamas situacijos iniciatoriaus vaidmuo.

Šis priešiškus aspektas labai žymus komentaruose, kur žydų įvaizdis formuojasi komentuotojams žydus suvokiant kaip tautą, priešiškus (ir priešų, ir priešingybų prasme) lietuviams. Komentaruose žiniasklaidos palaikomas žydų kaip svetimųjų, susijusių su užsieniu ir priešiškus Lietuvos valstybei,

stereotipas interpretuojamas pritaikant „mes“ : „jie“ skirtį. Dauguma komentatorių tapatinasi su „mes“ dauguma, dažniausiai apibrėžiama lietuvių tautybe, rečiau Lietuvos pilietybe. Žydai tampa svetima mažuma, „jie“. Viena vertus, šie svetimieji suvokiami kaip priešiški, tai argumentuojama nuorodomis į žiniasklaidos palaikomus žydų aktyvaus, emocingo, vieningo veikimo prieš Lietuvą (reikalavimų dėl turto, istorinių santykių) stereotipus: („žydai visada ko nors reikalauja“). Teigima, kad žydai esą priešiški lietuviams, todėl susilaukia neigiamų reakcijų. Antra vertus, svetimumas suvokiamas kaip priešingybė. Čia žydai suvokiami tauta, turinti kitokias vertybes ir tradicijas, jiems gali būti priskiriami įvairūs stereotipai, interpretuojami tiek neigiamai, tiek teigiamai. Svetimi, kitokie, egzotiški „jie“, žydai, lyginami su „mes“, dauguma, lietuviais. Lyginimo tikslas – atskleisti tam tikras lietuvių savybes. Tokį stereotipą palaiko ir žiniasklaida, ypač dažnai jis pasitaiko poleminiuose straipsniuose.

Žydų svetimumas siejamas su jų egzotiškumu. Ypač tai pasireiškia vizualinėje simbolikoje, kur dažniausiai su religija ar turto tematika susijusios pranešimų iliustracijos vaizduoja egzotiškos išvaizdos žydų dvasininkus primenančius atvaizdus. Egzotiškos išvaizdos žmonių (juodi drabužiai, skrybėlės, barzdos, išraiškingos veido mimikos, kiti neįprasti atributai) nuotraukomis iliustruojami įvairioms temoms skirti pranešimai, ypač dažnai – susiję su religijos ir turto klausimais, tačiau pasitaiko, kad tos pačios nuotraukos iliustruoja kelis skirtingos tematikos pranešimus. Šis egzotiškos išvaizdos stereotipas komentaruose susiejamas su svetimumu: „vėl tie žydai savo barzdas kelia“. Taip pat kitoniškumo, egzotiškumo stereotipus atitinka vaizduojami tradiciniai religiniai reikmenys ir simboliai. Toks stereotipų derinys sutinkamas ir komentaruose, taigi žiniasklaidoje sutinkami įvaizdžiai, sąlygojami tiek tekstinės, tiek vaizdinės informacijos, susisieja su vyraujančiais diskusijų komentaruose.

Vieningumo stereotipas žiniasklaidoje palaikomas apibendrintai įvardijant tam tikrų situacijų veikėjus ar objektus „žydai“, „žydų bendruomenė“. Tokiu būdu žydai suvokiami kaip tauta, kuriai visose valstybėse būdingos tos pačios tautinės savybės. Suvokiamas žydų vieningumas tiek komentaruose, tiek poleminiuose straipsniuose išryškėja lyginant žydus su lietuviais: „Pavyzdžiui, Rytų Europos žydai, neretai gyvendami labai skurdžiai, XIX a. ir XX a. pradžioje buvo išplėtoję savo socialinius tinklus ir kooperacijos formas“. Tuo tarpu turto klausimuose vaizduojamas žydų nevieningumas itin dažnai naudojamas pagrįsti diskusijose išryškėjančiam godumo, turto siekimo stereotipui – čia vieningumas suvokiamas kaip apsimestinis.

Žiniasklaidoje vaizduojamas žydų įkyrumas, aktyvumas tam tikruose veiksmuose: kaltinimai, kompensacijos reikalavimai ir tt. Komentaruose šiuo stereotipu argumentuojamas naudos siekimo

stereotipas. Taip pat juo pagrindžiamas žydų išskirtinumo, dominavimo virš kitų tautų polinkio, stereotipas.

Išskirtinumo, atminties sureikšminimo stereotipas sutapatinimas su savęs išaukštinimo stereotipu komentaruose. Žiniasklaidoje žydų siekis nubausti genocido ir diskriminacijos kaltininkus vaizduojamas kai agresyvus ir priešiškas veiksmas. Šiuo žiniasklaidos palaikomu stereotipu pagrindžiamas komentaruose vyraujantis žydų siekis dominuoti stereotipas.

3. 2. Žydų įvaizdžio teminės struktūros internetinės žiniasklaidos ir viešų diskusijų komentarų turinyje ryšiai

Tyrimas atskleidė, kad tiek žiniasklaidoje, tiek viešų diskusijų komentaruose palaikomi stereotipai, kurių grupės pasikartoja tam tikrose būdingose temose. Šios temos yra kontekstai, kurie struktūroja tam tikras žydams priskiriamas savybes. Norint išryškinti žiniasklaidos pranešimuose ir diskusijų komentaruose konstruojamų žydų įvaizdžių ryšius, reikia išanalizuoti įvaizdžių struktūrų panašumus ir skirtumus. Siekiant išskirti žydo įvaizdžio turinį struktūruojančias temas buvo sudaryti dažniausiai kalbant apie žydus vartojamų žodžių sąrašai. Dažniausiai vartojami žodžiai buvo suskirstyti į prasmines kategorijas pagal temas (šios temos skiriamos nuo panešimų ir diskusijų temų, kuriose atsiskleidžia. Įvaizdžio temos – tai, kas yra kalbama apie žydus). Šie žodžių sąrašai palyginti tarpusavyje pagal žodžių pasikartojimo dažnumą (6 priedas), tuos žodžius suskirstant į prasmines grupes.

Ir žiniasklaidos pranešimuose, ir diskusijų komentaruose su žydų įvaizdžiu susijusios erdvę apibūdinančios sąvokos beveik sutampa. Tiek žiniasklaidos pranešimuose, tiek diskusijose ryškus politinę ir kultūrinę erdvę apibrėžiantis kontrastas “Rytai” – “Vakarai”. Pabrėžiama, kad žydai – nepriklauso vakarų pasauliui: “Kodel Europieciai tarpusavyje sutaria o visi nesutaria su zydais ? TODEL KAD ZYDAI nE ! EUROPIECIAI”. Tačiau kalbama apie žydų ryšius, veiklą ir įtaką Vakaruose, ypač dažnai viename konteksto vienetu atsideria derinys “Izraelis” ir “Amerika”, taip pat “Rusija”. Istorinę erdvę atspindi ryšys “žydai” ir “Vokietija”, kur išryškėja istorinių santykių problematika, kaltės, istorinio teisingumo, o taip pat diskriminacijos temos. Dažniausiai žiniasklaidos pranešimuose minimas žodis ir vienas iš dažniausių komentaruose – “Lietuva”, taip pat vienas iš dažniausių “Vilnius”. Tai rodo, kad žydų įvaizdis artikuliuojamas santykyje su lietuviais, aktualumu Lietuvai. Diskusijų komentarų žodynyje išsiskiria dažnumu išsiskiria “internetas”. Žiniasklaidos pranešimuose ši sąvoka susijusi su diskriminacijos, baudų tema, diskusijose šią temą papildoma komentarai, (a) duodantys nuorodas į tariamai pagrindžiančius artikuliuojamus stereotipus interneto

šaltinius, (b) komentuojantys pačius įvaizdžius ir jų susidarymą tinkle. Dėl to į diskusijų komentarų dažniausiai pasikartojančių žodžių sąrašą patenka „delfi“, populiariausio lietuviško žiniasklaidos portalo, kuris taip pat yra ir viena populiariausių diskusijų erdvių, pavadinimas.

Dažniausiai minimas veikėjas – “bendruomenė”, šis žodis antras pagal dažnumą žiniasklaidos pranešimuose. Jis dažniausiai reiškia konkrečią lokalizuotą žydų bendruomenę. Žiniasklaidos pranešimuose ypač išryškėja santykis “bendruomenė” : “valstybė”, “atstovas”, “prokuroras”, “pareigūnai”, “Prezidentas” ir pan., dažniausiai atsiskleidžiantis diskriminacijos temose, kur kalbama apie teismus, baudas, etninio nepakantumo kurstymą, taip pat įstatymus, procesus, susijusius su turto klausimais. Čia aktualizuojasi žydų ir valstybės santykis, tačiau žodžiai “valstybė”, “visuomenė”, “piliečiai” pasikartoja abiejuose sąrašuose. Taip pat vienodai dažna ir istorinių santykių tematika: “naciai”, “Hitleris”. Tuo tarpu diskusijose išryškėja mažumų teisių tematika, kur dažnumu pasižymi žodžiai “čigonai”, “gėjai”, “juodaodžiai”, “homoseksualai”, “negrai”. Taip pat svarbūs kultūriniai, religiniai veikėjų aspektai – “musulmonai”, “kitatikiai”, “krikščionys” bei politinė priešprieša tarp tautų: “arabai”, “palestiniečiai”, “vokiečiai”, “lenkai”. Lietuvių, tautos kaip veikėjo motyvas vienodai dažnas tiek žiniasklaidos pranešimuose, tiek komentaruose.

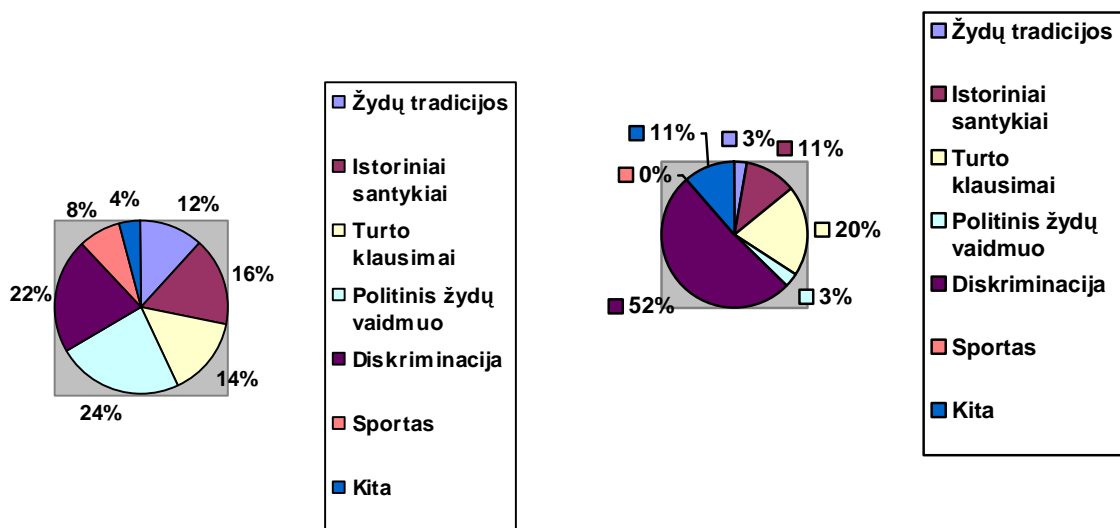
Veiksmus apibūdinančių žodžių sąrašė sutapimų mažiausia. Su žydų įvaizdžiu susiję klausimai suvokiami kaip “problema” – šis žodis abiejuose sąrašuose vienas dažniausių. Politinių santykių kontekste vienas iš dažniausiai pasikartojančių žodžių - “agresija”. Taip pat tiek žiniasklaidos pranešimuose, tiek diskusijų komentaruose itin dažna diskriminacijos problematika: “antisemitizmas/antisemitinis”, “neapykanta”. Žiniasklaidos pranešimuose dažniausiai vartojami žodžiai atspindi institucinę diskriminacijos pusę, čia vyrauja su teisėsauga susijęs žodynas – “pateikti”, “sprendimas”, “išpuolis”, “kurstymas”, “bausmė”, “atsakomybė”. Diskusijose institucinį aspektą dažnumu nustelbia žmogiškų santykių aspektas. Čia dažnesni žodžiai, išreiškiantys emocinius ryšius: “gerbti”, “nekęsti”, “nemėgti”, “nepasitenkinimas”, “nepatinka”, “pasmerkti”, “piktintis”, “pykti”. Taro jų dominuoja neigiamas emocijas reiškiantys žodžiai (“mėgti”, “patikti” tarp dažniausių žodžių nepateko). Gausumu tarp dažniausiai diskusijose pasikartojančių žodžių išsiskiria istorinių santykių temų blokui priklausančios sąvokos: “atsiprašyti/atsiprašymas”, “kaltė”, “kančia”, “nusikaltimas”, “propaganda”, “sunaikinti”, “žudyti”. Šiame diskurse istoriniai santykiai aktualizuojami – sprendžiama apie dabarties veiksmus praeities atžvilgiu, diskutuojami istorinės atminties ir teisingumo klausimai.

Tarp situaciją apibūdinančių žodžių abiejuose sąrašuose besikartojantys žodžiai nužymi žydų įvaizdį sudarančias pagrindines temas. Dažnumu išsiskiria (antras pagal dažnumą, susumavus abiejų sąrašų

duomenis) “istorijos” sąvoka, žyminti istorinių santykių temų bloką. Jame taip pat tiek žiniasklaidos pranešimuose, tiek diskusijų komentaruose dažnai minimi “holokaustas”, “genocidas”, “okupacija”. Turto klausimus iliustruojantys žodžiai “kapinės”, “teritorija”, “restitucija”, atspindi abiejuose sąrašuose. Komentatoriai šiuos klausimus interpretuoja: “pinigai”, “kapitalas”. Žiniasklaidos pranešimuose ryškesnis institucinis aspektas – “pilietybė”, “tyrimas”. Diskriminacijos temų bloke dažniausiai komentaruose ir žiniasklaidos pranešimuose vartojamas “rasizmas”, “rasė”. Komentaruose kalbama apie “toleranciją”, “ksenofobiją”, mažumas”, “privilegijas”, “stereotipus”, “nacionalizmą”. Abiejuose sąrašuose ryškus žydų tradicijų temų blokas – “tradicijos”, “kultūra”, “religija”, “senovės”. Komentaruose ši temų bloką išplečia žydų religijos atributai: “talmudas”, “tora”, bei papročius nusakantys žodžiai: “apipjaustymas”, “košer”, “kiauliena”. Politinių aktualijų bloką atspindi “karas”, komentatorių suvokiamas platesniame kontekste: “demokratija”, “terorizmas”, “sionizmas”.

Taigi, palyginimas pagal temas atskleidė šiuos diskusijų komentarų ir žiniasklaidos pranešimų ryšio aspektus: abejuose įvaizdžio raiškos erdvėse išryškėja tie patys temų blokai. Daugiausia pasikartojančių žodžių susiję su diskriminacijos ir problemišku žydų ir lietuvių istorinių santykių temomis, taip pat ryškus turto klausimas. Žiniasklaidoje dominuoja institucinis šios problematikos aspektas, tuo tarpu diskusijose tos pačios temos dažniau nagrinėjamos tautų tarpusavio santykių aspektu. Tačiau komentaruose pasikartojantis referavimo į internete gaunamą informaciją motyvas rodo, kad komentaruose ir žiniasklaidos pranešimuose atsiskleidžiančios temos tarpusavyje susiję.

Siekiant ištirti žiniasklaidos pranešimų temų ir komentarų gausumo ryšį, taip pat buvo nagrinėjamos antraštės, kategorizuojamos pagal komentarų skaičių. Šiam tyrimui atrinktos tik www.delfi.lt straipsnių, kuriuose mažiausiai vieną kartą minimas žodis „žydai“ antraštės. Palyginimas tarp skirtingų portalų čia nebūtų prasmingas dėl skirtingo puslapių lankomumo ir atitinkamai besiskiriančio komentarų kiekio, skirto vienam pranešimui apskritai. Iš visų analizuojamų www.delfi.lt antraščių buvo atrinktos tos, kurios titulavo daugiausiai komentarų sulaukusius straipsnius (nuo 400 komentarų) ir suskirstytos į kategorijas pagal temas. 1 ir 2 diagramose pavaizduotas visų ir daugiausiai komentarų sulaukusių internetinės žiniasklaidos pranešimų pasiskirstymas pagal temas procentais.

1 diagrama Visų antraščių pasiskirstymas pagal temas

2 diagrama Daugiausiai komentuotų pranešimų antraščių pasiskirstymas pagal temas

Iš visų antraščių didžiąsą dalį sudarė politinio žydų vaidmens temas nagrinėjančių pranešimų antraštės. Nedaug nuo jų teatsiliko diskriminacijos tematikai priskirtini pranešimai. Kiek mažiau dėmesio internetinėje žiniasklaidoje skiriama žydų tradicijų, diskriminacijos ir žydų turto klausimams. Šioms trimis kategorijoms priskirtinos antraštės pasiskirstę apylygiai. Mažiausia dalis pranešimų sporto ir kitomis tematikomis.

Gausiausiai komentuojamų pranešimų antraštės pasiskirstę ne taip tolygiai. Čia aiškiai dominuoja su diskriminacija susijusios temos – jos ne tik sudaro daugiau nei pusę visų daugiausiai komentuotų straipsnių, bet ir pasižymi didžiausiu komentarų skaičiumi – iš 14 daugiau nei 900 komentarų sulaukusių pranešimų 10 skirta šios kategorijos temoms. Beveik visuose šiuose pranešimuose (išskyrus vieną) žydai nėra pagrindiniai situacijos veikėjai. Tai bendri mažumų teisių, tolerancijos klausimai, kuriuose žydai minimi kaip viena iš diskriminuojamų visuomenės grupių (daugiausia komentarų - “Apie gėjus ir kitas mažumas”). Gausiai komentuoti straipsniai apie nacionalizmą bei baudas už diskriminaciją. Taip pat komentarų gausumu išsiskiria pranešimas “Lietuvių Užgavėnių papročiai šokiravo JAV žydų leidinio žurnalistą”, atspindintis įtemptus lietuvių ir žydų kaip mažumos, apeliuojančios į savo teises, santykius. Šie problemiški santykiai vaizduojami ir kitose gausiai komentuojamoje kategorijoje – temose apie žydų turto klausimus. Šie pranešimai sudaro penktadalį visų daugiausiai komentarų sulaukusių pranešimų. Tiesa, beveik visi jie surinko 400 – 600 komentarų, tik vienas peržengia 900 ribą. Tai galėtų būti sietina

su laikmečiu – tam tikros temos populiaros specifinėje tikrovės situacijoje tam tikru laiku. Kadangi tyrimas apima keturių metų laikotarpį, kai naudojimasis internetu augo, nuo to galėjo priklausyti komentarų skaičius prie tam tikrų temų. Tačiau ir turint omeny šiuos faktorius turto tematika ryškėja kaip viena iš gausiausiai komentuojamų. Čia daugiau negu pusėje antraščių žydai (arba žydų bendruomenė) vaizduojami kaip aktyvūs situacijos veikėjai, o situacijos objektas – turtas, kurio dydis ypač pabrėžiamas.

Šiek tiek daugiau nei dešimtadalį gausiausiai komentuojamų pranešimų sudaro pranešimai lietuvių ir žydų istorinių santykių temomis. Panašų procentą ši tema užima ir taro visų tirtų antraščių. Daugiausia pranešimų šioje kategorijoje sulaukęs polemintis straipsnis „Civilizacijų karas prieš užnugaryje (II): Ar galima juoktis iš Holokausto?“ jungia istorinių žydų ir lietuvių santykių, diskriminacijos ir politinio žydų vaidmens temas. Istorinis žydų ir lietuvių santykis atsiskleidžia antrame pagal komentarų gausumą šios kategorijos straipsnyje „Jei ne okupacijos, Lietuva turėtų 5 mln. gyventojų“. Taip pat gausiai komentuojamas su šių santykių problemišku dabartyje susijęs, kaltės temą inicijuojantis pranešimas „Economist“: lietuviai išsisukinėja nuo kaltinimų bendradarbiavus su naciais“. Gausių komentarų susilauki ir poleminiai straipsniai lietuvių ir žydų santykių temomis: „Lietuvių ir žydų stiprybė“, „Ką galime laikyti vilniečiu?“.

Iš pranešimų, skirtų žydų tradicijų bei politinio vaidmens temoms, 400 komentarų ribą per visą tiriamą laikotarpį peržengė tik po vieną straipsnį. Iš politinio žydų vaidmens vaizdavimą atspindinčių pranešimų didžiausio komentatorių dėmesio sulaukė pasaulinio masto politinės galios santykius analizuojantis pranešimas „Artimieji Rytai provokuoja pasaulinį karą“. Tradicijų kategorijoje daugiausia komentuotas pranešimas „Apipjaustymas: už ir prieš“, kuriame žydai minimi kaip apipjaustymo tradiciją išlaikanti tauta. Galima spėti, kad komentarų gausumą lėmė ne išskirtinis susidomėjimas žydų tradicijomis.

Tos pačios temos ir panašios retorinės priemonės skirtingais laikotarpiais komentuojamos skirtingu dažnumu. Tai rodo, kad išsamiai tiriant komentarų gausumo priklausomybę nuo žiniasklaidos temos reikalinga atsižvelgti į tokius faktorius kaip laikas, svetainės, jos atskirų dalykų lankomumas ir pan. Šiuo atveju apsiribojama tik turinio priklausomybe. Palyginus gausiausiai komentuotų pranešimų antraštes su kitomis tiriamomis antraštėmis ryškėja bendra tendencija, kad daugiausia komentarų susilaukia poleminto pobūdžio pranešimai, jungiantys kelias žydų įvaizdžio temas, kurioms bendras žydų ir lietuvių santykių problemišku vaizdavimas. Iš temų, kuriose pagrindiniai objektai ir veikėjai žydai, išsiskiria turto klausimų blokas.

2 lentelė. Komentarų pasiskirstymas pagal pranešimų temas

Kategorijos	Visos antraštės		Daugiausiai komentuojamų pranešimų antraštės	
	vienetais	procentais	vienetais	procentais
Žydų tradicijos	70	12%	1	3%
Istoriniai santykiai	93	16%	4	11%
Turto klausimai	74	14%	7	20%
Politinis žydų vaidmuo	137	24%	1	3%
Sportas	45	8%	-	-
Diskriminacija	129	22%	18	52%
Kita	23	4%	4	11%
Viso	571	100%	35	100%

Toliau analizuojamas žydų įvaizdžio temų pasiskirstymas pagal tinklapių tipą ir pranešimo ar diskusijos temą. Komentaruose artikuliuojamos žydų įvaizdžio temos ir jose atsiskleidžiantys stereotipai tiesiogiai nepriklauso nuo komentuojamų pranešimų temos. Gausiausiai komentuojamos su diskriminacija ir mažumų teisėmis susijusios temos išsiskiria didžiausia įvairove – čia atsiskleidžia visos minėtos istorinių santykių, politinio žydų vaidmens, sąmokslų teorijų temos (čia rečiau kalbama apie tradicijas ir jų ryšį su suvokiamomis žydų stereotipinėmis savybėmis), jos persipina ir generuoja visus anksčiau aptartus stereotipus, kurie grindžiami vienas kitu.

„Pamastykit, kodėl per amžių amžius žydai buvo ujami, nors jie pasizymejo išskirtiniais sugebėjimais daryti pinigais, daugelyje prestižinių profesijų užėmė vyraujančią padėtį. Tad kodėl žydai per amžius užsitarnaudavo nepalankumą? Du "didžiavyriai" K.Marksas ir F.Engelsas sukūrė teoriją, V.Uljanovas su bendratautieciais emėsi įgyvendinti tą teoriją. Iš pirmųjų 26 komunistų 22 buvo žydai, 2 rusai, 1 latvis... O kas emėsi vadovauti tarybines valdžios ir partijos komitetams???? nagi pamastykit.kazkodėl nera nei rusokausto, nei ukrainiokausto, nei lietuvokausto, tačiau yra holokaustas...:“

Diskriminacijos pagrindimas: (a) žydai pasižymi išskirtiniais gabumais (b) nukreiptais į naudą, turta, (c) tai padeda užimti pozicijas, siekti tikslo – valdžios. Valdžia (A) pasiekama sukuriant sąmokslų teoriją (B) ir vykdyta prievarta (komunistai), siekiant (C) išnaudoti diskriminaciją.

Stereotipai: (a) išskirtiniai gabumai, (b) turto siekimas, (c) dominavimo siekimas

Temos: (A) sąmokslas, (B) istoriniai santykiai, (C) mažumų teisės

Tokiu principu žydų įvaizdis klostosi daugelyje komentarų šioje bei turto klausimų kategorijoje. Šios temos pasikartoja ir politinio žydų vaidmens vaizdavimui skirtoje kategorijoje. Čia gausiai diskutuojama apie istorinius žydų ir nežydų santykius, holokaustą, diskriminacijos ir mažumų teisių temas susipina su Izraelio pozicijos kitų šalių atžvilgiu suvokimu. Žydų religijos ir papročių tema išryškėja kalbant apie Izraelio teisėtumą, „Šventąją žemę“, „išrinktąją tautą“. Taip pat aptariant santykius su musulmonais palestiniečiais ir Vakarų valstybėmis akcentuojama žydų kilmė, kultūros ištakos. Šioje temoje prisimenamas ir dievažudystės kaltinimas, kuriuo argumentuojami kariniai konfliktai („Bausmes už Kristaus nuzudymą seselis persekios šia tauta amžinai“). Pabrėžiamas įtakingų žydų ortodoksiškumas: „Tai tik maža dalis religingų žydų ultraortodoksų. ekstremistų yra visose tautose, tik skirtumas ar jie valdo ar ne“. Istorinių santykių kategorijoje sutinkami anksčiau išvardinti stereotipai ir temos, tačiau čia gausumu išsiskiria komentarai, skirti žydų ir lietuvių santykiams bei II pasaulinio karo įvykiams. Čia dažniausiai diskutuojama apie žydų dalyvavimo KGB veikloje bei lietuvių dalyvavimo vykdant žydų genocidą klausimus, artikuluojami lietuvių ir žydų kaltės dėl susiklosčiusių tarpusavio santykių stereotipai. Ši ir kitos anksčiau minėtos temos atsikartoja ir komentaruose, skirtuose pranešimams sporto tematika. Pavyzdžiui, reaguojant į pranešimą apie sporto sirgalių konfliktą, artikuluojami žydų priešiško stereotipai: „Visai žydai baigia išnaglėt. Vis ant Lietuvos varo-tai kapines randa, tai turta turėtą prieš 60 metų nori atsiimt, tai dar ką nors sugalvoja. Kažko kol buvo SSRS sėdėjo subines suglaudę žydai ir tylėjo- jokių reikalavimų nekėlė. Dabar ereliai. Gėda. Patys muša patys verkia. Dabar ant gruzinų pradėjo rautis. Fu“. Čia žydų išskirtinumo, naudos siekimo, svetimumo stereotipai susijungia naudojimosi diskriminacija tema: „zydai nekalti juos isprovokavo antisemitai gruzinai, kurioje artikuluojamas žydų savęs vertinimo stereotipas: „Pradėti tyčiotis iš pralaiminčių gali tik išrinktosios tautos atstovai“.

Žydų įvaizdžio temos įvairuoja nepriklausomai nuo diskusijos temos ir tinklaraščiuose bei diskusijų forume. Šiame tyrime nagrinėtos dvi lankomiausias lietuviškas diskusijų erdvės: specializuota - www.supermama.lt (skirtą tėvams), bei nespecializuota - www.biteplus.lt. Diskusijų erdvė (forumas) – vieta diskusijoms tinkle. „Forumai“ išsiplėtojo iš skelbimų lentų (bulletin board). Diskusijų erdvėse žmonės užmezga ir palaiko ryšius su kitais vartotojais, pasisakydami atskiromis temomis. Taip yra kuriamas ir transliuojamas įvaizdis. Specializuotose diskusijų erdvėse (forumuose) ir nespecializuotose didesnių įvaizdžio skirtumų nėra. Čia sutinkami visi anksčiau aprašyti įvaizdžiai. Tačiau specializuotoje,

tėvams skirtoje diskusijų erdvėje www.supermama.lt dažniau pasikartoja įvaizdžiai susiję su šeima. Daugiau kalbama apie žydų šeimos tradicijas, meilę vaikams, vedybas, žydų moteris ir pan. Nors įvaizdžiai yra įvairūs, visgi su šeima susietų įvaizdžių populiarumą nulemia bendra diskusijų erdvės tema. Tuo tarpu nespécializuotoje diskusijų erdvėje šeimos tema nedominuoja. Čia žydų įvaizdžiai labiau panašūs į tinklaraščiuose aptinkamus įvaizdžius. Tai galima paaiškinti tuo, kad priešingai nei www.supermama.lt atveju ši diskusijų vieta nedeklaruoja savęs, kaip „skirtos tėvams“, taigi nėra ir pagrindinės temos. Visos diskusijų temos yra vienodai ar panašiai reikšmingos, taigi ir įvaizdžio raiškos blokai pasiskirstę daugmaž tolygiai.

Tinklaraštis (angl. blog) yra originalaus termino "Weblog" sutrumpinimas. Tai unikali erdvė, kurią gali valdyti pats jos autorius: nevaržomas rašyti savo mintis, publikuoti nuotraukas, talpinti nuorodas, sulaukti interneto vartotojų komentarų. Pirmieji tinklaraščiai internete aptinkami 1996-1997 metais JAV, tuomet interneto vartotojai asmeniniuose tinklalapiuose pradėjo publikuoti kasdienines naujienas. Jų populiarumo priežastis – paprastumas ir laisvė. Tinklaraščiai skatina autorius naudoti dienoraščio formą, taigi nauja medžiaga išdėstoma laiko atžvilgiu. Tinklaraščiams priskiriamos specializuotos interneto svetainės arba bendrųjų svetainių sritys, kuriose talpinamos dažnai rašomos publikacijos, išdėstytos chronologine tvarka. Šio tyrimo metu analizuoti www.blogas.lt svetainėje esantys tinklaraščiai (sąrašas pateikiamas 1 priede). Plėtojami tokie žydų įvaizdžio teminiai blokai: mažumų teisės ir tolerancija, išsiplečiantis į diskriminacijos potėmę, tradicijų tema, apimanti religiją, istorinių santykių teminis blokas: Hitleris, istoriniai žydų ir lietuvių santykiai, II pasaulinis karas. Čia sutinkamoms ir tokios temos, kaip prisiminimai apie realybėje sutiktus žydus, kelionių įspūdžiai.

Apibendrinant, palyginimas pagal temas atskleidė šiuos diskusijų komentarų ir žiniasklaidos pranešimų ryšio aspektus: abejose įvaizdžio raiškos erdvėse išryškėja tie patys temų blokai. Daugiausia pasikartojančių žodžių susiję su diskriminacijos ir problemišku žydų ir lietuvių istorinių santykių temomis, taip pat ryškus turto klausimas. Žiniasklaidoje dominuoja institucinis šios problematikos aspektas, tuo tarpu diskusijose tos pačios temos dažniau nagrinėjamos tautų tarpusavio santykių aspektu. Tačiau komentaruose pasikartojantis referavimo į internete gaunamą informaciją motyvas rodo, kad komentaruose ir žiniasklaidos pranešimuose atsiskleidžiančios temos tarpusavyje susiję.

Palyginus gausiausiai komentuotų pranešimų antraštes su kitomis tiriamomis antraštėmis ryškėja bendra tendencija, kad daugiausia komentarų susilaukia poleminių pobūdžio pranešimai, jungiantys kelias žydų įvaizdžio temas, kurioms bendras žydų ir lietuvių santykių problemiško vaizdavimas. Iš temų, kuriose pagrindiniai objektai ir veikėjai žydai, išsiskiria turto klausimų blokas.

Žydu įvaizdžio temos nepriklauso nuo diskusijos ar žiniasklaidos pranešimo temos. Daugiausiai komentarų sulaukia žiniasklaidos pranešimai turto ir diskriminacijos temomis, tačiau dažniausiai pasikartojantys žodžiai pagal temas pasiskirsto tolygiai, taigi žiniasklaidos pranešimai tiesiogiai nenulemia tam tikrų įvaizdžio temų. Tačiau tiek žiniasklaidos pranešimų temoms, tiek komentarų temoms būdingos tos pačios stereotipų grupės.

IŠVADOS

Ši tyrimą paskatino internetinės žiniasklaidos ir viešų diskusijų komentarų turinio ryšių klausimas. Tyrimu buvo siekiama ištirti žydų įvaizdį lietuviškoje internetinėje žiniasklaidoje ir viešųjų diskusijų komentaruose jų sudarančio turinio ir teminės struktūros aspektais. Šis tikslas buvo pasiektas kokybinės turinio analizės metodu išskiriant įvaizdžio turinį sudarančių stereotipų grupes bei temas, kuriose pasikartoja tam tikri stereotipai. Išanalizavus komentarų ir žiniasklaidos pranešimų turinį, gautos šios išvados:

1. Internetinės žiniasklaidos pranešimuose žydų įvaizdžio turinys konstruojamas iš šių stereotipinių savybių:
 - Dėmesys praeičiai, tradicijoms, keistumas, egzotiškumas;
 - Išskirtinumas, svetimumas, priešiškus Lietuvos;
 - Naudos siekimas, aktyvumas, įkyrumas;
 - Įtakingumas;
 - Vieningumas, nevieningumas (priklausomai nuo konteksto);
 - Veiksmai pagrįsti emociškai (žydus telkia ir jų veiksmus lemia bendri išgyvenimai).
2. Internetinės žiniasklaidos pranešimuose žydų įvaizdį struktūruoja šios temos:
 - Lietuvių-žydų problemiški istoriniai santykiai, genocido nusikaltimų problematika: žydai vaizduojami kaip svetimi, priešiški, reiklūs, įtakingi, vertinantys praeitį;
 - Diskriminacija: atsiskleidžia suvokiamas mažumų teisių klausimo jautrumas, antisemitizmo reikšmingumas, čia žydai lyginami su kitomis mažumų grupėmis. Vaizduojamas jų įtakingumas, išskirtinumas iš kitų visuomenės grupių, antisemitinių klausimų svarba valstybei.
 - Turto klausimų temose atsiskleidžia žydų teisės į turtą problema, kur žydai vaizduojami keisti, svetimi, įtakingi, nevieningi, siekiantys dominuoti, siekiantys naudoti, turintys tarptautinę paramą.
 - Politinis žydų vaidmuo: žydai tapatinami su Izraeliu, pabrėžiama jo įtaka pasaulyje, agresyvus santykis su kitomis šalimis. Žydai vaizduojami kaip priešiški kitoms tautoms.
 - Su žydų tradicijomis, religiją susijusiose temose vyrauja žydų keistumo, ortodoksiškumo, svetimumo stereotipai.
3. Žydų įvaizdžio populiariausiuose lietuviškuose tinklaraščiuose bei viešose diskusijų erdvėse turinį sudaro šios žydams priskiriamos savybės:

- egzotiška išvaizda, pabrėžtinai skirtinga nuo lietuvių;
 - tautos vieningumas, kuris suvokiamas kaip a) sektinas pavyzdys, b) veidmainiškas, įrankis siekti naudos;
 - protiniai gabumai, suvokiami kaip lemiantys išskirtinę vietą visuomenėje ir gebėjimą išnaudoti gudraujant;
 - turto siekimas, suvokiamas kaip a) gebėjimas susikurti materialinę gerovę sau ir tautai, b) prielaida susikrauti turtus kitų tautų sąskaita;
 - savęs vertinimas, suvokiamas kaip a) gerbtina savybė, padedanti išlikti tautai, b) perteklinė savybė, pasireiškianti kitų tautų ir individų menkinimu.
4. Žydų įvaizdį formuoja žydų, kaip lietuviams priešingos tautos suvokimas. Toks suvokimas lemia, kad žydams priskiriamos savybės interpretuojamos atskleidžiant santykį su lietuviais – žydai tampa teigiamu ar neigiamu pavyzdžiu.
5. Žydų įvaizdis populiariausiose lietuviškuose tinklaraščiuose bei viešose diskusijų erdvėse struktūruojamas penkiais pagrindiniais temų blokais:
- Mažumų teisės ir tolerancija, diskriminacija, rasizmas. Šiame kontekste žydai gretinami su seksualinėmis ir etninėmis bei rasinėmis mažumomis, juodaodžiais, gėjais. Atsiskleidžia žydų savęs vertinimo ir vieningumo savybės, kuriomis argumentuojamas suvokiamas žydų naudojimas padėti, siekis dominuoti virš kitų grupių;
 - Šamokslo teorijos. Šiame temų bloke kapitalizmo, globalizmo, komunizmo ideologijos suvokiamos kaip būdas paslėpti dominavimo pasaulyje siekius. Žydams priskiriami išskirtiniai proto gabumai, turto ir valdžios siekimas, vieningumas, veidmainiškumas.
 - Tradicijos: religija, tarpasmeninių santykių tradicijos, tautos papročiai. Šiose temose pabrėžiamas žydų išskirtinumas, kitoniškumas, tradicijų išlaikymas;
 - Istoriniai santykiai. Genocido, Holokausto, II pasaulinio karo, pokario įvykių, žydų ryšių su komunistine valdžia vertinime atsiskleidžia žydų vieningumo, veidmainiškumo, turto siekimo, išskirtinumo visuomenėje savybės;
 - Politinio žydų vaidmens suvokimas atsiskleidžia komentaruose Izraelio politikos, karinių konfliktų, Izraelio ir Lietuvos santykių, žydų turto Lietuvoje klausimais. Šiame temų bloke žydams priskiriamas vieningumas, veidmainiškumas, turto bei dominavimo siekimas.

6. Žydu įvaizdžio struktūra ir turinys komentaruose tiesiogiai nepriklauso nuo komentuojamų žiniasklaidos pranešimų turinio. Tačiau diskusijų komentaruose artikuliuojami stereotipai paremiami nuorodomis į žiniasklaidos pranešimus bei jų interpretacija, tad galima kalbėti apie žydu įvaizdžio turinio žiniasklaidos pranešimuose bei diskusijų komentaruose ryšį
7. Internetinėje žiniasklaidoje žydu įvaizdis konstruojamas pabrėžiant priešišką santykį su Lietuva arba kitomis valstybėmis. Šis santykis vaizduojamas kaip ypač problemiškas kalbant apie istorijos, diskriminacijos bei turto klausimus. Čia žydai vaizduojami kaip aktyvūs problemų kurstytojai. Komentaruose šio žydu priešišku kitoms tautoms argumentuojamas komentatorių priešiškus žydams.
8. Internetinės žiniasklaidos pranešimuose palaikomi stereotipai interpretuojant žiniasklaidos pranešimus transformuojasi į kitus giminingus stereotipus: žydu tautos priešiško Lietuvos stereotipu komentaruose argumentuojamas žydu svetimumas, egzotiškumu – ortodoksiškumas, svetimumas, vieningumu – veidmainiškumas, aktyvumu – įkyrumas, naudos ir dominavimo siekimas, išskirtinumo, atminties sureikšminimo stereotipas komentaruose tapatinamas su savo tautos iškėlimu virš kitų.
9. Šios stereotipinių savybių transformacijos nekeičia įvaizdžio teminės struktūros: tos pačios stereotipinių savybių grupės reiškiasi būdingose temose tiek žiniasklaidoje, tiek komentaruose.

Šis tyrimas atskleidė diskusijų komentarų ir žiniasklaidos pranešimų turinio ryšius žydu įvaizdžio atveju. Analizuojant buvo atsižvelgiama į žiniasklaidos teikiamos informacijos poveikį komentarams. Priešingos krypties ryšio egzistavimui ir pobūdžiui tirti reikėtų tolimesnių chronologinių tyrimų. Tačiau šis tyrimas parodo, kaip ir kokie žiniasklaidoje palaikomi stereotipai susiję su diskusijų komentaruose palaikomais stereotipais. Ši informacija galėtų būti naudinga sudarant stereotipų sklaidos ir diskriminacijos žiniasklaidoje mažinimo strategijas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Adams J., Roscigno V. J., „White Supremacists, Oppositional Culture and the World Wide Web“, *Social Forces*, 2005, Vol. 84(2), 759-778 p., The University of North Carolina Press, North Carolina.
2. Anahita S., “ Blogging the borders: Virtual skinheads, hypermasculinity, and heteronormativity”, *Journal of Political and Military Sociology*, 2006, Vol. 34(1), 143-164 p., Northern Illinois University press, DeKalb.
3. Auškalnienė L., „Etninis nepakantumas Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje: komentarai internete“, *Etniškumo studijos*, 2006, Vol. 1, 45-58 p., Eugrimas, Vilnius.
4. Balčytienė A., „Apie naujosios žiniasklaidos kuriamas iliuzijas“, *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2000, Nr. 3-4, 72-78 p., Klaipėda.
5. Baym N. K. „Interpersonal life Online“, [Žiūrėta 2009 m. gegužės 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uk.sagepub.com/mcquail5/downloads/Handbookchaps/ch04.pdf>
6. Barzalai-Nahon K., Barzilai G., „Cultures Technology: The internet and the Religious Fundamentalism“, *The Information Society*, 2005, Vol. 21, 25-40 p., Routledge press, Indiana.
7. Bechar-Israel H., „Nicknames, Play and Identity in Internet Reay Chat“, [žiūrėta 2008 m. lapkričio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ascusc.org/jcmc/vol11/issue2/bechar.html>.
8. Beresnevičiūtė V. Frėjūtė M., “Etninė tematika ir nepakantumas Lietuvos žiniasklaidoje: dienraščių analizė”, *Etniškumo studijos*, 2006. Vol. 1., 19 – 43 p., Eugrimas, Vilnius.
9. Boardman M. „The Language of Websites“, 2004, Routledge press, New York.
10. Campbell H., “Making Space for Religion in the Internet Studies”, *The Information Society*, 2005, Vol. 21, 309-315 p., Routledge press, Indiana.
11. Chan B., “Imagining the Homeland: The Internet and Diasporic Discourse of Nationalism”, *Journal of Communication Inquiry*, 2005, Vol. 29(4), 336–368 p., Sage Publications, London.
12. Chester A., „The Real Me Online: Identity Play on the Internet“, 2004, [žiūrėta 2008 m. gruodžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.odr.info/unforum2004/chester.htm>.

13. Dickinson, R. „Studying the Sociology of Journalists: The Journalistic Field and the News World“, *Sociology Compass*. Vol. 2, No. 5, P: 1383-1399. Blackwell Publishing Ltd, 2008. [Žiūrėta 2008m. gegužės 15d.]. Prieiga per internetą: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1751-9020.2008.00144.x>
14. Dyer R., „The matter of Images“, 1993, [žiūrėta 2009 m. gegužės 10 d.]. Prieiga per internetą: http://books.google.lt/books?id=p6IOAAAAQAAJ&dq=richard+dyer+the+matter+of+images&printsec=frontcover&source=bn&hl=lt&ei=M0wjStiDFM-TjAe47pS9Bg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4#PPR5,M1
15. Hardey M., „Digital Life Stories; Auto/Biography in the Information age“, *Auto/Biography Journal*, 2004, Vol. 12, 183-200 p., University of Newcastle press, Newcastle.
16. Hier S. P., „The Contemporary Structure of Canadian Racial Supremacism: Networks, Strategies and New Technologies“, *Canadian Journal of Sociology*, 2000, Vol. 25(4), 471-494 p., University of Toronto Press, Toronto.
17. Jarosz D., „Uwagi o polskiej literaturze naukowej na temat stereotypów// Dzieje najnowsze. Rocznik XXIII“, 1991, 99 p., Warszawa.
18. Joinson A., „Understanding the Psychology of Internet Behaviour“, *Virtual Worlds, Real Lives*, 2003, Palgrave Macmillan, Wales.
19. Kennedy H., „Technobiography: Researching Lives, Online and Off“, *Biography*, 2003, Vol. 26(1), 120-139 p., Biographical Research Center, Glendale Community College press, Glendale.
20. Killoran J.B., „The Gnome in the Front Yard and other public figurations: Genre of Presentation on Personal Homepages“, *Biography*, 2003, Vol. 26(1), 66-83 p., Biography research center press, Glendale Community College, Glendale.
21. Klug B., „The collective Jew: Israel and the new antisemitism“, *Patterns of Prejudice*, 2003, Vol. 37(2), 117–139 p., Routledge press, London.
22. Kučinskė I., „Elito įvaizdžio formavimo ypatumai Lietuvos žiniasklaidoje“, *Sociologija: Mintis ir veiksmai*, 2005, Vol. 2, 55-74 p., Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius.
23. Kuzmickaitė L., „Etniniai stereotipai“, *Filosofija. Sociologija.*, 1992, Vol. 3(9), 57–61 p., Lietuvos mokslų akademijos leidykla, Vilnius.

24. Kuzmickaitė L., Tamošiūnaitė R., „Stereotipai kaip socialinė realybė, Etniškumo studijos: teoriniai samprotavimai ir empiriniai duomenys“, 2000, 22–30 p., Vilnius.
25. Scott J., Marshall G., „Information Society“, A Dictionary of Sociology, 2005, Oxford University Press, prieiga per internetą: Oxford Reference Online. Vilnius University., [žiūrėta 2009 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t88.e1116>.
26. Scott J., Marshall G., „Cybersociety“, A Dictionary of Sociology, 2005, Oxford University Press, prieiga per internetą: Oxford Reference Online. Vilnius University., [žiūrėta 2009 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t88.e499>.
27. Smith N. D., „The Social Construction of Enemies: Jews and the Representation of Evil“, Sociological Theory, 1996, Vol. 14(3), 203–240 p., Washington.
28. Sokefeld M., „Alevism Online: Reimagining the Community in Virtual Space“, Diaspora, 2002, Vol. 11(1), 85-123 p., University of Toronto Press, Torontas.
29. Statkus N., „Etniškumas ir nacionalizmas: istorinis ir teorinis aspektai“, 2003, 289 p, Vilniaus universitetas. Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius.
30. Statistikos departamentas, prie Lietuvos Respublikos vyriausybės, „Informacinių technologijų panaudojimo statistika“, 2008, Vilnius.
31. Turkle S., „Life on the screen: Identity in the age of the Internet“, 1997, Touchstone press, New York.
32. Vareikis V., „Lietuvių ir žydų santykių istorija XIX a. Socialiniai ir ekonominiai aspektai“, Sociologija: mintis ir veiksmas, 2000, Vol. 2, 27-50 p., Vilniaus universiteto leidykla ir Klaipėdos universiteto leidykla, Vilnius.
33. Walther J. B., „Computer-mediated communication: Impersonal, interpersonal, and hyperpersonal interaction“, Communication Research, 2003, Sage Publications, London.

34. Waskul D., Douglass M. „Cyberself: The emergence of self in on-line chat“, The Information Society, 1997, Vol. 13(4), 375-396 p., Routledge press, Indiana.
35. Wodak R., Mitten R. “On the discourse of Rasizm and Prejudice”, 1993. [žiūrēta 2009 m. gegužēs 25 d.]. Prieiga per internetu: <http://www.cas.umn.edu/pdf/wp934.pdf>

PRIEDAI

1 priedas

Analizuotų tinklaraščių adresai iš www.blogas.lt

1. <http://www.blogas.lt/rasastr/378370/zydai-ir-graikai.html>
2. <http://www.blogas.lt/plovupa/398532/keisti-tie-zydai.html>
3. <http://www.blogas.lt/OneOfSaints/158054/is-izrealio-i-libana.html>
4. <http://www.delfi.lt/news/daily/comments/article.php?id=10180458>
5. <http://www.blogas.lt/nepriklausomas/441976/>
6. <http://www.blogas.lt/Deividas12/friends/>
7. <http://www.blogas.lt/MankeMonkey/159708/fck-the-nacizm-.html>
8. <http://www.blogas.lt/ambis/234160/istorija-kaip-plastilinas-profaniska-istorine-apzvalgaanalize.html>
9. <http://www.blogas.lt/nepriklausomas/418777/politkorektiskumas-idiotizmas.html>
10. <http://www.blogas.lt/terrorism/33149/terorizmas-ir-islam.html>
11. <http://www.blogas.lt/elzbietosnuotykliai/319705/apie-fasizma-muzikoje-urbanation.html>
12. <http://www.blogas.lt/baime/69840/skausmo-akimirkos3.html>
13. <http://www.blogas.lt/7x/442318/>
14. <http://www.blogas.lt/nosferatus/70143/tyla-po-triukmo.html>
15. <http://www.blogas.lt/paleckis/>
16. <http://www.blogas.lt/kakamalys/438481/>
17. <http://www.blogas.lt/1971/apie-vertybes/page3/&thisy=&thism=&thisd=>
18. <http://www.blogas.lt/OneOfSaints/>
19. <http://www.blogas.lt/TRA/page2/&thisy=&thism=&thisd=>
20. <http://www.blogas.lt/vt/433124/kaip-sabonis-lietuva-gelbejo.html>
21. <http://www.blogas.lt/raudonivakarai/page3/&thisy=&thism=&thisd=>
22. http://www.blogas.lt/Gelezies_amziaus_civilizacija/308062/
23. <http://www.blogas.lt/gyvossielos/427799/>
24. <http://www.blogas.lt/yvavanga/>
25. <http://www.blogas.lt/nakvisha/friends/page4/>
26. <http://www.blogas.lt/TRA/371132/ar-mes-prarandame-savo-valstybe.html>

27. <http://www.blogas.lt/tabloidas/>
28. <http://www.blogas.lt/Algimantas/friends/>
29. <http://www.blogas.lt/nepriklausomas/morale-ir-visuomene/>
30. <http://www.blogas.lt/ptr/339639/nemiegu.html>
31. <http://www.blogas.lt/fantasticfour/>
32. <http://www.blogas.lt/ateistas/312993/komiksai.html>
33. <http://www.blogas.lt/eclipse/>
34. <http://www.blogas.lt/vidi777/392544/rabi-saliamonas.html>
35. <http://blogeriuvestuves.blogas.lt/tradicija/>
36. <http://www.blogas.lt/ShukketsuMetsuki/>
37. <http://www.blogas.lt/snaker/1926/>
38. <http://www.blogas.lt/adreview/357081/pagiringus-skaiciuoja-po-svenciu-arba-in-memoria-kovo-11-ai.html>
39. <http://www.blogas.lt/Sagana/171955/naciu-eksperimentai-su-zydais.html>
40. <http://www.blogas.lt/yonanoy/friends/page3/>
41. <http://www.blogas.lt/Amnesia/16753/individas.html>
42. <http://www.blogas.lt/TRA/page1/www.patriotai.lt>
43. <http://www.blogas.lt/7x/379739/abortai-visiems.html>
44. <http://www.blogas.lt/Miciukas/friends/page4/>
45. <http://www.blogas.lt/adreview/pramogai/>
46. <http://www.blogas.lt/ateistas/365254/religija-ziniasklaidoje.html>
47. <http://www.blogas.lt/manokiemas/29738/pradedu-nauj-ra-kategorij--apie-tai-kaip-taksistai-gyvena.html>
48. <http://www.blogas.lt/Eidija/friends/page3/>
49. <http://eurodiena.blogas.lt/351215/stebekite-nacionaline-atranka-izraelyje.html>
50. <http://blogas.lt/Ont/friends/page14/www.obuolys.lt>
51. <http://www.blogas.lt/wjuuuf/friends/page2/>
52. <http://www.blogas.lt/1971/396225/>
53. <http://www.blogas.lt/lietuveanglijoje/270569/maistas.html>
54. <http://www.blogas.lt/wurobero/>

55. <http://blogas.lt/irzikevicius/359139/pilnamete-lietuva-sieg-heil-liberalizmo-pyragas-ir-suvereni-lietuviska-demokratija.html>
56. <http://www.blogas.lt/NFSunlimited/friends/page2/>
57. <http://www.blogas.lt/gaivenyte/390454/lietuva--pakankamai-nemaloni-vieta-gyventi.html>
58. <http://www.blogas.lt/stabdis/be-rysio/>
59. <http://www.blogas.lt/ateistas/397207/mano-draugai--transseksualai-ir-ko-gero-gejai.html>
60. <http://www.blogas.lt/hitler/218784/siuolaikiniai-vyrai-nera-kaiules.html>
61. <http://www.blogas.lt/nsprovokatorius/255415/nacionalsocializmas--skinheadu-ideologija.html>
62. <http://www.blogas.lt/hubertina/14673/mano-pasaulio-dievai.html>
63. <http://www.blogas.lt/niekotokiinvesticijos/438240/istorinis-menuo.html>
64. <http://www.blogas.lt/mokyklosuzkuliusiai/448177/memelenderi-as--analfabete.html>
65. <http://www.blogas.lt/7x/441190/apie-iskrypelius-aka-homoseksualus.html>
66. <http://www.blogas.lt/Vid/page3/&thisy=&thism=&thisd=>
67. <http://www.blogas.lt/nerukykyk/259828/trumpai-apie-turistus-vilniu-ir-sauka.html>
68. <http://www.blogas.lt/telebimbamXcore/page2/&thisy=&thism=&thisd=>
69. <http://www.blogas.lt/C4/friends/>
70. <http://www.blogas.lt/sinefilas/page4/&thisy=&thism=&thisd=>
71. <http://tetasigita.blogas.lt/317526/>
72. <http://www.blogas.lt/itm/friends/>
73. <http://www.blogas.lt/NebuvesVartotojas/>

2 priedas

www.delfi.lt žiniasklaidos portalo pranešimų, kurių komentarai analizuoti, sąrašas

1. Sekmadienio Evangelija. Balsas dykumoje (II),
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=19642919>
2. Skinų eitynėse dalyvavęs savanoris: policija man darė poveikį,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=19436598>
3. Izraelio teismas skyrė įkalinimą 8 neonaciams,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=19405009>
4. Ekspertai: A.Ramanausko ir R.Šapausko vaidyboje – rasinės neapykantos kurstymas ,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=19227982>
5. Ką galime laikyti vilniečiu?,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18522757>
6. Po mačo mušėsi Izraelio ir Gruzijos jaunimo rinktinių žaidėjai,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=17944852>
7. Šėlstantys „skinai“ policijos nedomino ,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=16279078>
8. Išėiviai buvo vienas svarbesnių KGB taikinių,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=15856131>
9. Žydų turto panoros ir litvakai,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=14795235>
10. O.Lapinas: Apie gėjus ir kitas mažumas,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=13260114>
11. Už kurstymą prieš žydus komentuose – baudos ir atimtas kompiuteris,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=12938699>
12. K.Pocius: Kam naudingas Holokausto ir stalinizmo apraiškų draudimas?,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=12938621>
13. Žydai pritarė gėjų šventinimui į rabinus,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11453018>
14. Kuo lietuviai primena žydus,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11108145>
15. Beveik pusė Europos žydų turėjo 4 bendras pramotes

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=83517923>

16. Priešprieša Šventojoje žemėje švenčių nepaiso,

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=8351792>

17. ES smerkia naują Irano prezidento pareiškimą dėl Izraelio,

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=8251612>

18. V.Adamkus apdovanojo žydų gelbėtojus,

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=7554357>

19. Pilietinė akcija pagerbs Holokausto ir kitų genocidų aukas,

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=7549362>

20. Paskutine Europos čempionato dalyve tapo Izraelio rinktinė,

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=7478525>

21. Dešimtys tūkstančių izraeliečių demonstravo prieš gyvenviečių evakuaciją iš Gazos ruožo

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=7273969>

22. Kolektyvinės atsakomybės šešėliai žiniasklaidoje

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=6456192>

23. Vilniaus žydus gelbėjęs vermachto karininkas pripažintas Pasaulio tautų teisuoliu,

24. Vėl padidėjo įtampa dėl Šventyklos kalno Jeruzalėje

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=28987255>

25. Lenkijoje pardavinėjama antisemitinė brošiūra

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=2103033>

26. Vengrijos krepšinio rinktinė – sąmokslų auka

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=1851623>

27. Lietuvoje bus minima Lietuvos žydų genocido diena

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=185162445>

28. Žydai pasipiktino "Umbro" batelių pavadinimu

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=1321977>

29. Vakarų Krante bus likviduotos neteisėtos žydų gyvenvietės

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=1152259>

30. Pagerbti žydai - nepriklausomybės kovų savanoriai

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=792774>

31. Izraelio kareiviai Gazos Ruože nušovė palestinietį vaiką

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=666785>

32. Vilniaus universitete liejosi neapykanta kitataučiams

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=647286>

33. Teismas atmetė žydų studentų apeliaciją prieš mišrius bendrabučius

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=520471>

34. "Žalgiris" nesutinka su UEFA sankcijomis

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=490933>

35. JAV žydai aptarė Lietuvos istorinio teisingumo politiką

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=329113>

36. Žydai švenčia linksmiausią savo šventę

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=225230>

37. Lietuva lietuviškėja

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=173397>

38. Žydai protestuoja prieš linksmybes gedulo dieną

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=44625>

39. Žydai per Velykų vakarienę prisimins istoriją ir dabartį

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=9060>

3 priedas

2 lentelė. Namų ūkių apsirūpinimas asmeniniais kompiuteriais ir naudojimasis internetu Procentais

	2000	2001	2002	2003 I ketv.	2004 I ketv.	2005 I ketv.	2006 I ketv.	2007 I ketv.
Namų ūkiai, turintys asmeninį kompiuterį	5,3	8,5	12,0	19,3	25,0	29,0	36,5	42,0
Namų ūkiai, turintys interneto prieigą namuose	2,3 ¹	3,2 ¹	4,1 ¹	6,2	10,6	14,4	31,7	40,3

¹ Tik per asmeninį kompiuterį, t. y. neįskaitant naudojimosi internetu per mobilųjį telefoną ar kitus prietaisus.

4 priedas

3 lentelė. Asmenys, kurie naudojami kompiuteriu ir internetu

Visi asmenys atitinkamos amžiaus grupės = 100, procentais

	Visi 16–74 metų amžiaus asmenys	iš jų pagal amžiaus grupes, metų					
		16–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–74
Asmenys, kurie naudojami kompiuteriu							
2004 m. I ketvirtis	37,0	82,5	44,3	36,5	26,3	11,2	3,1
2005 m. I ketvirtis	41,5	80,6	54,8	44,1	32,9	12,1	2,4
2006 m. I ketvirtis	46,7	88,1	63,0	50,3	36,9	14,8	3,6
2007 m. I ketvirtis	51,8	91,1	70,9	59,0	41,3	18,6	4,5
Asmenys, kurie naudojami internetu							
2004 m. I ketvirtis	29,2	71,9	34,5	26,2	18,0	8,0	2,1
2005 m. I ketvirtis	34,3	73,7	44,9	32,7	25,6	8,8	1,9
2006 m. I ketvirtis	42,0	84,2	56,9	42,8	31,2	12,3	2,9
2007 m. I ketvirtis	48,7	89,8	67,0	53,6	37,8	16,1	3,7

5 priedas

4 lentelė. Interneto naudojimo tikslai

Visi 16–74 metų amžiaus asmenys = 100, procentais

	2004 m. I ketvirtis	2005 m. I ketvirtis	2006 m. I ketvirtis	2007 m. I ketvirtis
Asmenys, kurie naudojami internetu šiais tikslais:				
ryšiams	24,6	27,1	33,8	40,8
informacijos paieškai ir tiesioginėms (<i>online</i>) paslaugoms	26,9	31,7	40,8	47,3
švietimui, mokymuisi	19,6	21,9	27,1	23,6
klausėsi radijo, žiūrėjo TV programas	8,3	10,9	16,9	19,5
žaidė, siuntė žaidimus ar muzikos įrašus	15,3	17,5	24,4	26,9
skaitė, siuntė laikraščius, žurnalus	21,0	24,2	30,3	31,7
naudojosi internetinės bankininkystės paslaugomis	6,7	10,3	14,7	21,0
naudojo informaciją iš valstybės institucijų tinklalapių	8,9	11,3	12,6	17,6
ieškojo informacijos, susijusios su sveikatos priežiūra	5,1	8,5	15,4	19,2

6 priedas

Dažniausiai pasikartojančių žiniasklaidos pranešimuose ir diskusijų komentaruose žodžių palyginamasis sąrašas

```
1. HAMLET - Computer-assisted Text Analysis - 2009.05.14 17:05:05
2. =====

3. Words common to both source lists .....

4. file 1: C:\Documents and Settings\AnTa\Desktop\HAMLET\zydai\spauda_visi.lst
5. file 2: C:\Documents and Settings\AnTa\Desktop\HAMLET\zydai\komentarai.lst

6. Frequency      Frequency
7. File 1   %      File 2   %      Word
8. -----
9. 55      0.0      4      0.0      istorija
10.      239      0.0      4      0.0      izraelio
11.      43      0.0      4      0.0
12.      22      0.0      4      0.0      laikais
13.      1050      0      4      0.0      lietuvos
14.      81      0.0      4      0.0      mano
15.      592      0.0      4      0.0      metu
16.      69      0.0      4      0.0      metus
17.      39      0.0      4      0.0      mums
18.      203      0.0      4      0.0      musu
19.      106      0.0      4      0.0
20.      36      0.0      4      0.0      tauta
21.      99      0.0      4      0.0      tautos
22.      50      0.0      4      0.0      tautybes
23.      108      0.0      4      0.0
24.      3      0.0      3      0.0      cigonu
25.      10      0.0      3      0.0      darbu
26.      11      0.0      3      0.0      dirba
27.      8      0.0      3      0.0      eina
28.      5      0.0      3      0.0      elgiasi
29.      121      0.0      3      0.0      europos
30.      50      0.0      3      0.0      hitlerio
31.      104      0.0      3      0.0      holokausto
32.      63      0.0      3      0.0      istorijos
33.      99      0.0      3      0.0      izraelyje
34.      27      0.0      3      0.0      kilmes
35.      26      0.0      3      0.0      kitaip
36.      35      0.0      3      0.0      kiti
37.      20      0.0      3      0.0      kito
38.      37      0.0      3      0.0      kitos
39.      109      0.0      3      0.0      kitu
40.      30      0.0      3      0.0      kitus
41.      73      0.0      3      0.0      klausimas
42.      27      0.0      3      0.0      klausimu
43.      16      0.0      3      0.0      kultura
44.      10      0.0      3      0.0      lenkai
45.      207      0.0      3      0.0      lietuva
46.      53      0.0      3      0.0      lietuvai
47.      68      0.0      3      0.0      lietuviai
48.      222      0.0      3      0.0      lietuviu
```


49.	9	0.0	3	0.0	lietuvius
50.	326	0.0	3	0.0	lietuvoje
51.	26	0.0	3	0.0	naciai
52.	211	0.0	3	0.0	naciu
53.	19	0.0	3	0.0	palestinieciu
54.	99	0.0	3	0.0	partijos
55.	20	0.0	3	0.0	pinigu
56.	13	0.0	3	0.0	rusai
57.	94	0.0	3	0.0	rusijos
58.	55	0.0	3	0.0	rusu
59.	42	0.0	3	0.0	rytu
60.	102	0.0	3	0.0	salies
61.	56	0.0	3	0.0	saliu
62.	40	0.0	3	0.0	salyje
63.	16	0.0	3	0.0	saves
64.	27	0.0	3	0.0	svarbu
65.	53	0.0	3	0.0	tautu
66.	27	0.0	3	0.0	tiesa
67.	40	0.0	3	0.0	tiesu
68.	17	0.0	3	0.0	tikejimo
69.	52	0.0	3	0.0	tikrai
70.	23	0.0	3	0.0	tikruju
71.	238	0.0	3	0.0	turto
72.	55	0.0	3	0.0	vakaru
73.	67	0.0	3	0.0	valstybe
74.	121	0.0	3	0.0	valstybes
75.	249	0.0	3	0.0	vilniaus
76.	5	0.0	2	0.0	agresija
77.	57	0.0	2	0.0	amerikos
78.	63	0.0	2	0.0	antisemitizmo
79.	78	0.0	2	0.0	antrojo
80.	155	0.0	2	0.0	bendruomene
81.	12	0.0	2	0.0	darbu
82.	18	0.0	2	0.0	dievo
83.	18	0.0	2	0.0	dirbti
84.	20	0.0	2	0.0	elgesi
85.	9	0.0	2	0.0	elgesio
86.	55	0.0	2	0.0	europoje
87.	18	0.0	2	0.0	gedimino
88.	5	0.0	2	0.0	genocida
89.	5	0.0	2	0.0	gerbia
90.	6	0.0	2	0.0	hebraju
91.	25	0.0	2	0.0	holokaustas
92.	6	0.0	2	0.0	ideja
93.	16	0.0	2	0.0	ideologijos
94.	41	0.0	2	0.0	istatyma
95.	20	0.0	2	0.0	istatymai
96.	30	0.0	2	0.0	istatymus
97.	20	0.0	2	0.0	itaka
98.	64	0.0	2	0.0	izraelis
99.	82	0.0	2	0.0	kapines
100.	167	0.0	2	0.0	kapiniu
101.	66	0.0	2	0.0	kara
102.	179	0.0	2	0.0	karo
103.	8	0.0	2	0.0	keletas
104.	39	0.0	2	0.0	klausima
105.	42	0.0	2	0.0	klausimus

106.	25	0.0	2	0.0	kovoti
107.	53	0.0	2	0.0	kulturos
108.	27	0.0	2	0.0	neapykanta
109.	8	0.0	2	0.0	nepagarba
110.	13	0.0	2	0.0	nepasitenkinima
111.	4	0.0	2	0.0	nobelio
112.	16	0.0	2	0.0	palestinos
113.	90	0.0	2	0.0	pareiske
114.	47	0.0	2	0.0	pasauli
115.	81	0.0	2	0.0	pasaulinio
116.	107	0.0	2	0.0	pasaulio
117.	17	0.0	2	0.0	pasaulis
118.	57	0.0	2	0.0	pasaulyje
119.	31	0.0	2	0.0	paskelbe
120.	24	0.0	2	0.0	praeities
121.	71	0.0	2	0.0	prezidentas
122.	9	0.0	2	0.0	priesais
123.	5	0.0	2	0.0	priestarauja
124.	12	0.0	2	0.0	priesu
125.	43	0.0	2	0.0	problema
126.	31	0.0	2	0.0	problemu
127.	76	0.0	2	0.0	respublikos
128.	16	0.0	2	0.0	rusijoje
129.	32	0.0	2	0.0	salis
130.	25	0.0	2	0.0	salyse
131.	19	0.0	2	0.0	santykiu
132.	128	0.0	2	0.0	seimo
133.	36	0.0	2	0.0	sovietu
134.	15	0.0	2	0.0	taikos
135.	111	0.0	2	0.0	teises
136.	40	0.0	2	0.0	teisingumo
137.	85	0.0	2	0.0	teismas
138.	5	0.0	2	0.0	teroristu
139.	14	0.0	2	0.0	tevyne
140.	15	0.0	2	0.0	tradicijas
141.	63	0.0	2	0.0	turtas
142.	4	0.0	2	0.0	tyliai
143.	16	0.0	2	0.0	tyrimai
144.	47	0.0	2	0.0	tyrimu
145.	11	0.0	2	0.0	valdymo
146.	13	0.0	2	0.0	valstybese
147.	129	0.0	2	0.0	vilniuje
148.	35	0.0	2	0.0	visuomene
149.	102	0.0	2	0.0	visuomenes
150.	17	0.0	2	0.0	vokieciai
151.	20	0.0	1	0.0	1940
152.	44	0.0	1	0.0	1941
153.	16	0.0	1	0.0	2001
154.	24	0.0	1	0.0	2005
155.	6	0.0	1	0.0	antisemitai
156.	22	0.0	1	0.0	antisemitinius
157.	43	0.0	1	0.0	bauda
158.	33	0.0	1	0.0	bausme
159.	65	0.0	1	0.0	bendruomenei
160.	319	0.0	1	0.0	bendruomenes
161.	10	0.0	1	0.0	diskriminuoti
162.	8	0.0	1	0.0	etniniu

163.	28	0.0	1	0.0	genocido
164.	41	0.0	1	0.0	holokausta
165.	7	0.0	1	0.0	holokaustu
166.	3	0.0	1	0.0	invazijos
167.	10	0.0	1	0.0	irake
168.	10	0.0	1	0.0	irako
169.	8	0.0	1	0.0	irodymu
170.	63	0.0	1	0.0	istatymo
171.	32	0.0	1	0.0	istatymu
172.	8	0.0	1	0.0	istorikai
173.	10	0.0	1	0.0	jezus
174.	18	0.0	1	0.0	karas
175.	13	0.0	1	0.0	krikscioniu
176.	11	0.0	1	0.0	lietuviais
177.	11	0.0	1	0.0	litvakai
178.	6	0.0	1	0.0	masines
179.	9	0.0	1	0.0	maskvoje
180.	28	0.0	1	0.0	mindaugo
181.	31	0.0	1	0.0	neapykantos
182.	7	0.0	1	0.0	nusikalteliu
183.	20	0.0	1	0.0	nusikaltimu
184.	35	0.0	1	0.0	okupacija
185.	23	0.0	1	0.0	okupacijos
186.	30	0.0	1	0.0	organizacija
187.	58	0.0	1	0.0	organizacijos
188.	4	0.0	1	0.0	palestinieciai
189.	45	0.0	1	0.0	pastatai
190.	67	0.0	1	0.0	pastatu
191.	18	0.0	1	0.0	pilieciams
192.	8	0.0	1	0.0	pinigai
193.	22	0.0	1	0.0	policija
194.	48	0.0	1	0.0	politiku
195.	10	0.0	1	0.0	privalo
196.	13	0.0	1	0.0	priversti
197.	15	0.0	1	0.0	problemos
198.	17	0.0	1	0.0	rabinas
199.	11	0.0	1	0.0	reikalauti
200.	44	0.0	1	0.0	rusija
201.	11	0.0	1	0.0	santykiai
202.	4	0.0	1	0.0	tautieciams
203.	9	0.0	1	0.0	tautybiu
204.	9	0.0	1	0.0	teisuoliu
205.	24	0.0	1	0.0	vertybes
206.	6	0.0	1	0.0	vilnius
207.	36	0.0	1	0.0	vokietijoje
208.	55	0.0	1	0.0	vokietijos
209.	91	0.0	1	0.0	vyriausybe
210.	53	0.0	1	0.0	vyriausybei
211.	65	0.0	1	0.0	vyriausybes

212. -----

213. 1066 words read from file 1: C:\Documents and Settings\AnTa\Desktop\HAMLET\zydai\spauda_visi.lst

214. 10026 words read from file 2: C:\Documents and Settings\AnTa\Desktop\HAMLET\zydai\komentarai.lst

- a. Total vocabulary 10417 words.
- b. 675 words, or 6.48% of the total
- c. vocabulary, are common to both files.

7 priedas

Analizuojamus žiniasklaidos pranešimus iliustruojantys paveikslėliai

